

Lammas & vuohi

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu

www.lammasyhdistys.fi

5/2017

Suomenlammas ansaitsee
paremman aseman
villamarkkinoilla

Uuhet kuntoon
karitsointi-
kauteen

Vihreä hoiva –
mahdollisuus
tiloille

BÄÄ-kirja
innostaa
villan pariin

Yhdistyksen
uudet tuotteet
myynnissä

VILLAT MEILLE - LANGAT TEILLE

Vuosikymmenten kokemuksella

Olemme jo lähes 70 vuoden ajan ottaneet vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampalankaa.

Tuo villat meille omaeräkehruuseen (väh.20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

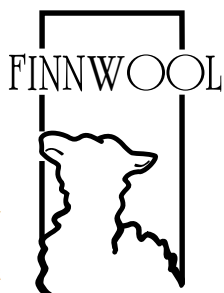
Ostamme villaa, olethan yhteydessä etukäteen villan vastaanottoon:

Päivi Häkkinen puh. 050 543 6533

Tutustu tuotteisiin myös verkkokaupassamme!

www.pirtinkehraamo.fi/verkkokauppa

 **Pirtin
Kehräämö**

**Pirtin
Kehräämö**

KEHRÄÄMÖ ja Tehtaanmyymälä
Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
Puh. 010-617 3030
www.pirtinkehraamo.fi

**Suomalaisesta
villasta
valmistetut
tuotteet.**

Kuva: Herdi Jaarinen

Juhlaa juhlan perään

Suomen 100-vuotis-juhlavuosi alkaa olla taputeltu, ja on aika siirtä joulun viettoon. Vuodenvaihteen jälkeen pitäisi kuitenkin jaksaa vielä toinen 100-vuotisjuhlavuosi: Suomen Lammasyhdistys nimittäin täyttää pyöreitä syksyllä 2018! Juhlan kunniaksi on painettu seinäkaleri sekä postikortteja. Saatavilla on myös t-paitoja, ja mikäli kysyntää tuntuisi olevan, muitakin tuotteita voidaan tilata. Tällä hetkellä saatavilla olevat jäsen-tuotteet tilausohjeineen esitellään tämän lehden sivulla 18.

Kotimaista lammastaloutta laajasti esittelevän markkinointikampanjan aloitus on myös suunniteltu ensi vuodelle. Kampanjan villaa käsittelevä osuus olisi hienoa saada toteutettua esimerkiksi valtakunnallisena teemaviikkona syksyn käsityösesongin yhteydessä. Se olisi erinomainen tilaisuus tuoda laajemmin esille myös satavuotiasta SLY:tä. Varsinaiset juhlallisuudet ovat luvassa syyskokouksen yhteydessä, jolloin kohotetaan malja illallisen merkeissä. Nyt kuitenkin vedetään hetki henkeä ennen ensi vuotta...

Rentouttavaa joulunaikaa!

Marjo Simpanen

SISÄLLYS 5/2017

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 11 Viranomaiset tiedottavat
- 15 Eläinlääkäri
- 36 Aidan toiselta puolen
- 44 Paimenten pakinat – Vuohien kujeet ja viisaudet
- 46 Laitumelta lautaselle

VUOHIPALSTA

- 42 Lihakilien teurastukset kasvussa

ARTIKKELIT

- 9 Lampaanlihan tuotanto kasvoi
- 10 Lampaan alkiodien genomia muokataan Kiinassa
- 12 Yhdessä jalostaen – jalostuspäivä Kangasalla
- 13 Miten myydä lihaa tukkuun ja ammattikeittiöön?
- 14 Ruhojen luokitus kuohuttaa
- 16 Ruokinnan suunnittelu
- 18 SLY:n uudet jäsentuotteet
- 20 Luonnon aarteet
- 22 Huovuta talvimaisema
- 23 Green Care – luontolähtöistä hyvinvointipalvelua
- 28 Kerintäkoulutusta Tohmajärvellä
- 31 Villaseminaari ja Finnsheep-päivä
- 34 Käsityöohje uutuuskirjasta: Virkattu kori
- 37 Siitospässien kasvatusta Uudessa-Seelannissa
- 41 Uudenmaan ja Kymenlaakson Lammaskerhot

Kuva: Sijja Alamikkotervo

Jalostusvaliokunta toivoo, että lampurit tallentaisivat mahdollisimman paljon lampaidensa värejä.

Kuva: Jan Suttle

Kerintäoppeja Britannian tapaan.

Tilaushinta: 79 €/vuosikerta 2017 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys 300 €/vuosi

Lehden tilaukset ja jäsenasiat
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi

Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
ISSN 0785-7276

Päätoimittaja
Marjo Simpanen
puh. 044 973 7000
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi

Toimitussihteeri
Terhi Torikka
Puh. 040 485 1589
terhi.torikka@gmail.com

Toimituksen osoite
Terhi Torikka, Kuutostie 470
59130 Koitsanlahti

Toimituskunta
Jarmo Latvanen
Petri Leinonen
Otto Makkonen
Sari Mikkonen
Eila Pennanen
Marjo Simpanen
Maija Suutarinen
Terhi Torikka
Kirsi Vertainen

Ilmoitusmyynti
Eila Pennanen
puh. 044 236 9902
ilmoitukset@lammasyhdistys.fi

Kansikuva
Satu Alajoki

Seuraava lehti
23.2.2018
Aineistot
12.1.2018
mennessä

Aholaidan lammastilalla ulkoillaan ja nautitaan joulukuun auringosta.

Missä villasektorin ennakkoluulottomat yrittäjät?

Viimeiset neljä vuotta olen toiminut Finnsheep ry:n puheenjohtajana, ja seuraavassa vuosikokouksessa on aika vaihtaa toimijoita. Mielenkiintoiset neljä vuotta ovat takana. Vuodet ovat opettaneet kosolti asioita villasta, ja siitä vaikeudesta, jonka kohtaamme villaa tuottavina lampureina. Aloittaessani lampurin uraa kymmenen vuotta sitten, oli minulle itsestään selvää, että meidän tilalle tulee suomenlampaista. Viljelen tilaa, jonka pellot ovat olleet viljelyksessä jo yli 1 000 vuotta. Ajattelin, ja ajattelen yhä, ettei tällaiseen maisemaan sovi mikään muu kuin suomalainen alkuperäisrotu. Päätös on ollut oikea koko tilan kannalta. Suomenlammas rotuna on tukenut meidän ideologiaamme. Suomenlammas sopii erinomaisesti siihen, miten ajattelemme koko maatilasta, sen historiasta, tuotannosta ja tulevaisuudesta. Vasta myöhemmin olen oppinut, kuinka ainutlaatuinen eläin suomenlammas on.

Suomenlampaan ominaisuudet sekä villan että lihan osalta ovat loistavat. Oikeanlaisella ruokinnalla ja hoidolla lihasta ja villasta tulee huipputuotteita. Suomenlampaan ominaisuudet tiinehtivyyden ja vuonuekoon osalta ovat ainutlaatuisia. Mekin tuotamme tuoretta karitsanlihaa luonnonmukaisesti ympäri vuoden. Villa on hienoa ja kiiltävää, ja osalta tulee upeaa turkistyyppistä villaa, joka mahdollistaa myös näyttäviä taljoja.

Kaikkia suomenlampaan villan ominaisuuksia ei vielä Suomessa edes osata hyödyntää. Suomenlammas tuottaa villassaan lanoliinia erityisen paljon, mutta kehräämöt eivät sitä pysty ottamaan talteen pesun yhteydessä. Englannissa lanoliini kerätään talteen ja myydään maailmanmarkkinoille. Meillä tämä päästetään viemäristä alas.

Minulle suurin ihmetyksen aihe on näinä vuosina ollut suomenlampaan villan markkinoiden, ja oikeastaan koko suomalaisen villasektorin kehittämisen hankaluus. Pienet toimijat eivät pysty yhteistyöhön keskenään. Toisaalta suuremmat toimijat eivät osaa, halua tai ymmärrä brändätä tuotetta, joka vain odottaa löytämistään. Missä on se suomenlampaan villan markkinoinnin osaaminen nykyisissä kehräämöissä? Villalangat alkuperäisissä väreissään ovat juuri se ekologinen tuote, joka mahdollistaa todellisen ympäristöystävällisen vaateen. Tänä aikana,

jolloin kasvavat markkinat ovat valtavat tämän tyyppiselle tuotteelle, ei Suomessa yksikään kehräämö ole tuotteistanut alkuperäisrodun villaa! Odotammeko, että ruotsalaiset, virolaiset tai englantilaiset sen tekevät ennen meitä, ja sitten itkemme, kuinka tämäkin kansallisaarre on varastettu?! Missä ovat Pirtin Kehräämön ja Lammastaloussäätiön hallituksen visiot ja toimet tästä aiheesta? Mennäänkö vain niin kuin aina ennenkin on menty?

Itse uskon, että tarvitsemme nuoria idearikkaita yrittäjiä, jotka uskaltavat rohkeasti lähteä kehittämään uutta. Jokaisella meistä päätoimisista lampureista on kädet täynnä työtä. Tähän saumaan vielä uuden yritystoiminnan aloittaminen vaatii ehkä liikaa. Etelä-Pohjanmaan rukiin viljelijät eivät kehittäneet ruisviskiä, sen tekivät muutamassa vuodessa nuoret ennakkoluulottomat yrittäjät, ja nyt he kaikki nauttivat niistä hedelmistä. Missä tällaiset yrittäjät ovat meidän sektorilla?

Jarmo Latvanen

Paimen, Tolvilan Kartanon lammastila
Finnsheep ry:n pj
Suomen lammasyhdistyksen hallituksen jäsen

”Etelä-Pohjanmaan rukiin viljelijät eivät kehittäneet ruisviskiä, sen tekivät muutamassa vuodessa nuoret ennakkoluulottomat yrittäjät, ja nyt niistä hedelmistä nauttivat he kaikki. Missä tällaiset yrittäjät ovat meidän sektorilla?”

SUOMEN LAMMASYHDISTYS R.Y. HALLITUS 2018

Petri Leinonen, puheenjohtaja, Tornio, petri.leinonen@elomestari.fi

Jarmo Latvanen, Akaa, jarmo.latvanen@pp.inet.fi, Varajäsen: Juha Tähtämaa, Piikkiö, juha.tahkamaa@gmail.com

Kaarin Knuuttila, Kouvola, knuuttila@muhiemenlahtivaja.fi, Varajäsen: Maaret Berg-Tynkkynen, Parikkala, suurtupa@gmail.com

Christer Ollqvist, Vöyri, christer.ollqvist@agrolink.fi, Varajäsen: Sirpa Tyrväinen, Kangasniemi, koivuniementila@gmail.com

Annaelina Kotilainen, Lapinlahti, elliskotilainen@gmail.com, Varajäsen: Simo Havia, Savonlinna, simo.havia@jarvenpaantila.fi

Timo Heikkilä, Pattijoki, heikkila.timo@kotinet.com, Varajäsen: Hannu Iso-Junno, Pulkila, hannuisojunno@gmail.com

Kirsi Ylipiessa, Tornio, kirsi.ylipiessa@gmail.com, Varajäsen: Anne Jurva, Tervola, janne.jurva@pp1.inet.fi.

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.

Otto Makkonen, MTK:n valtuuskunnan jäsen

Luottamus syntyy yhteistyöllä

Edunvalvonnan yksi peruspilari on luottamus. Tämä on välttämätöntä tehokkaan toiminnan kannalta. Sitä tarvitaan jokaisessa suhteessa: luottamusta sektorin sisällä, luottamusta yhteistyökumppaneihin, edunvalvojiin ja kuluttajiin. Luottamusta punnitaan aina haastavien tilanteiden yhteydessä. Syksyn aikana on käyty vilkasta keskustelua muun muassa teurasruhojen luokituksesta. Tämä on hyvä esimerkki luottamuksen tärkeydestä. Käytännössä lampuri joutuu luottamaan täysin muiden tekemiin arvosteluihin. Lampurille arvostelun oikeellisuus on tärkeää tulonmuodostuksen, ja erityisesti jalostuksen kannalta. Aiheesta on keskusteltu paljon, jopa kiihkeästikin. Ilman keskustelua ja vuorovaikutusta asioita ei saada kuntoon, ja luottamus voi kadota. Asioiden käyminen läpi yhdessä rakentavasti keskustellen voi muuttaa molempien osapuolien käsityksiä asiasta. Näin lopputuloksena

asiat voidaan saada siihen asentoon, että luottamus säilyy ja yhteistyön kehittyminen pääsee jatkumaan.

Edunvalvonnassa luottamusta punnitaan erityisesti tukineuvottelujen yhteydessä. On äärimmäisen tärkeää, että pystytään näkemään sektori kokonaisuutena, eikä takerruta tukialueiden rajoihin. Toki rajatkin täytyy tiedostaa, jotta pystytään rakentamaan kaikkia suhteellisen tasapuolisesti kohteleva järjestelmä. Täydellisyteen ei tulla koskaan pääsemään, mutta asioita voidaan korjata ja parantaa. Tästä viimeisin esimerkki lienee AB-alueen uuhipalkkion oikaisemisen oikeudenmukaisemmalle tasolle. Erinäisten syitten takia se jäi alhaiselle tasolle. Oikaisemiseen on tarvittu paljon työtä, mutta myös luottamus edunvalvojien ja eri sektoreiden välillä on ollut avainasemassa. Tästä tilanteesta on varmasti hyvä myös lähteä rakentamaan tulevaa ohjelmakautta.

Kun mietitään, mistä jokapäiväi-

Kuva: Jaana Makkonen

”Asioiden läpikäyminen yhdessä rakentavasti keskustellen voi muuttaa molempien osapuolien käsityksiä asiasta.”

nen luottamus syntyy, niin sen perusta lienee vuorovaikutus ja yhteistyö. Toivonkin vilkkaan keskustelun sektoria askarruttavista asioista jatkuvan, ja tarpeen tullen niihin täytyy puuttua jatkossakin. Näin varmasti saadaan rakennettua vahvaa luottamusta sektorin sisälle ja myös ulos päin.

Rauhallista joulua toivottaen

Otto Makkonen

HALLITUKSEN MÄREPALAT

ajankohtaisia puheenaiheita

✓ Lyhyiden matkojen eläinkuljettajalupa

SLY valmistelee kysymystä viranomaisille lyhyiden matkojen (yli 65 km, mutta alle 8 h) eläinkuljettajalupiin liittyen. Laissa tai asetuksessa ei vaadita, että lyhyissä kaupallisissa kuljetuksissa käytettävä kuljetuskalusto olisi hyväksytty AVI:n eläinlääkärillä. Nyt kuitenkin ainakin osa aluehallintovirastoista näyttäisi vaativan maksullisen (195 €) tarkastuksen kalustolle. Lisäksi kaupallisen kuljetuksen määritelmä kaipaava tarkennusta. ”Lyhyiden kuljetusten eläinkuljettajalupaa haettaessa tulee hakijan osoittaa, että hänen käytettävissään on riittävä ja asianmukainen henkilökunta, voimassa olevat kuljettajien ja hoitajien pätevyystodistukset (hevos-, nauta-, lammas-, vuohi- ja sikaeläimet sekä siipikarja) tai muiden eläinlajien osalta koulutukseen osallistumistodistukset, laitteet, mahdollisesti kuljetusvälineiden tarkastus ja toimintamenettelyt.” www.avi.fi/web/avi/elainkuljettajalupa

✓ WebLammas

ProAgria on käynnistänyt uusittavaan WebLampaaseen liittyen esiselvitysprojektin ja palkannut tiimin täydennykseksi ostopalveluna Silja Alamikkotervon ja Pia Parikan. Projektissa on tarkoitus kartoittaa eri vaihtoehtoja ja niiden hintalappuja nykyisen ohjelmiston uudistamiseksi/korvaamiseksi. SLY on apuna mahdollisimman paljon. Hallitus pyrkii löytämään viranomaisten kanssa ratkaisun kahden erillisen tietokannan ja niiden ohjelmistojen käytön aiheuttamiin ongelmiin.

✓ Lammasyhdistyksen jäsentuotteet

SLY:n 100-vuotisjuhlan kunniaksi teetetyt seinäkalenterit sekä postikortit ovat saatavilla. Myös naisten mallin t-paitoja on hankittu. Muiden tuotteiden hankkimista mietitään, jos nähdään, onko niille kysyntää.

✓ Ruholuokitukset

Ruholuokitukset puhuttavat edelleen. Skaalan tiukentuminen sekä lihakuuden että rasvaisuuden osalta on selvästi havaittavissa. Asiasta on käyty keskustelemassa MTK:n johdolla mm. Mavissa, jonka vastuulla luokitukset ovat. Asia etenee näillä näkymin MTK:n vetämänä.

✓ Syyskokous

SLY:n syyskokous pidettiin Vaasassa 17.11.2017. Hallituksen tehtävänä oli valmistella päätösesitykset kokoukseen sekä talousarvio ja toimintasuunnitelma vuodelle 2018.

MMM: VIJELIJÄTUKIEN TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN VAATIMUKSIA LIEVENNETÄÄN

Hallitus päätti osana norminpurun kärkihanketta lievennyksistä viljelijätukien täydentävistä ehdoista annettuun valtioneuvoston asetukseen. Lievennykset eivät vaikuta muihin kansallisiin säädöksiin tai niiden valvontaan, mutta ne kohtuullistavat laiminlyönneistä aiheutuvia tukiseuraamuksia.

Asetusmuutos oli tarpeen, jotta suomalaisia maatalousyrittäjiä ei kohdeltaisi EU:n viljelijätukijärjestelmissä tiukemmin kuin muiden maiden yrittäjiä. Lievennyksiä sovelletaan takautuvasti tämän vuoden alusta alkaen.

MAVI: VIJELIJÄTUKIEN KEVÄÄN MAKSA-AIKATAULU PYSYY ENNALLAAN

Maaseutuvirasto on julkaissut kevään 2018 viljelijätukien maksuaikataulun. Valtaosa vuonna 2017 haetuista viljelijätuista maksetaan hakuvuoden puolella, joten kevään aikana maksuun tulee pääosin tukien loppuosia. Tuet on tavoitteena maksaa samassa aikataulussa kuin keväällä 2017.

Maaseutuvirasto maksaa valtaosan tuista kahdessa maksuerässä, joista ensimmäinen on arviosumma ja toinen laskennassa tarkentuva tuen loppuosa. Viljelijätukien maksamiselle esitetyt aikataulut ovat tavoitteellisia maksuaikoja, eivät maksujen eräpäiviä.

Ohjelmaturkia maksuun helmi-kesäkuussa

Manner-Suomen maaseutuohjelman mukaisten korvausten loppuosia maksetaan maataloille helmi-kesäkuussa 2018. Helmi-maaliskuussa maksuun tulee alkuperäisrotujen kasvattaminen -ympäristösopimuksen loppumaksu (15 %). Huhtikuussa maksuvuorossa ovat loppumaksut (15 %) ohjelmakauden 2014–2020 ympäristösopimuksista kosteikon hoito sekä maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito.

Toukokuussa maksettavina ovat luonnonhaittakorvauksen ja luonnonmukaisen tuotannon kotieläin- ja rotutuet. Kesäkuussa maksuun tulevat loppumaksut eläinten hyvinvointikorvauksesta (50 %), ympäristökorvauksesta (15 %), luonnonmukaisesta tuotannosta (15 %) sekä ohjelmakauden 2014–2020 kurki-, hanhi- ja joutsenpellot -ympäristösopimuksesta (15 %).

Lisätietoja Maaseutuvirastosta:
Tukipäällikkö Jaakko Rinne, puh. 0295 31 2383
etunimi.sukunimi@mavi.fi

HELPOTUSTA MAATILOJEN MAKSUVAIKEUKSIIN – Melan vakuutusmaksujen viivästyskoron alentamista jatketaan

20.10.2017 vahvistettiin laki Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron väliaikaisesta alentamisesta vuoden 2018 loppuun saakka. Maatalousyrittäjien ja apurahansaaajien MYEL- ja MATA-vakuutusmaksujen viivästyskorko pysyy 4 prosenttina 31.12.2018 asti. Toimenpiteellä pyritään helpottamaan Melan vakuutettujen taloudellisesti haasteellista tilannetta.

Mikäli haluat keskustella vakuutusmaksusi lykkäämisestä, olethan yhteydessä Melan asiakaspalveluun puh. 029 435 2650 tai vakuutusmaksulaskutukseen 029 435 2690 (vakuutusmaksut(at)mela.fi) maksuaikataulun sopimiseksi.

Lisätietoja: Jarmo Koski, tiiminvetäjä
Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela,
puh. 050 379 289

UUSI DIGITAALINEN RAHOITUSPALVELU ratkomaan maatilojen tukimaksujen viivästymisiä

Viime vuosina maatilatukien maksujen viivästymiset ovat aiheuttaneet monilla maataloilla ongelmia. Pahimmillaan tuen hakemisen ja maksun välillä on ollut jopa vuoden viive. Fundun uuden maatilarahoitus.fi -palvelun kautta maatilat voivat helposti hakea rahoitusta EU-tukien hakemuksen ja maksutuksen väliajalle sekä täydentävää rahoitusta maatilojen investointeihin.

Tukirahoituksessa maatilalle myönnetään lainaa tukipäästöä vastaan ja lainan takaisinmaksu tapahtuu vasta sitten, kun MaVi maksaa tuet maanviljelijöille. Palvelu on toteutettu yhteistyössä LähiTapiolan kanssa, joka ryhtyy vaiheistetuksi tarjoamaan rahoitusratkaisua omille maatalo-asiakkailleen.

– Haluamme palvella maataloja entistä monipuolisemmin. Fundulla on jo pitkä kokemus julkisten tukien välirahoittamisesta, mistä syystä yhteistyö on luonnollista. Tällainen siltarahoitus ratkaisee asiakkaidemme ongelmia kertoo LähiTapiolan johtaja Petri Pitkänen.

Lisätietoja: LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö, Petri Pitkänen, johtaja, puh. 040 709 2569, petri.pitkanen@lahitapiola.fi
Fundu Platform Oy, Sakari Korpela, toimitusjohtaja, puh. 0400 746 721, sakari.korpela@fundu.fi

VEIKKO PYYKÖSESTÄ SLY:N KUNNIAJÄSEN

Suomen Lammasyhdistys kutsui pitkän ja ansioituneen uran lammassuunnittelun parissa tehneen Veikko Pyykösen kunniajäseneksi Vaasan Lammaspäivien yhteydessä 16.11. pidetyllä Lampuri-illallisella. Veikon urasta ja merkityksestä Suomen lammastaloudelle voi lukea enemmän seuraavasta Lammass & vuohi -lehdessä.

Vuoden 2018 indeksilaskenta-aikataulu:

Uudet BLUP-indeksit lasketaan aina parittomien viikkojen perjantaina. Saman viikon keskiviikkoon mennessä Web-Lampaaseen tallennetut tuotosseurantatiedot ehtivät mukaan indeksilaskentaan.

VILLAMARKKINAT SAKKAAVAT – PIRTTI RAJOITTA KARKEAN VILLAN OSTOA

Villa liikkuu maailmanmarkkinoilla nyt varsin huonosti. Ostaminen on nihkeää ja villasta maksettava hinta hyvin alhainen, kerrotaan Pirtin kehräämöltä. Kehraamön saamien tietojen mukaan tilanne näyttää edelleen heikkenevän, kunnes kääntyy hitaasti nousuun.

Tilanteesta johtuen Pirtin kehräämö joutuu rajoittamaan karkean ja heikkompilaatuisen villan ostoa tuottajilta. Sitä ei käytetä Pirtin omaan jatkojalostukseen, vaan myydään Hollantiin ja Englantiin. ”Kun nämä kontaktit toppuuttelevat ostoa, meidänkin on reagoitava, sillä villavarastomme on jo täynnä ja kyseisen villalaadun myynti on tappiollista”, kehräämöltä kerrotaan.

Suomenlampaan villan ostohintaan ei vaikutusta

Maailman villamarkkinoiden huono tilanne ei vaikuta suomenlampaan villan, ja muun sen kaltaisen hyvälaatuisen villan ostohintaan. Kehraamön käyttöön jäävän villan hinta pysyy siis samana ja sitä ostetaan normaaliin tapaan, Pirtin kehräämö kertoo.

Asiakkaiden omista villoista kehrättävien erien tilauksia otetaan vastaan normaalisti. Jonotusaika niissä on tällä hetkellä noin neljä kuukautta.

MMM: SUOMI AJAA EU:IIIN MERKITTÄVÄÄ TIUKENNUSTA ANTIBIOOTTIEN KÄYTÖLLE ELÄINLÄÄKINNÄSSÄ

Suomen aloitteesta viiden eurooppalaisen maan ministerit ovat 24.10.2017 vedonneet muihin jäsenvaltioihin ennaltaehkäisevän antibioottilääkinnän rajoittamiseksi koko EU:ssa. Aloitteen taustalla on valmisteilla oleva EU:n eläinlääkeasetus, jolla tullaan säätelemään eläinlääkkeiden valmistusta, myyntilupia, jakelua, käyttöä ja toimijoiden valvontaa. Eläinlääkkeiden käyttöä on aiemmin säädelty pääasiassa kansallisesti, mutta nyt luodaan yhteiset säännöt koko unioniin.

Pyrkimyksenä on vähentää turhaa antibioottien käyttöä ja ehkäistä taudinaiheuttajien kehittymistä vastustuskykyisiksi niille. Taudinaiheuttajien kehittyminen vastustuskykyisiksi antibiooteille ja muille mikrobilääkkeille on maailmanlaajuisen ongelma, jonka on yksin EU:ssa arvioitu aiheuttavan vuosittain 1,5 miljardin euron taloudellisen menetyksen.

Uuden EU-asetuksen myötä antibioottien käytön säätelyn painopiste siirtyy kansallisesta lainsäädännöstä harmonisoituun unionilainsäädäntöön. Suomi on jo valmistelutyössä vaikuttanut siihen, että antibioottien eläinlääkinnällinen käyttö pysyisi meillä hallinnassa myös jatkossa. Vetoituksen allekirjoittaneet jäsenvaltiot ehdottavat, että uuteen asetukseen kirjattaisiin antibioottien ennaltaehkäisevän käytön olevan sallittua vain yksittäisille eläimille.

BRITTILAMPURIT huolissaan tukien tulevaisuudesta

Iso-Britannian lampurit odottavat maan eroa Euroopan unionista pelonsekaisin tuntein, kertoo kerintäkoulutaja *Richard Schofield*. ”Toki tukisummat ovat muutenkin laskeneet, mutta pudotuksen pelätään olevan suuri”, Schofield kertoo. Myös karitsanlihasta maksettava hinta on laskenut. Syksyllä hintaa laskee tavallisestikin lisääntynyt tarjonta, mutta nyt myös vienti Euroopan maihin on heikentynyt.

Varkaudet harmina

Lampurit kärsivät Britanniassa osin muutenkin erilaisista ongelmista kuin Suomessa. Ympäri vuoden laiduntavista katraista varastetaan paljon eläimiä, joista ainakin osa päätyy melko varmasti harmaiden markkinoiden kautta lihaketuun. Ongelma on pienentynyt poliisien ryhdyttyä tekemään yhteistyötä tuottajajärjestön kanssa. ”Tuottajajärjestön kehittäminen yhteistyö on ollut ratkaisun avain. Nyt eläinlajitukseen vaaditaan lupa ja poliisit tietävät myös korvamerkkien merkityksen”, Schofield kertoo.

Lampaiden palauttamista omistajilleen helpottaa myös väliaikaisten suojapaikkojen järjestäminen. Osa tiloista on tehnyt sopimuksen, jonka perusteella tilalle voidaan ”hätäsi joittaa” eläimiä siksi aikaa, kun niiden taustoja selvitetään tarkemmin. Osa tiloista on nyt saanut lampaitaan myös takaisin.

Terhi Torikka

Hyvää Joulua ja Menestystä Vuodelle 2018

Toivottavat Suomen Lammasyhdistyksen kannattajajäsenet

Lihasan Säätiö

Lammastaloussäätiö

Vainion Teurastamo Oy

Tuoretta satoa

KOONNUT Marjo Simpanen

“HIENOA ON, KUN PYSTYY VALITSEMAAN PÄSSEJÄ OMASTA TYPPISÄILIÖSTÄ!”

Kuluva vuosi on ollut merkittävä lampaiden ja vuohien siementämisen puolesta. Kotitilasiemennyksen kurssille osallistui 20 lampuria, ja ensimmäiset tutkinnot on jo suoritettu. Kurssilla siennettiin oikeita uuhia ja kuttuja oikeilla annoksilla. Marras-joulukuun vaihteessa ultralla tehtävät tiineystarkastukset kertovat, kuinka onnistui. Innostus sekä osaaminen nousivat vauhdilla, ja synkronointeja on suunniteltu kovasti. Osa tutkinnoista tehdään ensi vuonna, mutta alkuun on päästy hienosti. Seuraava tilasiemennyskurssi järjestetäänkin jo talvella. Halukaiden kannattaa laittaa *Mikolle* HH Embryoön sähköpostia.

HH Embryo Oy solmi syksyllä yhteistyösopimuksen Oviex Swedenin kanssa, ja ensimmäinen iso siemen-tuonti tehtiin lokakuussa. Syksyn siemennyksiin saatiin UK texel -passi Wizardia sekä kahta dorset-pässiä. Ruotsista tuodaan siemenannoksia gotlanninlampaasta.

Ensi vuoden siemennyksiin valmistaudutaan ennätysmäärällä annoksia. Pässiasemalla on jo syksyn aikana kerätty pakastukseen siementä, ja tammi- helmikuun vaihteessa aloitetaan asemakaranteeni, sillä maaliskuu on jälleen keuruu-kuukausi. Saatavilla on hyvä valikoima hollannintexeliä ja finnsheeppiä. Lisäksi yhteistyösopimus ruotsalaisten kanssa takaa hyvät mahdollisuudet sekä sperman että alkioiden saannille. Annoksia ostetaan suoraan Englannista. Suffolkin annokset ovat olleet kiven alla, mutta edelleen odotamme niitä Suomeen. Uusina rotuina saatiin border leicesteria spermana sekä alkioina. Harmina on ollut itäfriisiläisen maitolampaan huono saatavuus. Yritämme kuitenkin edelleen hankkia siemenannoksia sekä mahdollisesti myös alkioita.

Keväällä asemalla on tarkoitus tutkia alkioiden huuhtelua ja mahdollisuutta kaupankäynnin aloitukseen niillä. Lisäksi Englannin ja Ruotsin keväisistä huuhteluista on mahdollista varata alkioita eri rodusta. Alkioista kiinnostuneiden kannattaa ottaa yhteyttä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Ensi syksyksi lammasseminologien määrä kasvaa, joten lampaiden ja vuohien siemennyspalvelua on saatavilla enemmän. Pässiaseman ja tuonnin avulla pyritään turvaamaan eläinaineksen uudistuminen. Valinnanvara kasvaa huomasti, samoin bioturvallisuus, sillä siemenen ja alkioiden mukana ei tule tauteja.

Mikko Ranta-Huitti, HH Embryo Oy, 040 581 9616, mikko.ranta@huitinholstein.net

Kuva: Mikko Ranta-Huitti

TAISTO JYLHÄN TILA VUODEN LAMMASTILA 2017

Lammaspäivien yhteydessä 17.11. pidetyssä SLY:n syyskokouksessa palkittiin perinteisesti Vuoden Lammastila. Vuonna 2017 tämä kunnianosoitus menee Taisto Jylhän tilalle Lohtajalle. Perusteluita valinnalle olivat mm. rautainen ja esimerkillinen ammattilaisuus, vuosikymmeniä jatkunut aktiivinen toimiminen lammastaloudessa sekä positiivinen, auttavainen ja kannustava asenne. Vuoden 2017 Lammastila esitellään paremmin seuraavassa Lammass & vuohi -lehdessä.

Jalostuslampaiden ja vuohien suositushinnat

Suomalaiset alkuperäisrodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 260 €
4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 380 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 330 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 450 €

Tuontirodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 310 €
4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 500 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 380 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 550 €

Hinnasto on tarkoitettu tuotosseurantatilojen lampaille, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakennearvosteltu. Hinta sisältää lammassuojan allekirjoituksellaan vahvistaman Sukutodistuksen. Välityspalkkio 10 %.

Lisähintasuositus 1.10. alkaen on 12 €/kk.

Jalostusvuohet

2–3 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 90 €
4–8 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 150 €
Astutetut kuttukilit, alkaen 200 €
Alle 5 kk ikäiset pukkikilit 120 €
Yli 5 kk ikäiset pukkikilit 170 €
Lypsykutut, tuotoksesta riippuen, alkaen 250 €
Vanhemmat pukit, alkaen 300 €
Tinkimaidon hinta (kotoa myytynä), alkaen 1,5 €/l.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10 €/uuhu tai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uudesta tai kutusta, joka jätetään vieraalle tilalle astutettavaksi.

Hintoihin lisätään alv.

Tuotanto kasvoi yhä, hinta laahaa matalana

Kotimaisen lampaanlihan tuotannon ennakoidaan nousevan tänä vuonna noin viisi prosenttia viimevuotisesta. Tuonti on taittunut hieman, ja omavaraisuusaste nousussa.

Terhi Torikka

Kotimaisen lampaanlihan tuotanto nousee tänä vuonna yhteensä noin 1,4 miljoonaan kiloon, mikä on viisi prosenttia enemmän kuin vuonna 2016. Karitsanlihaa tuotetaan Suomen Gallup Elintarviketiedon ennusteen mukaan noin 1,1 miljoonaa kiloa, eli kahdeksan prosenttia enemmän kuin viime vuonna.

Karitsanlihassa kulutuksen omavaraisuusaste on ennusteen toteutuksessa 53 prosenttia ja lampaanlihan 38 prosenttia. Myös kulutus on kasvanut, sen ennakoidaan olevan tänä vuonna 2 miljoonaa kiloa. Lampaanlihan tuonti on vähentynyt, mutta karitsanlihan tuonti kasvanut. Tammi-toukokuussa Suomeen tuotiin eniten lammasta

Uudesta-Seelannista, ja karitsaa Hollannista. Hieman karitsaa tuotiin myös Ruotsista ja lammasta Espanjasta.

Lampaanlihan hinta Suomessa on varsin matala verrattuna EU:n keskiarvoon. EU:ssa lampaasta on maksettu noin 5,5 euroa kilolta, Suomessa 3,6 euroa. Kuluvan vuoden ja viime vuoden välillä kotimaan hinnoissa ei juuri näy eroa ainakaan nyt nähtävissä olevan tammi-toukokuun osalta.

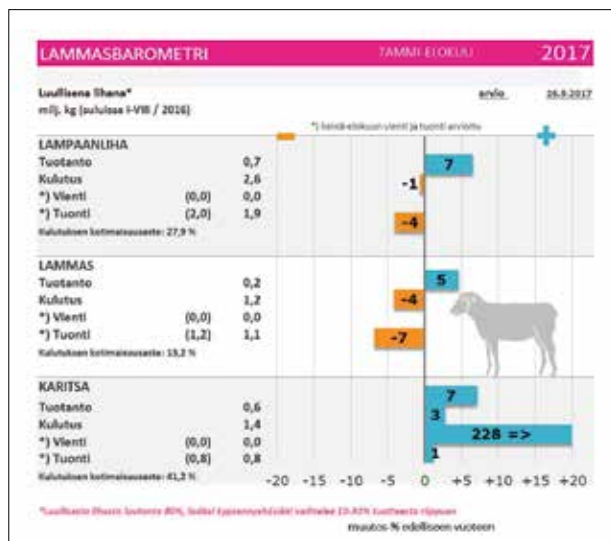
Lammastilojen määrässä ei ole tapahtunut kuluvana vuonna isoja muutoksia. Runsaan kymmenen vuoden aikavälillä (2005–2016) tuotanto on kasvanut selvästi vain Varsinais-Suomessa. Vähentyminen on ollut suurinta Lapissa ja Satakunnassa.

Yleisesti maataloudessa tilakoon kasvu on jatkunut. Tiloista vajaa kolmannes on yli 50 hehtaarin suuruisia. Näillä tiloilla on jo kaksi kolmannesta maan peltoalasta. Kaikkien maatilojen kannattavuuskerroin on vaihdellut 2011–2015 välillä 0,32–0,48, eli tilat ovat saaneet alle puolet tavoitteesta, joka on asetettu omalle työpalkalle ja oman pääoman korolle.

Sekä tuottajahinnat että tuotantopanosten hinnat ovat laskeneet muutaman prosentin. Kotieläintuotteissa kokonaisalenema tuottajahinnassa oli yli viisi prosenttia vuonna 2016.

Tuotanto on kasvanut tasaisesti yhdessä kulutuksen kanssa viime vuodet.

Tuonti on vähentynyt lampaanlihan osalta.

Romaniassa eniten lammastiloja EU:ssa

Kymmenen miljoonan lampaanlihatuotos on vain 8 miljoonaa kiloa.

Lampaiden merkitys vaihtelee suuresti EU-maiden kesken. Eniten lampaita on Iso-Britanniassa, missä niitä on runsaat 23 miljoonaa, ilmenee Suomen Gallup Elintarviketiedon vuosikatsauksesta 2016. Toisena seuraa Espanja lähes 16 miljoonalla lampaalla. Kolmantena on Romania 10 miljoonalla lampaalla. Maa on kuitenkin kärjessä lammastilojen määrässä, sillä lampaat jakautuvat 272 000 tilalle. Toiseksi eniten lammastiloja on Kreikassa ja Bulgariassa, hieman alle 92 000. Suomea vähemmän lammastiloja on vain Luxemburgissa.

Iso-Britanniassa tuotetaan myös eniten lampaanlihaa, vuonna 2016 määrä oli 290 miljoonaa kiloa. Toiseksi eniten lammasta tuotettiin Espanjassa, 117 miljoonaa kiloa. Kolmantena tuli Ranska 83 miljoonalla kilolla. Romania tuotti lampaanlihaa vain 8 miljoonaa kiloa.

Lammasta syötiin eniten henkilöä kohden Kyproksella, vuodessa yli kahdeksan kiloa. Kreikassa lammasta syötiin yli 7 kiloa vuodessa, ja Iso-Britanniassa 4,6 kiloa. EU:n keskimääräinen lampaanlihan kulutus oli 2,2 kiloa henkilöä kohden. Suomen kanssa kulutuksen hännillä ovat Tanska, Bulgaria, Kroatia ja Tšekki.

Kuva: Sari Jaakola

Romaniassa on peräti 270 000 lammastilaa.

Sairaudet syynissä – näytteistä nähtynä

Terveiset Lammas&vuohi -lehden lukijoille Eviran laboratoriopalveluista. Tällä uudella palstalla tapaat meitä Eviran tutkijoita jatkossa lehden joka numerossa. Ajatuksena on kertoa sekä yhteenvetotietoja tutkimuksista, että mielenkiintoisia tapauselostuksia tautiongelmista. Välillä voimme paneutua tarkemmin johonkin yksittäiseen tautiin. Erittäin mieluusti kuulemme lukijoiden toiveita. Onhan meillä yhteisenä tavoitteena terveet ja hyvinvoivat lampaat ja vuohet.

Teija Kokkonen

erikoistutkija, Eläintautibakteriologian ja -patologian tutkimusyksikkö, Evira

Meille Eviran laboratorioihin lähetetään monenlaisia näytteitä. Yleisimpiä ovat kokonaiset eläimet, joiden sairauden syy halutaan selvittää. Ulostennäytteitä tutkitaan loistilanteen kartoittamiseksi ja muita näytteitä muun muassa luomisen syiden selvittämiseksi. Teurastamoilta tarkastuseläinlääkärit lähettävät lihantarkastukseen liittyviä näytteitä. Toki teemme myös paljon eläintautien seurantatutkimuksia, jotka perustuvat lainsäädäntöön. Yleensä nämä liittyvät tauteihin, joita meillä ei Suomessa ole, mutta se täytyy pitää västi osoittaa.

Loiset yleisin löydös

Kaikkiaan vuonna 2016 tehtiin patologisten tutkimus yhteensä 146 lammasnäytteestä ja 20 vuohinäytteestä. Näytemäärä oli samaa suuruusluokkaa kuin edellisenä vuonna (2015: 138 näytettä). Lihantarkastukseen liittyviä tarkastuseläinlääkärien lähettämiä näytteitä oli 24.

Valtaosa patologian näytteistä oli nuoria karitsoita tai kilejä. Tavallinen löydös oli juoksumahan tai suoliston loistartunta (*Strongylida* -lähkon sukkulamadot tai *Eimeria* sp. -kokkidit) ja siihen liit-tyvä ripuli tai kuihtuminen. *Haemonchus contortus* -sukkulamatoja todettiin reilulla kymmenellä tilalla.

Loisia todetaan myös ulostenäytteiden tutkimuksissa. Ripulin tai sairauden aiheuttajaa etsittiin 20 tilan näytteistä ja lopuissa 39 tilan näytteissä tutkimussyynä oli loistilanteen kartoitus. Suoliston sukkulamatojen

(*Strongylida* ja *Strongyloides* sp.) munat ja *Eimeria* sp.-kokkidit olivat yleisin löydös. Loistartuntojen suunnitelmalliseen ehkäisyyn on syytä panostaa ja keskustella toimenpiteistä oman eläinlääkärin kanssa jokaisella tilalla.

Myös listeriaa ja klostridioosia

Listeria monocytogenes -bakteerin aiheuttama hermosto-oireinen tauti, listerioosi, todettiin neljän tilan lampailla ja yhdellä vuohella. Lisäksi yhdellä kilillä todettiin listerioosin aiheuttama yleistulehdus. Listerian lähde on yleensä pilaantunut säilörehu, jonka pH on korkea tai joukossa on multaa. *Mannheimia haemolytica* -bakteerin aiheuttama keuhkotulehdus todettiin viidellä lammastilalla. Hengitystieongelmien taustalla ovat usein lampolan ilmanvaihdon ongelmat.

Clostridium perfringens tyyppi D -bakteerin aiheuttama enterotoksemia (ns. suolistomyrkytys) todettiin viiden lammastilan ja yhden vuohitilan näytteissä. Klostridioosin ehkäisyssä tärkeätä on välttää nopeita ruokinnan

muutoksia. Ehkäisyyn on käytettävissä myös rokot.

Orf-virus on helposti tarttuva ja sitä todettiin vuoden aikana 23 lammastilalla. Tämän taudin kohdalla on muistettava, että virus voi aiheuttaa tautia myös ihmisillä eli se on zoonoosi. Yleensä käsissä todetaan kivuliaita muutoksia. Tartunnan välttämiseksi kannattaa käsitellä sairaita eläimiä käsiin kädessä.

Luomisen syyt selville

Luomisen syyn selvittämiseksi yleisimmät näytteet ovat luodut sikiöt jälkeiseen. Todettuja luomisen aiheuttajia olivat *Escherichia coli* -bakteeri lammastilalla ja *Listeria monocytogenes* -bakteeri vuohitilalla.

Lisää lampaiden ja vuohien taudista löytyy Eviran nettisivuilla (Eläintaudit, lammaset ja vuohet) ja ohjeita näytteiden lähetyksestä löytyy kohdasta hinnasto-laboratoriokäsikirja. Sivuilta löytyvä ”Eläintaudit Suomessa 2016” saattaa myös kiinnostaa lukijoita.

Vuonna 2016 tutkittuja näytteitä lampaista ja vuohista

Tutkimussyy	Näyte	Näytteiden tai tilojen määrä
Sairauden syy	kokonainen eläin tai eläimiä	87 tilaa, 128 näytettä
Lihantarkastus	elimiä tai muuttuneita osia	24 näytettä
Luomisen syy	sikiö jälkeiseen, emien verinäytteet	6 tilaa, 14 näytettä, verinäytteet yhdeltä tilalta
Loistilanteen kartoitus	uloste	39 tilaa
Ripulin syy	uloste	20 tilaa
Orf	rupi	33 tilaa
Maedi-Visna/CAE	verinäyte	106 tilaa, 4 165 näytettä
Luomistauti (bruselloosi)	verinäyte	4 347 näytettä

Kiinassa muokataan jo lampaan alkioiden genomia

Maailman ensimmäisessä lammastutkimuksen kansainvälisessä konferenssissa Kiinan Pekingissä paneuduttiin lampaiden perimään.

Teksti ja kuvat **Juha Kantanen**
Luonnonvarakeskus

Konferenssissa ”The 1st World Conference on Sheep” oli 100 osallistujaa eri yliopistosta ja tutkimuslaitoksesta lähes kaikista maanosista. Esityksissä kuultiin muun muassa alkion genomin muokkaamisesta. Konferenssin järjestelyistä vastasivat kiinalaiset kollegat; päävastuu oli Kiinan tiedeakatemian Eläintieteen laitoksella (Pekingissä) ja erityisesti professori Meng-Hua Lilla, jonka kanssa Luonnonvarakeskuksen lammagenetiikan tutkijat ovat tehneet pitkäaikaista yhteistyötä.

Konferenssin teemana oli ”Sheep omics in a changing World” eli ”lammaksi-omiikka muuttuvassa maailmassa”. Sana ”omics” eli ”omiikka” viittaa nykyaikaiseen genomin eli perimän, elimistön mikrobien ja aineenvaihduntatuotteiden tutkimisen eri osa-alueisiin: genomiikka (perimän ja DNA:n tutkimista, genomin avaamista), transkriptomiikka (RNA:n tutkimista), epigenomiikka (geenien aktiivisuuden ja passiivisuuden tutkimista), metagenomiikka (eläinten suolistomikrobien perimän avaamista) ja metabolomiikka (elimistön aineenvaihduntatuotteiden tutkimista). Kaiken tämän uuden, tehokkaan ja runsaasti aineistoa tuottavan omiikka-tutkimuksen on mahdollistanut ns. uuden sukupolven sekvensointimenetelmien ja -laitteiden kehitys, jonka avulla yksilön koko genomi voidaan avata eli sekvensoida. Suurin osa esitelmistä käsitteli eri omiikka-menetelmien soveltamista lampaan perimän salojen selvittämiseksi.

Esitelmät kattoivat laajasti lammak-

Kiinan tiedeakatemian Eläintieteen laitoksen tutkijat vastasivat konferenssin järjestelyistä.

tutkimuksen eri osa-alueet. Lammastalouden merkitystä Australiassa, Uudessa-Seelannissa ja Kiinassa valotettiin. Sen lisäksi, että Kiina on itsekin suuri lampaanlihan tuottaja, se tuo lampaanlihaa muun muassa Uudesta-Seelannista. Esitelmää pidettiin lampaan kesytyshistoriasta, lammastuotujen perinnöllisestä monimuotoisuudesta, geenivarojen säilytyksestä, luonnonvalinnan ja ihmisen suorittaman valinnan vaikutuksista lampaan genomiin, geenikartoituksesta tuotanto-ominaisuuksiin vaikuttavien kandidaattigeenien löytymiseksi ja geenien toiminnasta.

Uutta tietoa vuonuekokoon vaikuttavista geneista

Kiinassa tehdään lampaan alkioiden genomin muokkausta eli genomin editointia (englanniksi genome editing). Genomia muokataan niin sanotulla CRISPR-menetelmällä (Clustered Regularly Interspersed Short Palindromic Repeat), jonka avulla voidaan lisätä, poistaa tai vaihtaa haluttuja geenien osia (pätäkiä DNA:ta). Genomimuokatuilla alkiolla ja syntyvillä yksilöillä on ennen kaikkea tutkimuksellista käyttöä. Menetelmän avulla voidaan korjata sairautta aiheuttava geenimuoto, jolloin puhutaan geeniterapiasta, mutta myös edistää tuotanto-ominaisuuksien jalostusta. On selvää ja toivottavaakin, että täl-

laisen jalostustekniikan käyttö aiheuttaa bioeettistä keskustelua

Oman esitelmäni aihe oli lampaan munasolujen RNA-sekvenssien analyysi (eli transkriptomiikka) suomenlammas-, texel- ja risteytysuuhilla. Vastaavanlaista tutkimusta on tehty Kiinassa hu-lampaalla, joka on suomenlampaan tavoin hedelmällinen lammaskokorotus. Tulokset Suomessa ja Kiinassa olivat samansuuntaisia. Molemmista tutkimuksista oli muun muassa havaittu, että lampaan kromosomissa 21 sijaitseva CST6-geeni on potentiaalinen ovulaatioasteeseen ja vuonuekokoon vaikuttava geeni.

Tarkoitus on, että maailmanlaajuisen lammaskonferenssi järjestetään kahden vuoden päästä uudestaan ja siitä tulee perinne. Ehkäpä jo nain vuonna konferenssiin osallistujat matkaavat kokoustamaan Suomeen.

The 1st World Conference on Sheep pidettiin lokakuussa Pekingissä.

Yhdessä jalostaen – jalostuspäivä Kangasalla

ProAgria Etelä-Suomi sekä Lihasulan säätiö järjestivät Kangasalla 1.11.2017 neuvonnan, tutkimuksen ja tuottajien yhteisen ideapäivän lampaiden jalostuksen kehittämiseksi. Paikalle oli saapunut ilahduttavan suuri määrä osallistujia, ja edustajia löytyi sektorin kaikilta osa-alueilta.

Marjo Simpanen

Päivän ensimmäisen alustuksen piti ylitarkastaja *Sanna Varjus* Evirasta. Aiheena oli katsaus eläinjalostuslainsäädäntöön. Tällä hetkellä lampaiden jalostusta ja kantakirjausta säätelevät laki eläinjalostustoiminnasta sekä lakia täydentävät maa- ja metsätalousministeriön asetukset. Muutos lainsäädäntöön on tulossa 1.11.2018 alkaen, jolloin voimaan tulee EU:n Eläinjalostusasetus 2016/1012. Eläinjalostusasetuksen ohella jalostustoimintaa säätelevät muutettu laki eläinjalostustoiminnasta sekä eläinjalostusasetusta täydentävät komission täytäntöönpano- ja delegoidut asetukset. Kyseisellä lainsäädännöllä säädetään jalostukseen käytettävistä eläimistä pidettävästä

kantakirjasta, kantakirjaa pitävistä yhteisöistä sekä jalostuseläinten, niiden sukusolujen ja alkioiden asiakirjoista sekä tuonnista. Lisäksi eläinjalostustoimintaa säätelevät eläinsuojelu-, eläintauti ja eläintunnistusjärjestelmälaki.

Evira hyväksyy vaadittujen ehtojen täyttyessä rotujen kantakirjaa pitävät yhteisöt hakemuksesta. Tällä hetkellä Suomessa on lampailla kaksi hyväksyttyä kantakirjanpitäjää: ProAgria Keskusten Liitto (suomenlammas, kainuunharmas, texel, rygja, oxford down, ruotsalainen turkislammasta, dorset, dala, shropshire, suffolk, itäfriisiläinen maitolammasta) sekä Föreningen Ålandsfåret r.f. (ahvenanmaalammas). Rotujen jalostusohjesäännöt ja niihin tehtävät muutokset on myös hyväksyttävä Evirassa.

Uuhi-indeksi kehitteillä

Luken tutkija ja lampaiden jalostusvaliokunnan asiantuntijajäsen *Marja-Liisa Sevón-Aimonen* esitteli kehitteillä olevaa uuhi-indeksiä. Työ on tehty EU:n rahoittaman iSAGE-projektin alla, ja rahoitus riittää aluksi suomenlampaan ja texelin jalostusarvojen kehittämiseen. Uuhi-indeksi on yhdistelmäindeksi, joka muodostetaan neljästä osaindeksistä: syntyneiden karitsoiden määrä yhteensä, kuolleiden

määrä, karitsoiden paino 3 päivän iässä sekä karitsoiden kasvu 3 päivän ja 6 viikon välillä. Laskentaan otetaan mukaan vain puhdasrotuiset uuhet, mutta niiden vuonueista hyväksytään sekä puhtaat että risteytykset. Vaikka kyseessä on naarashedelmällisyyden mitta, indeksit julkaistaan myös pässeille kuvaamaan niiden tyttärien ominaisuuksia. Hedelmällisyys ja hyvät emo-ominaisuudet ovat taloudellisesti erittäin tärkeitä jalostustavoitteita. Niillä on kuitenkin varsin matalat periytymisasteet, joten perinnöllisen edistymisen saavuttamiseksi tuleva uuhi-indeksi on hyvinkin tarpeellinen.

Vilkas keskusteluosio

Maittavan lounaan jälkeen siirryttiin varsinaiseen keskusteluosioon, jota veti koko päivää emännöinyt *Kaie Ahlskog* ProAgria Etelä-Suomesta. *Susanna Nuutinen* piti alustuksen tuontirodrotujen jalostustavoitteista. Hän kertoi myös perusteita eläinvalintaan, jota tekee omassa katraassaan Putki-salon Kartanossa. Suomenlampaan osalta samoja asioita alusti *Jobanna Alamikkotervo* Vanhalan lammastilalta. Uuhien emo-ominaisuuksien arvioimisessa kummatkin alustajat käyttivät ns. karitsointipisteitä, joihin vaikuttivat karitsoinnin helppous,

Lammasrotujen vertailutaulukko joidenkin kantakirjaohjesäännön muuttujien suhteen

Kantakirjaohjesäännön muuttuja	Kotimaiset				Tuontirodrot					
	Arvoluokat	Suomenlammas 2016	Kainuunharmas 2016	Ahvenanmaalammas	Rygja	Texel 2016	Dorset	Oxford Down	Suffolk 2016	Itäfriisiläinen maitolammasta 2016
Koko (kg) uuhet alle 2 v.	I	60	55	45	70	55	65	70	70	55
	II	55	50	42	65	50	60	65	65	50
	III	50	45	40	55	45	50	55	55	45
Koko (kg) uuhet yli 2 v.	I	70	65	55	80	65	75	80	80	65
	II	65	60	45	75	60	70	75	75	60
	III	55	55	42	65	55	60	65	65	50
Koko (kg) pässit alle 2 v.	I	80	70	55	90	75	85	90	90	75
	II	75	65	50	85	70	80	85	85	70
	III	65	55	45	75	65	70	75	75	65
Koko (kg) pässit yli 2 v.	I	95	85	60	110	90	100	110	110	90
	II	85	75	55	100	80	90	100	100	80
	III	75	65	50	90	75	80	90	90	75
Karitsatuotos (kg)	I	45	40	35	35	35	40	40	40	35
	II	35	30	28	28	28	33	33	33	28
	III	28	23	20	20	20	25	25	25	20
Sikiävyys useamman kerran poikineilla	I	2,5	2,5	2,5	1,8	1,7	2,0	1,9	1,9	1,8
	II	2,0	2,0	2,0	1,6	1,6	1,8	1,7	1,7	1,6
	III	1,5	1,5	1,5	1,3	1,3	1,5	1,4	1,4	1,3

karitsoiden elinvoimaisuus ja uuhien maidontuotanto-/hoitokyky. *Mikko Ranta-Huitti* piti katsauksen HH Embryon pääasiamiehen toiminnasta, ja *Milla Alanco-Ollqvist* ProAgria Etelä-Pohjanmaalta esitteli tuotosseurannan raporttien nykytilannetta sekä kyseli uudistustoiveita.

Keskustelu oli vilkasta, ja kuten aina, aika loppui kesken. Raporteille sekä listauksille esitettiin useita kehitysideoita, ja tuotosseurannan toivottiin huomioivan suuret tilat nykyistä paremmin niin tilojen luokittelun kuin kustannustenkin suhteen. Suomenlampaan kantakirjaukseen liittyen keskustelua aiheuttivat värit – kantakirjaohjesäännön mukaan suomenlampaan kuuluu olla yksivärinen, joten väritään kirjavia ja merkillisiä lampaita ei kantakirjata pääosastoa korkeampiin arvoluokkiin. Markkinoilla tuntuu kuitenkin olevan kysyntää nimenomaan kirjaville taljoille ja erivärisille langoille. Ilmaan jäikin kysymys, pitäisikö suomenlampaan kantakirjaohjesääntöä muuttaa värien osalta. **Jalostusvaliokunnan toive on, että lampurit tallentaisivat mahdollisimman paljon ja oikein lampaidensa värejä.** Sitä kautta olisi mahdollista päätellä merkkien ja värimuunnosten periytyvyyttä sekä yleisyyttä populaatiossa. Varmin tapa selvittää lampaan geneettinen väri olisi kuitenkin geenitestaus.

JALOSTUSLAMPOLA-HAKU 2018

- UUDET HAKIJAT: Toimittakaa hakemuksenne liitteineen sekä terveystodistukset.
- JALOSTUSLAMPOLAT, JOIDEN KAUSI ON MENEILLÄÄN: Muistakaa toimittaa terveystodistukset.
- JALOSTUSLAMPOLAT, JOIDEN KAUSI ON KATKOLLA: Toimittakaa jatkohakemuksenne liitteineen sekä terveystodistukset. Ilmoittakaa myös, mikäli ette ole hakemassa jatkoa.

10.1.2018 mennessä!

Lisätiedot: www.lammasyhdistys.fi/jalostus/jalostuslampolat/jalostuslampolahaku/

Miten myydä lihaa tukkuun tai ammattikeittiöihin?

Käytännönläheinen aitojamakuja.fi/foodservice -sivusto esittelee ammattikeittiöiden ja tukkujen valintaprosessin, ja nostaa esiin asioita, joihin elintarvikeyrityksen on hyvä kiinnittää huomiota jo ennen myyntineuvotteluja.

Päivi Töyli, projektipäällikkö, Turun yliopiston Brahea-keskus

Ammattikeittiöt ja niitä palvelevat tukkutoimijat haluavat tarjoihinsa ja valikoimiinsa koko ajan enemmän paikallisia tuotteita. Keskeinen kysymys paikallisia tuotteita tekevän elintarvikeyrityksen näkökulmasta onkin, miten myyn tuotteeni ammattikeittiöön ja tukkuun. Parin viime vuoden aikana toimijoiden yhteistyön avuksi on tuotettu arjen työkaluja, ja mahdollistettu toimijoiden kohtaamia valtakunnallisessa Paikallisruoan arvoketjua kehittämissä -hankkeissa.

Aitojamakuja.fi/foodservice

Aitojamakuja.fi/foodservice -sivusto esittelee, millainen on uusien tuotteiden valintaprosessi ammattikeittiöissä ja tukkuissa. Riippumatta siitä, kumpaan tahoon ottaa yhteyttä, on hyvä miettiä jo etukäteen, mikä on oman tuotteen lisäarvo ja erityisyys verrattuna muihin vastaaviin tuotteisiin. Apuna kannattaa käyttää excel-pohjaista tuotekorttia, jossa keskitytään asioihin, joihin ostaja kiinnittää huomiota myyntineuvotteluissa.

Yksi tärkeimmistä asioista yhteistyön sujumisen kannalta on toimitusvarmuus. Liikelle voi lähteä myös pienemmässä mittakaavassa paikallisesti, jolloin tuotteet voivat olla tarjolla vain tietyllä rajatulle alueella tai asiakasryhmälle, vaikka yhteistyötä tekisikin valtakunnallisen yhteistyökumppanin kanssa. Sivustolta löytyy tähän liittyen useita yhteistyöesimerkkejä.

Kohtaamisia eri puolilla Suomea

Parin viime vuoden aikana järjestetyissä tilaisuuksissa on esitelty tuotteiden valintaprosessia sekä tutustuttu osapuolten kesken lähiruokatreffeillä. Elintarvikeyrityksillä on ollut mahdollisuus tavata kerralla useampia paikallisen ja valtakunnan tason ostajia, saada palautetta ja ideoita tuotteen kehittämiseen sekä kuulla, millaisille tuotteille on kysyntää. Tilaisuuksissa on noussut esiin, että tuotteen ja yrityksen tarinat kiinnostavat niin ammattikeittäjiä kuin kuluttajia.

Paikallisruoan arvoketjua kehittämissä -hanketta on toteuttanut Turun yliopiston Brahea-keskus. Keskeiset yhteistyökumppanit ovat olleet Päivittäistavara-ry ja Foodservice-tukkutoimijat, maakunnalliset elintarvikealan kehittäjät sekä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry. Hanketta on toteutettu vuosina 2015–2017 ja sitä on rahoittanut maa- ja metsätalousministeriö.

Ruhojen luokitus kuohuttaa tunteita

Lampureita ovat puhuttaneet viime aikoina erikoisen huonot teuraserät. Monet ovat lähettäneet teurastamolle mielestään hyviä teuraita ja hämmästyneet saadessaan tilityslapun kouraansa.

Anniina Holopainen

Kirjoittaja on perehtynyt suomalaisen lamasteurastuksen kipupisteisiin ja niiden poistamiseen ylemmän AMK:n opinnäytetyössään.

Joidenkin tuottajien teuraserissä liharotuiset ja liharoturisteytykset ovat tippuneet normaaleista R- ja U-luokista O- ja R-luokaksi, ja suomenlampaiden O-luokat jopa P-luokkaan. Ihmetystä on tuonut myös rasvan määrä, kolmosen ja nelosen rasvoja on paljon. Muutamat karitsanruhot ovat saaneet P-luokan 4 rasvan, miten onnistutaan kasvattamaan nälkiintyneitä rasvapalloja? Neuvojen tekemät elävänä tehtävät mittaukset eivät kuitenkaan anna syytä olettaa eläinaineksen heikentyneen. Miksi teurasruhot ovat sitten huonontuneet? Mistä on kysymys?

Mavi on valtuuttanut Foodwestin valvomaan

Eläinten ruholuokitus määrittää ruhojen käyttöarvon EU:n alueella. Suomessa Maaseutuvirasto vastaa teurasruhojen laatuluokituksesta. Mavi on valtuuttanut Foodwest Oy:n suorittamaan luokituksen lakisääteisen valvonnan ja koulutuksen 1.8.2014 lähtien. Aiemmin tehtävää hoiti Lihateollisuuden tutkimuskeskus lakkauttamiseensa saakka. Teurasruhojen luokituksessa määritellään lihaprosentti sian ruhoille ja lihakkuus sekä rasvaisuus naudan- ja lampaanruhoille. Sianruhoista lihaprosentti määritellään luokituslaitteella tai mittarilla. Naudan ja lampaan luokitus perustuu Suomessa aistinvaraiseen luokittajan arviointiin. Ruholuokituksia teurastamoissa saa tehdä vain Mavin valtuuttama, hyväksytty ruhonluokittaja. Valtuutus kattaa myös ruhon punnituk-

sen, puhdistuksen oikeellisuuden ja tunnistemerkinnän. Ruhonluokittajan hyväksymisen edellytyksenä on koulutukseen perustuva pätevyys ja hyväksytysti suoritettu työnäyte. Luokituskoulutuksia järjestää Foodwest Oy.

Foodwest kritisoi elävä EUROPia

Foodwestin Markku Niemistön mukaan luokituksen linja ei ole tiukentunut. Eri ruholuokkien määritelmät tulevat suoraan EU:sta, määritelmät ovat sekä sanallisia että mallikuvia. Luokituksia tekee tällä hetkellä kaksi luokitusvalvojaa, jotka ovat molemmat vastanneet luokituksista myös Lihateollisuuden tutkimuskeskuksen aikana. Teurastamoiden luokituksia valvotaan riskiperusteisesti, vähintään neljä kertaa vuodessa. Parin viime vuoden aikana tarkastettujen ruhojen määrä on kasvanut kaksinkertaiseksi, yli tuhanteen ruhoon vuodessa. Tällä hetkellä Suomessa 7 suurinta lamasteurastamoa luokittaa lampaista.

Eläinainekseen liittyviin kysymyksiin Niemistö vastaa, ettei elävä EUROP ole virallinen EUROP-luokitus, se voi korreloida sen kanssa tai olla korreloimatta. Niemistön mukaan EUROP-termiä ei saisi edes käyttää elävien eläinten arvioinnissa. Ultra ei ole välttämättä kovin luotettava mittausväline koska kuvauskulma vaikuttaa mittaustulokseen voimakkaasti. Olisi hyvä, jos saataisiin jokin taho ja rahoitus tutkimukseen, jossa tätä elävänä mittausta ja teurasluokitusten korrelointia selvitettäisiin. Niemistö suosittelee tuottajia jalostusvalinnoissaan katsomaan elävänä mittauksen lisäksi myös todellisia ruholuokkia, kun halutaan jalostaa hyviä teuraseläimiä. Teurasluokat tulevat tietysti myöhemmin sen erän kannalta, mutta ne kertovat tärkeää tietoa siitä eläinmateriaalista, mitä teurastukseen on mennyt. Tietoa voi käyttää seuraavia yhdistelmiä mietittäessä. Foodwest haluaa tehdä tuottajien kanssa yhteistyötä, esimerkiksi järjestämällä yhdessä teurastamojen kanssa tuottajille suunnattuja parin tunnin luokituskoulutuksia.

MTK: Ruholuokat todistettavasti tippuneet

Myös MTK:n lammassaostossa asiaa on huolestuttu, ja toimenpiteisiin ryhdytty. Mavin kanssa on keskusteltu rasvaluokista ja ruholuokista sekä yhden kouluttaja/tarkastajan jääviydestä, MTK:n lammassaoston puheenjohtaja Tapio Rintala kertoo. Pohjanmaan lammassosuuskunnan 5 000–6 000 teuraskaritsan ruholuokat ovat tippuneet vuonna 2016 noin luokan verran edelliseen vuoteen verrattuna. Myös rasvaluokat ovat muuttuneet. Tämä on todistettavasti totta.

Tuottajat kertovat myös, että samaa teuraserää on jaettu sekä teurastamolle myytäväksi että rahtiin ja näiden luokat ovat poikenneet toisistaan. Eläinaineksen ei vuodessa ole muuttunut huonompaan suuntaan, päinvastoin. Hyvän eläinaineksen eteen on tehty pitkäjänteisesti töitä ja myös tuottajien tietotaito ruokinnassa on parantunut. Tässä herää sellainen epäily, että teurastamot pelaavat omaan pussiinsa luokittamalla teuraat alakanttiin.

Pohjoismaisesta yhteistyöstä apua?

MTK:n tavoitteena on järkevöittää luokituskouluttajien linjaa kansainvälisempään suuntaan. Hallinnon kanssa on keskusteltu, että luokituskouluttajille järjestettäisiin kansainvälistä koulutusta. Pohjoismaiseen yhteistyöhön meillä on hyvät mahdollisuudet, Rintala kertoo. Yhtenä keinona vaikuttaa, on asian nostaminen julkisuuteen. ”Keskustelua ja yhteistyötä lampureiden välillä tarvitaan. On meidän kaikkien tuottajien etu, että laatuluokitukseen voidaan luottaa ja laaturuhoista maksetaan kunnollinen korvaus”, Rintala toivoo.

”Joidenkin tuottajien teuraserissä liharotuiset ja liharoturisteytykset ovat tippuneet normaaleista R- ja U-luokista O- ja R-luokaksi, ja suomenlampaiden O-luokat jopa P-luokkaan.”

Ennakoi, varmista, paranna

Oikein ruokittu uuhi varmistaa virkeät karitsat, hyvälaatuisen ternimaidon ja riittävän maidontuotannon tärkeille ensimmäisille elinviikoille. Punnusten päätyminen väärään vaakakuppiin taas heikentää emän ja karitsoiden terveyttä, johtaa karitsakuolleisuuteen ja pudottaa kasvuja merkittävästi.

Johanna ja Eero Rautiainen
Lammasmaailma

Uuhen tuotantovaiheen mukainen ruokinta on keskeinen ohjenuora, kun tavoitteena on tuottavuuden parantaminen. Tärkeintä on tehdä oikeita asioita oikeaan aikaan. Ensimmäinen tavoite on pitää uuhien kuntoluokat välillä 3–3,5 läpi koko tuotantokierron. Erityisen tärkeää tähän on päästä jo noin kolme viikkoa ennen astutusta, eli uuhet on kunnostettava hyvissä ajoin. Kuntoluokitusta on jatkettava tämän jälkeenkin 3–6 viikon välein.

Tiineysultraus tuo merkittävää lisäarvoa

Seuraava tärkeä hetki ajoittuu 50.–70. tiineysvuorokauteen. Tähän ajoitettu tiineysultraus pystyy antamaan arviot myös sikiömääristä. Lisäksi saadaan tärkeä ja hyödyllinen tieto karitsoinnin ajoittumisesta alku- tai loppupäähän karitsointiaikaa. Kun tietoja täydennetään vielä kuntoluokilla, on uuhet jaettavissa tarpeidensa mukaisiin ruokintaryhmiin. Erityistarkkailtavia uuhia ovat laihat uuhet, sekä sellaiset, joilla todetaan kolme tai useampia sikiöitä.

Ketoainemääritys monisikiö-tiineyksiin

Tunnuksen loppuvaiheessakin on vielä mahdollista varmistaa ruokinnan tavoitteiden toteutuminen kaikkein korkeatuottoisimmillakin uuhilla. Noin kolme viikkoa ennen arvioitua karitsointiajankohtaa niiltä voidaan mitata veren ketoaineet. Mikäli uuhien energiansaanti ei tässä vaiheessa täytä sen tarpeita, se alkaa kuluttaa rasvavarasto-

jaan, minkä pitäisi paljastua veren ke-toaineiden määrän nousuna jo ennen kuin kuntoluokka alkaa pudota. Näin saadaan vielä mahdollisuus täydentää ruokintaa tai korjata olosuhteita kaikkein kriittisimpänä ajankohtana. Samoista näytteistä voi tehdä myös esimerkiksi seleenimäärityksen.

Saavutettiin tavoitteet?

Edellä mainittujen toimenpiteiden tarkoitus on varmistaa uuhien edellytykset pysyä terveenä ja säilyttää riittävä imetyskyky ensimmäisten karitsoinnin jälkeisten viikkojen ajan. Uuhen tuotantovaiheen mukaisen ruokinnan onnistumista on lopulta mitattava karitsakuolleisuudella (ja

sen jakautumisella ajankohdan mukaan), syntymäpainoilla ja karitsoiden 6 ensimmäisen viikon kasvuilla. Nämä tulokset on hyvä käydä läpi tuoreeltaan ja miettiä parantamiskohteita seuraavaan tuotantokiertoon.

Lammasmaailman ”uuhineuvola”-palvelukokonaisuudessa otetaan huomioon edellä mainittujen seikkojen lisäksi vielä utareen tilanne sekä riittävä tilantarve ja hygieniat. Uuhineuvola tähtää sekä uuhien että karitsoiden ongelmien ennaltaehkäisyyn ja rakentaa siten karitsoille mahdollisimman hyviä lähtöteineitä loppukasvatukseen.

”Tärkeintä on tehdä oikeita asioita oikeaan aikaan. Ensimmäinen tavoite on pitää uuhien kuntoluokat välillä 3–3,5 läpi koko tuotantokierron.”

Kuva: Nina Snellman

”Analyysitulosta ei tulkita yksittäisten arvojen perusteella, vaan kokonaisuus ratkaisee.”

RUOKINTA – suunnitelmasta käytäntöön

Ruokinnan suunnittelu aloitetaan viljelysuunnittelusta. Maan hoito, lannoitus, oikea-aikainen korjuu ja huolellinen säilöntä varmistavat hyvälaatuisen rehun saannin.

Teksti **Sini Sillanpää**, kuva **Sarita Mikkonen**

Ruokintasuunnitelman perusta on rehuanalyysi ja sen avulla säädetään väkirehujen oikeaa käyttöä. Määrällisesti oikea ja oikealaatuinen väkirehu vastaa eläimen tuotosvaiheen mukaista tarvetta ja ruokinta on siten taloudellista. Analyysi kertoo myös rehun säilönnällisestä laadusta, joka heijastuu suoraan lampaiden terveyteen ja ruokinnan hygieeniseen tasoon.

Analyysiä kannattaa hyödyntää myös nurmen viljelyn, korjuun ja säilöntätekniikan kehittämisessä. Ilman konkreettisia tuloksia sadon määrästä, ruokinnallisesta ja säilönnällisestä laadusta, ei pystytä kehittämään viljelyä ja ruokintaa tuottavampaan ja siten taloudellisempaan suuntaan.

Ideaalitulanteessa kaikki rehuerät analysoidaan, mutta käytännössä tämä ei ole aina mahdollista tai taloudellisesti järkevää. Kannattavaa on analysoida rehuerät, joita suunnitellaan käytettäväksi lopputiineille ja imettäville uuhille sekä kasvaville karitsoille. Korjuuajan ja nurmilajikkeiden perusteella voidaan arvioida mitkä erät rehuladoista olisivat parhaita näiden ruokintaan.

Ruokinnan onnistuminen monen tekijän summa

Ruokinta mielletään usein vain karkea- ja väkirehujen ”kantamisena lampaan eteen”. Käytännössä on ymmärrettävä miten lampaan pötsi toimii, ettei ruokinnassa tehdä ratkaisevia virheitä. Kun pötsi voi hyvin, myös lammas voi hyvin ja tuottavasti.

Ruokinnan onnistumiseen vaikuttaa moni muukin asia, kuten ruokintapaikkojen tilavuus, kuivitus, ilmanvaihto, eläinten käsittely, stressi ja ennen kaikkea puhtaan veden saanti. Vesi on ensimmäinen syöntiä rajoittava tekijä.

Analyysin tulkinta ja arvot

Rehuanalyysin näytteenotto kannattaa tehdä huolella, jotta saadaan mahdollisimman kattava ja paikkansapitävä analyysitulostus. Lampaiden ruokinnan suunnitteluun on olemassa LamRu- ja RuTaLa-ohjelmat, toki laskeminen onnistuu myös Excel-taulukon tai kynän ja paperin avulla.

Suunnitelman perustana käytetään karkearehuanalyysiä, jota täydennetään tarvittaessa väkirehuilla. Analyysitulosta ei tulkita yksittäisten arvojen perusteella, vaan kokonaisuus ratkaisee. Suunniteltaessa ruokintaa on otettava huomioon eläimen paino, rotu, ikä, tuotosvaihe ja karitsoiden kasvutavoite.

Analyysin arvot: D-arvo, kuiva-aine, raakavalkuainen, kuitu ja tuhka kertovat rehun koostumuksesta. Ne antavat tiedon rehun sulavuudesta ja siitä, paljonko eläin jaksaa rehua syödä. ME, OIV ja PVT kertovat rehun ruokinnallisen arvon: rehusta saatavan energian ja valkuaisarvot. Ph, ammoniakkityppi, liukoinen typpi, maito- ja muura-haishapot, haihtuvat rasvahapot ja sokeri kertovat rehun säilönnällisestä laadusta.

Energian ja valkuaisen saanti tasapainossa

Ruokintasuunnitelmassa on huomioitava energian ja valkuaisen saanti ja niiden keskinäinen tasapaino. Liiallinen tai liian vähäinen saanti aiheuttaa ongelmia joko eläimen terveyteen tai tuotokseen, mutta ennen kaikkea lampurin kukkaroon.

Kuiva-aineen määrä on myös tärkeä, huomiota vaativaa lukua. Jos kuiva-aine jää alle eläimen tarpeen, jää eläimelle nälkä, eikä sen syöntikyky pysy riittävän korkealla.

”Karkeasti arvioiden rehua tulisi jäädä tähteeksi noin 10 prosenttia jaetusta määrästä.”

korkean tuotoksen vaihetta silmällä pitäen. Jos taas dieetissä kuiva-ainetta on liikaa, eläin ei pysty syömään suunniteltua annosta. Tästä seuraa, että väkirehut tulevat useimmiten syödyksi ja osa karkearehuista jää syömättä. Pötsin tasapaino järkkyy ja seurauksena on hapanpötsiä, syönnin alenemaa ja sorkkaongelmia. Ruokinnasuunnitteluohjelmissa väkirehuprosenttilaskuri on hyvä apuväline, kun mietitään dieettiä eläimen terveyden kannalta.

Suunnitelmaa tehdessä kannattaa vilkaista analyyseistä säilönnällisen laadun luvut ja koostumuksen tiedot, jotka vaikuttavat syöntiin ja syöntikykyyn, vaikkei suunnitteluohjelmassa niihin kiinnitetä huomiota.

Suunnitelman toimivuutta seurattava

Vaikka ruokintasuunnitelma on olemassa ja sitä noudatetaan tarkasti, on huomioitava, että se on laskelmiin perustuva, ja siten sen toimivuutta on seurattava. Eri tiloilla on erilaiset eläimet, ruokintatekniikat, olosuhteet ja käytännöt, jotka vaikuttavat eläinten syöntiin ja rehunkäyttökykyyn. Ruokinnan onnistuminen on monen tekijän summa. Ruokintaa on seurattava kuntoluokittamalla, punnitsemalla ja tunnustelemalla eläimiä säännöllisesti. Poikkeavuuksiin on reagoitava heti. Ryhmittelyt tuotosvaiheen, iän, koon, rodun ja kuntoluokan mukaan, helpottavat ruokinnan optimoimisessa.

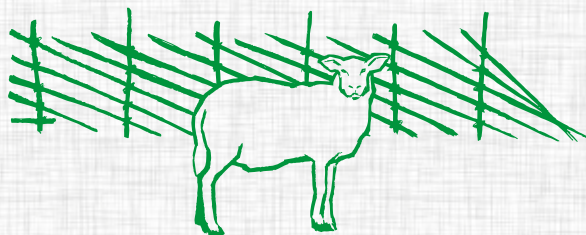
Ruokintaolosuhteet

Ruokintapöytätilaa on oltava riittävästi. Heikommat ja arimmat eläimet jäävät heikommalle ruokinnalle, jos paikasta täytyy kilpailla. Hyvälaatuista, lehtevää säilörehua tulisi olla vapaasti tarjolla eli niin paljon, ettei se pääse loppumaan ennen seuraavaa ruokintakertaa. Karkeasti arvioiden rehua tulisi jäädä tähteeksi noin 10 prosenttia jaetusta määrästä. Tähdehulun riittävä määrä riippuu rehun koostumuksesta: korsirehua tulee jäädä enemmän, kun taas lehtevää ja sulavaa rehua vähemmän.

Hyvä kuivitus on tärkeä myös ruokinnan onnistumisessa: lammak tykkää maata märehtiessään ja märkä, kylmä ja vetoisa makuupaikka ei houkutele lepäämään. Mitä isomman osan päivästä lammak märehtii, sen varmemmin se on saanut riittävän määrän rehua ja pystyy tuottamaan täydellä kapasiteetilla. Epämukavat olosuhteet stressaavat lammasta, eikä se välttämättä kasva ja tuota optimaalisesti. Hyvissä olosuhteissa on myös lampurin mukava työskennellä.

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

LUOMU

JO VUODESTA 2005

UUTTA LUOMUSSA LAMPAILLE

LAMMAS-TÄHTI 280 LUOMU

**Uusi maittava
valkuaisriiviste luomulampaille**

Uusi rehu sisältää runsaasti valkuaista ja lampaan tarvitsemia kivennäis- ja hivenaineita sekä vitamiineja, eikä siihen ole lisätty kuparia. Tuote sopii erinomaisesti täydentämään tilan omaa luomuviljaa: lisäksi tarvitset vain vettä ja heinää tai säilörehua.

- 40 kg:n säkeissä ja 960 kg:n lavoina
- 4,5 mm:n raekoko
- energiaa 12,6 MJ/kgka
- raakavalkuaista 280 g/kgka

LAMMAS-TÄHTI LUOMU

**Uudistettu vahva ja
energiapitoinen luomutäysrehu**

Uudistetun luomurehun energia tulee luomukaurasta ja -ohrasta. Valkuaislähteenä ovat luomurypsipuriste ja luomuhärkäpapu. Kivennäiset, vitamiinit ja hivenaineet on säädetty lampaan tarpeen mukaan.

- 40 kg:n säkeissä ja 960 kg:n lavoina
- 3 mm:n minirae
- energiaa 12,1 MJ/kgka
- raakavalkuaista 193 g/kgka

KINNUSEN
**TÄHTI
REHUT**

Murrantie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusenmylly.fi

KENEN JOUKOISSA SEISOT – näytä se SLY:n jäsentuotteilla

Lammasyhdistyksen tuotemyynti avatiin menestyksekkäästi Valtakunnallisilla Lammaspäivillä – nyt paitoja, kalentereita sekä kortteja voi tilata myös kotisivujen kautta. Laadukkaat sertifioidut paidat kestävät kulutusta ja ”Mää oon kotimaista” -slogan kertoo pilke silmäkulmassa lammastuotannon arvoista. Kalenteri sopii paitsi lampurin seinälle, myös asiakas- tai joululahjaksi. Muistatko milloin viimeksi lähetit postikortin? Tee se nyt – käsin kirjoitettu lammaskortti ilahduttaa läheistäsi!

JUHLAVUODEN 2018 KALENTERI

Kalenterikuvina kattava valikoima eri lammaserotuja vuodenaikojen mukaisissa ympäristöissä. Lisäksi nimipäivät, SLY:n ja aluekerhojen yhteystiedot, kuittitasku sekä takasivulla vuoden 2019 pikkukalenteri. Hinta 10 €.

TILAUSOHJEET

Tuotteet ovat tilattavissa Yhdistyksen kotisivujen yläpalkin Puoti -sivulta <https://lammasyhdistys.fi/puoti/>, josta pääset kunkin tuotteen omalle alisivulle tutustumaan tarkempiin tuotetietoihin. Voit tilata sähköpostitse info@lammasyhdistys.fi tai sivuilta löytyvältä sähköisellä tilauskaavakkeella. Tilauksen jälkeen saat sähköpostiisi laskun ja maksun näkyessä Lammasyhdistyksen tilillä, tilaukset pyritään postittamaan viikon kuluessa.

MIESTEN T-PAITA

Väri bottle green, pyöröneulottua esikuitistettua 100 % puuvillaa 190 g, koot S, M, L, XL ja XXL. Hinta 20 €.

Miesten B&C -paidan valmistaja on Fair Wear Foundation -jäsenyritys ja tuotteella on Öko-tex Standard100 -sertifikaatti. Öko-tex 100 kansainvälinen tekstiilien testaus- ja sertifiointijärjestelmä takaa ettei tuotteessa ole haitallisia torjunta-aine-, raskasmetalli- tai formaldehydijäämiä. Haitta-aineiden testauskriteeristö perustuu uusimpiin tieteellisiin tutkimuksiin ja sitä päivitetään jatkuvasti.

Naisten Neutral -paita on vastuullisen kuluttajan valinta! Öko-tex 100 -sertifikaatin lisäksi paidalla on GOATS-, EU Ecolabel-, FAIRTRADE-, SA8000-, ja TUULIVOIMA -sertifikaatit. Tutustu sertifikaatteihin tarkemmin kotisivujemme tuote-esittelysivuilla. Molemmat paidat on painettu ammattitaidolla kotimaaisessa yrityksessä.

NAISTEN T-PAITA Väri bottle green, reilun kaupan orgaanista 100 % puuvillaa 150 g, koot S, M, L ja XL. Hinta 20 €.

KORTIT Yllätä ystäväsi viehättävällä A6-kokoisella offset-painetulla lammaskortilla. Hinta 1 €/kpl.

Satu Alajoki

Eila Pennanen

Päivi Nietosvaara

Susanna Nuutinen

Kirsti Hassinen

Lammasnurmiseos Katraan kasvattaa!

NATURCOM OY

92400 Ruukki, Puh. (08) 270 7200, (02) 762 6200
www.naturcom.fi

Ammattilaisen valinta! Lampaiden kerintään ja sorkkien hoitoon

Huolto- ja teroituspalvelut

Huolto- ja teroituspalvelut
kerintäkoneille ja
tarvikkeille!

Rantsilta kaikki
tuotteet helposti
ja vaivattomasti
kotiovellesi!

rantsi

Aesculap-trimmereiden yli 100 vuoden historia takaa tarkkuuden ja laadun. Nämä leikkurit on suunniteltu kestämaan päivittäistä työskentelyä ja ammattilaisten kovaa käyttöä.

Felcon sorkkasakset on suunniteltu yhteistyössä lammis- ja vuohikasvattajien kanssa! Erinomainen leikkuutehokkuus ja ergonominen muotoilu.

Rantsi, Honkasaarentie 98, 32200 LOIMAA, Finland - puh. 040-8355233 www.rantsi.fi - janne.makelainen@rantsi.fi

1

3

2

1. Erilaisissa liiveissä on käytetty muun muassa lampaan ja vuohen nahkaa.
2. Rukkasissa on käytetty lammasta, hirvenkorvia ja kaurista.
3. Raakavuota sopii rumpujen kalvoksi.

Naturens skatter – Luonnon aarteet

Axxell Brusabyn syventävän nahka- ja luulinjan vuosinäyttely pidettiin Saaristokeskus Korpoströmissä, Korppoossa. Halusimme esitellä aikaansaannoksiamme yleisölle, ja tuoda esiin nahan merkityksen ja arvon materiaalina. Meille on tärkeää saalis- ja tuotantoeläimen monipuolinen ja täysivaltainen käyttö, jolloin eläimestä saadaan hyöty muutoinkin kuin lautasella.

Sonja Ahlroth

lampuri, perinnenahkuri
Axxell Brusabyn syventävän nahka- ja luulinjan 3. vuosikurssi

Kolmen vuoden aikana opiskeluun, ja samanaikaisesti tehtyihin omiin projekteihin, on kuulunut monipuolisesti erilaiset materiaalit: lampaasta ja vuohesta hevoseen sekä pienpedoista hirveen ja kalaan. Kurssiehimme on kuulunut myös aina luu- ja sarvityöt. Olemme päässeet tutustumaan hyvin erilaisiin raakamateriaaleihin ja iloksemme olemme saaneet huomata miten erilaisia ja silti täydellisiä tuotteita näistä voi valmistaa.

Raakavuota – monipuolinen materiaali

Raakavuodista valmistuu turkiksia, taljoja, kasviparkittua nahkaa, säämiskää, raakanahkaa, nappeja ja neuloja. Oikeastaan taivas on vain rajana ideoissa. Näistä pystymme ompelemaan vaatteita, laukkuja, kenkiä, hattuja tai tekemään vaikka kokonaisen sarjan koruja. Myös erilaiset käyttöesineet, kuten lusikat, juomasarvet ja noitarummut ovat valmistettavissa näistä materiaaleista.

Ympäristö ja perinteet tärkeitä

Nahkureina meille on tärkeää, että tuotteet ovat ympäristöystävällisiä, valmistettu myrkyttömällä parkitus-

aineilla sekä perinteitä kunnioittaen. Olemme tuoneet perinteikkäistä työtavoistamme huolimatta tuotteet tälle vuosikymmenelle. Näyttelymme mahdollisti tutustumisen työkaluihin, jotka edelleen saavat mallin ja muodon entisajalta. Parkitusaineet ovat yllättäviä ja löytyvät melkein jokaiselta kotoa tai lähimetsästä.

Katsaus perinnenahkureiden maailmaan

Näyttelystämme tuli monipuolinen, tekijöiden näköinen ja uskomattoman hieno katsaus perinnenahkureiden maailmaan. Kuten kuvista saatavaa huomata esillä oli muun muassa erilaisia liivejä joista löytyy lammasta, vuolta, hevosta ja kalannahkaa. Rumpujen raakanahka on pehmeän soinnin antavaa valkohäntäkaurista, rukkasissa ja kynsikkäissä on lammasta, hirvenkorvia sekä kaurista. Koiralle tehtiin lämmin talvivaate pehmoisesta suomenlampaasta.

Uskomme, että perinneparkinta on taas saamassa jalansijaa tulevaisuudessa ja olemme ylpeitä taidoistamme joita pystymme hyödyntämään jo nyt.

SUOMENLAMPAAN ja
KAINUUNHARMAKSEN
jalostuslampola, Pelson vankila

MYYNNISSÄ

3/16 syntyneitä EUROP-
arvosteltuja uuhi- ja pässi-
karitsoita. Orf-vapaa, MV1.
Puh. 050 576 7729

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia
teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkuu
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

*Lallin
Lammas*

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 0400 884 335
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

YHDESSÄ ENEMMÄN
TEURASVÄLITYS
KAUTTAMME
MEILTÄ MYÖS LAATUREHUJA

POHJANMAAN LAMMASOSUUSKUNTA

TEURAAT: Timo Heikkilä puh. 050 9131 845
REHUT: Raimo Näsi puh. 0400 266 646
pohjanmaan.lammasosuuskunta@netikka.fi

REHU-ÄSSÄ OY

- LAMMASKIVENNÄISIÄ
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.
- NUOLUKIVET
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.

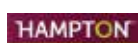
POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY
PUH: 06 344 4433
FAX: 06 344 4432
email: rehuassa@rehuassa.fi

**LAADUKKAAT LAMMAS- JA
AITAUSTARVIKKEET**

Farmarin verkkokauppa

Satulamäentie 135, 77600 Suonenjoki
kimmo.torronen@kotilammas.fi
Puh. 040 822 6817

**RUSKEAN
SUOMENLAMPAAN**
jalostuslampola Keski-Pohjanmaalla

Pässilinjat
14, 19, 23, 33 ja 62.
Ei ORF-oireita.

Lisätietoja: Ulla ja Antti Mäkelä
Perho, puh. 050 320 3680

Muokkaamme lampaanvuotanne
KORISTETALJOIKSI
Myyimme myös erilaisia lammasturkistuotteita

**NAHKA
JALOSTAMO Oy**

38600 LAVIA

www.nahkajalostamo.fi

puh. 02 557 1065

Katso myynti-ilmoitus www.satakunnanyritysporssi.fi/4579

Huovuta tunnelmallinen talvimaisema

Huovuttaminen on rentouttavaa tekemistä, joka sopii hyvin talven tulon vuodenaikaan. Se on hidasta ja samalla terapeutista työtä käsille.

Teksti ja kuvat **Jenni Örn**

**Lampaasta
tuotteeksi**

Pehmeästä villasta saadaan napakkaa huopaa käsin muokkaamalla veden ja saippuan avulla. Mielikuvitus saa mukavasti töitä, kun sommittelee värejä ja tunnelmia huovalle. Huovutettu seinävaate sopii kodin talviseen sisustukseen tai vaikkapa joululahjaksi. Millainen on sinun talvimaisema?

Huovutukseen voi yhdistää villan lisäksi muitakin materiaaleja. Silkki ja villa sopivat hyvin yhteen. Vanhoja silkkihuiveja voi hyvin käyttää tähän tarkoitukseen. Myös harvaan kudotut, ohuet puuvillakankaat tarttuvat hyvin villaan. Tähän talvimaisemaan olen käyttänyt myös pieniä virkattuja liinoja, joista tuli lumitähtiä maise-

maan. Valkoisesta silkkikankaan palasta sain hohtavan hangen. Valmiiseen työhön ompelin vielä pellavangalla lumisadetta.

Tarvikkeet: huovutusvillaa, marseille-saippuaa, vettä ja vahakangasta alustaksi. Halutessasi voit hyödyntää vanhoja huiveja ja pitsiliinoja tähän työhön.

1. Sommittele maisema. Tähän vaiheeseen voit käyttää myös eri värisiä huovutusvilloja, tästä muodostuu kuva työn etupuolelle.

2. Lisää villoja noin 4-6 kerrosta päällekkäin, kuitusuunnat ristiin rastiin. Yritä saada mahdollisimman tasainen kerros villaa jokapuolelle.

3. Pirskottele lämmintä vettä kauttaaltaan villan päälle, hiero saippuaa käsiisi ja aloita huovutus hyvin pienillä liikkeillä tässä alkuvaiheessa. Pidä huoli, että vettä ja saippuaa on sopivassa suhteessa. Saippuaa on sopivasti, kun kädet liukuvat hyvin villan päällä eikä villan kuidut tartu käsiin.

4. Huovuta pienillä liikkeillä pyöritellen, että villat ja silkkikankaat tarttuvat yhteen. Kiinnitä huomiota reunoihin, että niistä tulee tasaiset. Vähitellen voit laajentaa pyörittelyliikettä, kun villa alkaa huopua.

5. Kun kankaat ovat huopuneet kiinni villaan voit aloittaa rullauksen. Kierrä huopa rullalle ja puristele voimakkailla liikkeillä. Avaa ja aloita nyt rullaus joltain toiselta reunalta. Tätä toistetaan niin kauan että huovan pinnasta tulee ryppyinen ja napakka, eikä sormilla nostettaessa villan pinnasta nouse enää karvoja. Kun huovutustyö on valmis, se pitää huuhdella vielä vuoroin kuumalla ja kylmällä vedellä. Näin kuitujen suomet avautuvat ja sulkeutuvat ja villa huopuu vielä hieman.

6. Valmista työtä voi viimeistellä esimerkiksi kirjaillemalla langalla. Jos silkki ei tarttunut jostain reunastaan kiinni villaan, sen voi kiinnittää muutamalla pistolla ompelemalla.

Valmiin työn voi laittaa esille vaikkapa kaunista oksaa ripustimena käyttäen.

GREEN CARE – luontolähtöisiä palveluja ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi

Suomalaisilla on maatalousyhteiskunnan ajalta peräisin vahvaa kokemustietoa siitä, miten luontoympäristö ja eläimet edistävät ihmisen hyvinvointia. Tiedon hyödyntäminen on jäänyt pitkään käyttämättä medikalisoitumisen ja tehoysteiskunnan hallitessa elämäntapaamme. Lisääntyvä tutkimustieto luonnon ja eläinten hyvinvointivaikutuksista on kasvattanut tarvetta hyödyntää luontosuhdettamme laajemmin ja systemaattisemmin hyvinvointia ja kasvatusta tukeviin palveluihin.

Teksti Teemu Peuraniemi

fysioterapeutti (YAMK), kuntoutusalan maisteri, luontokuntoutuksen asiantuntija, Itä-Suomen GC-alueyhdistyksen pj.

Katri Palpatzis

fysioterapeutti (YAMK), projektiasiantuntija Green Care KARELIA -hankkeessa

Kuva Harri Mäenpää

Studio Korento

Luontolähtöisistä palveluista on kehittynyt hyvinvointityöskentelyn suuntaus, jota kutsutaan Suomessa nimellä Green Care (GC). Green Care -käsite on saanut toiminnallisen viitekehyksen alun perin keskieurooppalaisesta hoivamaatilatoiminnasta, mutta Suomessa käsitettä on laajennettu luontoelementtien ja asiakasryhmien osalta kattamaan innovatiivisesti kaikki asiakasryhmät lapsista ikääntyneisiin. (Vehmasto 2014)

Vuodesta 2010 lähtien Suomessa on toiminut moniammatillinen sote- ja koulutusalan sekä yrittäjien muodostama valtakunnallinen yhdistys, Green Care Finland ry. Sen tavoitteena on suomalaisten GC-toimintatapojen kehittäminen laajemmin mahdollistaen sektori- ja ammattirajat ylittävän verkostoitumisen. Lisäksi se luo ammatillisen ja laadukkaan maaperän, joka voi toimia kasvualustana uudenlaisille palvelumarkkinoille.

Luontomenetelmät vahvistavat kuntoutusta

GC-toiminnan ajatuksena on luonnon ja maaseutuympäristön, kuten kasvien, eläinten, yhteisöllisyyden ja hiljaisuuden hyödyntäminen, hyvinvoinnin lähteenä. Toiminta on ammatillista, tavoitteellista ja pitkäjänteistä. Toiminnassa luontoympäristö tuodaan tavoitteellisesti mukaan kun-

Lampaat työssään Pohjois-Karjalan Dementiakodilla Nurmeksessa.

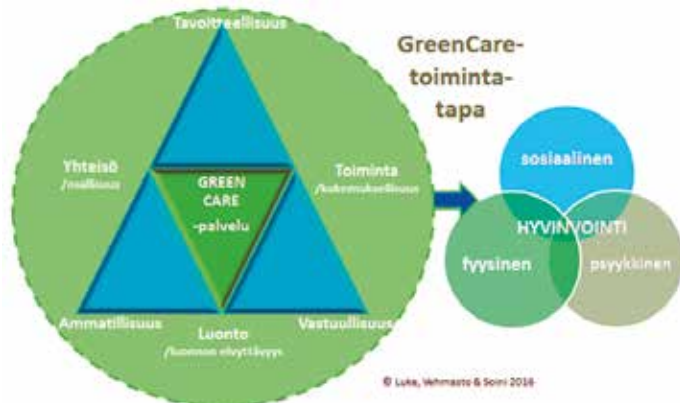
GREEN CARE -LAATUMERKIT

- Luontohoiva merkki on tarkoitettu sosiaali- ja terveyspalveluille
- Luontovoima merkki on virkistys-, kasvatus- ja hyvinvointipalveluille
- Laatumerkkien hallinta: Green Care Finland ry.
- Green Care -laatulautakunta myöntää merkin
- Merkki on palvelukohtainen ja on voimassa kolme vuotta
- Merkin saaminen edellyttää tiettyä laadunhallinta-asiakirjoja sekä GC-osaamista
- Tulevaisuudessa laatumerkkiä edellytetään kaikilta toimijoilta, jotka markkinoivat esimerkiksi kuntouttavaa maatala- tai eläinavusteista toimintaa Green Care-palveluna
- Merkin avulla voidaan tunnistaa ja edistää tulevaisuudessa laadukasta ja ammatillisesti tuotettua luonto- ja eläinavusteista palvelusisältöä
- Laatumerkki luo toimijalle laaja-alaisia hyötyjä esimerkiksi markkinoinnin osalta

toutus-, terapia-, hoito- tai ohjausprosesseihin. GC-menetelmien keskeistä sisältöä ovat maatala- ja luontoympäristöjen käyttö, terapeutin puutarhan hoito ja eläinavusteiset toimin-

not. Luontomenetelmien tarkoitus on helpottaa, vahvistaa ja nopeuttaa toiminnan terapeutista, kuntouttavaa tai ohjauksellista tavoitetta. Hyvinvointia KÄÄNNÄ

”GC-menetelmien keskeistä sisältöä ovat maatala- ja luonto- ympäristöjen käyttö, terapeutinen puutarhan hoito ja eläinavusteiset toiminnot.”

lisäävät vaikutukset syntyvät luonnon elvyttävyyden, luontosuhteen ja siihen liitetävän toiminnan ja yhteisöllisyyden kautta. (Green Care Finland ry)

GC-toimintatavassa on tunnistettavissa kolme peruselementtiä; luonto, toiminta ja yhteisö. Hyvinvointivaikutukset syntyvät näitä elementtejä eri tavoin yhdistelemällä ja painottamalla luontosuhdetta, kokemuksellisuutta ja osallisuutta. GC-palvelut on jaettu luontohoivan ja luontovoiman palveluihin. Näiden palvelusisältöjen jako määräytyy eri asiakasryhmien hoidon tai erityisen tuen tarpeiden mukaan sekä näihin liittyviin ammatillisiin ja laatuvaatimuksiin. (Luke ja THL 2017)

Maatiloille uutta palveluinno-vaatiota ja markkinapotentiaalia

Suomessa Green Care -toimintaan soveltuvat loistavasti pienehköt ja monipuoliset tilat, jotka eivät aina tuotantoedellytyksiltään pysty kilpailemaan isojen tilojen kanssa. Maatilalla eletään vuoden ympäri luonnon rytmien mukaan ja ympäristö antaa runsaasti kuntouttavan toiminnan mahdollisuuksia erilaisille asiakasryhmille esimerkiksi puutarhatöiden, eläinhoidon, rakennus- ja korjaustöiden sekä metsänhoitoon liittyvien toimintojen kautta. Varsinkin niille tiloille, joilla on eläimiä, tarjoutuu ympärivuotisella GC-toiminnalle paljon mahdollisuuksia. (Salovuori 2014)

Suomessa on tapahtumassa merkittävä sote-alan uudistus, joka avaa uusia mahdollisuuksia myös maatala-toimijoille. Sosiaali- ja kuntoutuspalveluissa tilan luontoympäristö ja eläinten

rauhhoittavat vaikutukset helpottavat luottamuksellisen asiakassuhteen solmimista ja kuntoutusprosessin alkuun saattamista, joka perinteisessä medikaalisessa toimintaympäristössä ja toiminnassa voisi jäädä saavuttamatta. Asiakkaalle haasteellisten fyysisten ja sosiaalisten taitojen harjoittelu on usein mielekkäämpää, kun tekeminen tapahtuu merkityksellisessä luonto-ympäristössä, esimerkiksi maatilalla ja eläinten parissa. Luonto- ja eläinavusteisuus tuovat keinoja myös myönteisen identiteetin vahvistamiseen. Oma-kohtaiset onnistumisen kokemukset ovat vahva tuki itsetunnolle ja kasvulle, joita usein tavoitellaan sosiaalisessa kuntoutuksessa. (Salovuori 2014)

Yhteistyöllä sote-alan palvelutuottajaksi

Koska sosiaali- ja terveysalan palvelutoiminta edellyttää aina alan koulutusvaatimuksia, voi tilallisen yhteistyö sote-alan ammatillaisen kanssa (esimerkiksi toiminta- tai fysioterapeutti) avata mahdollisuuden päästä sote-alan palvelutuottajaksi, vaikka tilallisella ei olisikaan alan koulutusta. (www.gcfinland.fi/palveluntuottajat/palvelut/)

Tilallisen rooli voi tässä yhteistyössä tarkoittaa ammatillisen osaamisen hyödyntämistä eläinten tuntemuksen, hoidon ja käyttömahdollisuuksien osalta asiakastyössä. Toinen mahdollisuus on tarjota maatilaa korvausta vastaan sote-toimijan kuntouttavan toiminnan ympäristöksi. Sote-uudistukseen kaavailtu palveluseteli ja/tai henkilökohtainen budjetti on omiaan mahdollistamaan uusien asiakkuuksien saavuttamisen kuntouttavan maatala- ja/tai eläinavusteisen toiminnan piiriin, kun lupauksien mukaan tulevaisuudessa asiakkaat saavat itse valita kuntouttavan tai hoidollisen palveluntuottajansa.

Kummimaatilojen toiminta vakiintunut

Suomessa on toteutettu paikallisia kehittämisspilotteja, jotka ovat tuottaneet uusille maatilatoimijoille vakiintuneita kuntouttavan ja kasvatuksellisen toiminnan muotoja. Yksi loistava esimerkki tästä on niin sanottu kummimaatilatoiminta, jossa yhteistyö on aloitettu esimerkiksi hoitokotien, päiväkotien tai erityisryhmien toimintakeskusten kanssa. Myös tässä yhteistyön mallissa maatala on voinut tarjota tilansa toimintaympäristöksi tai mahdollisuuksien mukaan myös toimintasisällön, mikäli tilallisella on myös ammatillinen pätevyys sote- tai kasvatusalan osalta.

Yksi yhteistyön mahdollisuus maatilalliselle on vuokrata eläimiä vuokralaitumelle kesän ajaksi. Laitumen omistaja voi olla esimerkiksi hoitokoti, joka on GC-palvelun tuottaja ja haluaa kehittää palvelujaan. Usein tässä yhteistyömuodossa raha ei juurikaan liiku, vaan molemmat osapuolet hyötyvät menettelystä.

GREEN CARE GREEN KARELIA -HANKE

- 1.2.2017–31.1.2019
- Itä-Suomen ESR-ohjelma, Ely-keskus
- Toteuttajat: ProAgria Pohjois-Karjala ja Karelia AMK
- <https://greencareita-suomi.fi/>
- Tavoitteena Green Care tiedon lisääminen palvelujen käyttäjien ja maksajatahojen keskuudessa
- Tavoitteena valtakunnallisen GC-laatuja järjestelmän käyttöönotto hankkeeseen osallistuvissa pohjoiskarjalaisissa hyvinvointipalvelualan yrityksissä

Palvelun takaa Green Care -laatu-merkit

On tärkeää huomioida, että moni maatilalla tapahtuva toiminta ei välttämättä ole GC-toimintaa, vaikka siinä olisi nähtävissä hyvinvointia tukevia elementtejä. GC-palvelun osalta kuntouttavassa maatilatoiminnassa ja eläinavusteisessa toiminnassa kuten muissakin luontolähtöisissä palvelusisällöissä korostuu aina laatu, ammatillisuus sekä tavoitteellisuus.

Suomessa Green Care Finland ry:n toimesta on laadittu eettisyyttä ja ammatillisuutta tunnistavat Green Care -laatu-merkit luontohoivan sekä luontovoiman palveluntuottajille. Tämän vuoden alusta lähtien GC-palvelua tuottavat ja yritystoimintaansa markkinoivat toimijat ovat voineet hakea tätä laatu-merkkiä siihen muodostetulta Green Care -laatulautakunnalta. (www.gcfinland.fi/laatu/)

Lähteet:

Vehmasto, E (toim.). 2014. Green Care-toimintatavan suuntaviivat Suomessa. MTT Kasvu20-julkaisu. www.mtt.fi/mttkasvu/pdf/mttkasvu20.pdf

Luke ja THL 2017. Green Care -laatutyökirja. Luonnonvarakeskus ja Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin laitos. Verkkojulkaisu. www.gcfinland.fi/tiedostopankki/222/Green-Care_laatutyokirja-28.1.2017.pdf

Salovuori, T. 2014. Luonto kuntoutumisen tukena. Mediapinta.

Pirteä Pässä yhdistää luonnonsuojelun ja Green Care -toiminnan

Green Care GREEN KARELIA -hankkeessa on mukana tällä hetkellä lähes 70 pohjoiskarjalaista hyvinvointialan yritystä. Yksi hankkeen yrityksistä on Pirteä Pässä, pieni maaseutuyritys Heinävedeltä, perinnemaisema-alueelta ja yksityisen luonnonsuojelualueen keskeltä.

Teemu Peuraniemi ja Katri Palpatzis

Yritys tarjoaa kokous-, retkeily-, virkistys-, kurssi-, ja lammaslomapalveluja. Ilmari Räsänen säätiön tilan yrittäjinä ovat toimineet vuoden ajan Jaana ja Risto Sulkava. Jaana on ammatiltaan sairaanhoitaja ja toiminut aiemmin hoitokodin johtajana ja laatu- ja asiakassuhdevastaavana. Risto on biologi, opettaja ja ammattiluonnonsuojelija.

Yrittäjien vankka koulutus ja työelämäkokemus antavat vahvan arvopohjan Green Care -toiminnalle. ”Green Care sopii loistavasti maaseutuyrityksemme toimintamalliin ja tilamme toimii luonnonsuojelu ja perinnemaisemien hoito edellä. Tavoite on olla kestävä elämäntavan mallina. Pääosassa yrityksen toiminnassa ovat luonto, liikunta, eläimet ja yhteisöllisyys. Toimintamallilla edistetään ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua eli koko ideamme sopii GC-toimintamalliin kuin nenä päähän”, pariskunta summaa.

Kotoisaan ilmapiiriin helppo ihastua

Perinnemaisemassa sijaitsevan tilan ympärillä on laaja yksityinen luonnonsuojelualue, jossa on luontopolku. Luonnossa liikkuminen, joko opastetusti tai yksin, on keskeinen osa toimintaa. Perinnemaisemaa ja -biotooppeja hoitavat lampaat ovat ystä-

Yrittäjä Jaana Sulkava ja kainuunharmaat. Taustalla Pirteän Pässin perinnemaisemaa.

vällisiä ja uteliaita kainuunharmaita, jotka pitävät rapsutteluista. Maatiaiskanat kuljeskelevat vapaana pihalla, kukko kiekuu ja lapset voivat löytää salapesiä uusista paikoista. Vieras päätyy osaksi rauhallista maaseutumaaisemaa ja päivittäistä puuhailua.

Yrittäjät kertovat, että ihmisten on helppo ihastua tähän paikkaan ja kotoisaan ilmapiiriin. ”On todella kiva huomata, että asiakkaat, jotka eivät ole aluksi ihan sinut maalaiselämän kanssa, huomaavat viikon aikana, että pärjäävät sittenkin hienosti. Lampaat ja ihmiset alkavat tykätä toisistaan ja ihmiset uskaltavat omille retkille suojelualueen metsiin. Moni sanoo

alkaneensa hengittää syvempään ja jotkut lapset alkavat kysellä, että mitä seuraavaksi eläinten kanssa tehtäisiin, tarvitsevatko lisää ruokintaa?”

Asiakkaita ympäri Suomen

Pirteän Pässin asiakkaat tulevat eri puolilta Suomea. Lammaspaimenviikkoja myydään eniten pääkaupunkiseudulta tuleville, mutta myös muihin maakuntiin. Asiakkaat tulevat kokouksiin ja virkistyspäiville yritys- ja yhdistystaustalla tai itsemaksavina, kuten esimerkiksi lammaspaimenlomailijat. Ikäihmisten perhehoidon vuorohoito-asiakkaat tulevat ensi vuoden alusta Siun Soten kautta. KÄÄNNÄ

Markkinointikanavat

Yrittäjät kertovat, että heille Suomen Luonto -lehti on ollut tärkein markkinointikanava yksityisasiakkaita ajatellen. Paikallislehti, alueen sanomalehdet ja some, puskaradion lisäksi, ovat toimineet lähialueen asiakkaiden markkinoinnissa. Yrittäjäpariskunta toivoo asiakkaidensa olevan luonnonystäviä, sillä heille yrityksellä on eniten annettavaa. Pirteä Pässä ei tarjoa steriiliä hotelliympäristöä eli sellaista etsivät eivät ehkä osaa arvostaa ympäristöä. Yrittäjät kokevat, että Green Care -toimintamalli ja -ideologia tuovat lisäarvoa markkinointiin, joka voi olla pienelle toimijalle melko haasteellista.

Tulevaisuudensuunnitelmat

Ensi kesänä toiminta jatkuu luontoasioissa samanlaisena, mutta uudenlaisia tapahtumia on tulossa. Kesään mennessä valmistuu omatoimiruokailijoiden kesäkeittiö. Ihan uutena

Green Care -toimintana on alkamassa ikäihmisten perhehoidon vuorohoito. Yrittäjät toivovat, että ensi vuoden alussa alkava yhteistyö Siun Soten kanssa ja ikäihmisten perhehoito tuo hyvinvointia ja edistää ikäihmisten toimintakykyä heidän osallistuessa talon päivittäisiin askareisiin, unohtamatta elämän pieniä juhlahetkiä.

Yrittäjien suunnitelmissa on tehdä yhdessä ikääntyneiden kanssa karjalampiirakointia ja käydä ruokkimassa lampaita tai keräämässä kananmunia. Tavoitteena on tavallaan palata siihen "vanhaan hyvään ja turvalliseen aikaan", jonka moni vanhus hyvin muistaa ja ehkä joskus sinne kaipaakin, tarjoten kuitenkin turvallista huolenpitoa.

Tulevaisuudessa Pirteän Pässin yrittäjillä on tarkoitus hakea Green Care -sertifiointia, luontohoiva-merkkiä. Laatu-merkillä he haluavat osoittaa palvelunostajille ja maksajatahoille toimivansa tavoitteellisesti, johdon-

mukaisesti, pitkäjänteisesti, eettisesti sekä kestävästi kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Oman jaksamisen avaimet

"Yrittäjien oma elämäntapa pitää tässä hommassa olla rehellisesti sellainen millainen toimintatapa on. Luonto ja luonnonsuojelu on meille tärkeää ja tässä pystymme antamaan luonto-osaamisestamme myös muille. Perinnemaisema ja mäellä sijaitsevan maatilan avoin taivas hoitaa mieltä, kun vain antaa sille hetken aikaa. Tilan töissä tulee liikuntaa ihan väkisin, mutta luonnossa liikkuminen lisää hyvää mieltä. Kotimaiset alkuperäisrodut, joista näkee, että ne tykkäävät olostaan, tuottavat hyvää mieltä paremmin kuin tehokasvatetut lajitoverinsa. Yhdessä tehden ja puuhastellen elämän laatu ja hyvinvointi paranee!", yrittäjät summaavat.

Pirteä Pässä Oy, www.pirteapassi.fi

TILOILLA INTOA HOIVAYRITTÄMISEEN

Omat positiiviset kokemukset rohkaisevat tiloja tarjoamaan muillekin tilaisuuksia voimaantumiseen.

"Kiinnostuksen hoivayrittämiseen herätti alun perin omat kokemuksemme kotieläinten parissa työskentelystä saamistamme positiivisista tunteista ja voimaannuttavasta vaikutuksesta. Työskentelemme molemmat puolisoni Jarin kanssa Lieksan kristillisellä opistolla, jonka opiskelijoiden vierailut maatilallamme ja heiltä saamamme innostava palaute vahvistivat ajatusta tarjota näitä kokemuksia myös muille", kertoo Palviainen tilan emäntä Henna Palviainen. "Osallistuminen Green Care -päiville Hankasalmella vuonna 2016 antoi lisäpotkun liittää hoivapalvelu pienien maatilamien lisäelinkeinoksi."

Lieksan kristillisen Opiston hallinnoimaan Sosiaalisen vahvistamisen -hankkeeseen otettiin punaiseksi langaksi luonto- ja eläinlähetoiset ohjausmenetelmät. Kesällä 2017 teimme pienen pilottikokeilun yhdessä Green Karelia - ja Sosva -hankkeen kanssa, josta saimme lisää positiivista palautetta sekä huikeita kohtaamisia ja onnistumisen kokemuksia. Tällä hetkellä maatilallamme käy Sosva -hankkeen asiakkaita pari kolme kertaa viikossa, Henna Palviainen kertoo. "Tulevaisuuden haaveemme on toiminnan kehittäminen ja vakiinnuttaminen, sekä palveluidemme tarjoaminen uusille asiakasryhmille."

Eläimet eivät arvota ketään ulkoisten asioiden tai taustan vaan tekojemme perusteella – ja tässä meillä ihmisillä olisi paljon oppimista, muistuttaa Palviainen.

Hoivayrittäminen mukana jo toimintasuunnitelmassa

Miia Varis emännöi pientä kotieläintilaa kasvavassa Kulhon kylässä Joensuun kupeessa. Sukupolvenvaihdos tehtiin vuoden-

vaihteessa 2015–2016 ja maatila sekä 45 uuhien lampola suunniteltiin heti Miian työpaikaksi. Lampaiden lisäksi tilalla pääsee tutustumaan kanojen, koirien, kissojen, hevosien sekä ponin elämään ja hoitoon.

Hoivayrittämisen toimintamallinamme on tarjota puitteet esimerkiksi toiminta- tai fysioterapiata tarjoaville yrityksille sekä eläinavusteisena toimintana järjestämällä oppimista- ja elämyksiä pienille ryhmille. Päivähoito- ja koululaisryhmät sekä perhekerhot ovat jo vierailleet tilalla, ja heille olemme suunnitelleet yhteistyössä ryhmien vetäjien kanssa kullekin ryhmälle sopivan ohjelman. Eläinten hoitoon osallistumisen lisäksi esimerkiksi itse kanalasta kerätyistä munista leipominen tuo toimintaan jatkumon ja konkreettisen tarkoituksen, selvittää Varis.

Green Care -toiminnan tarjoamiin mahdollisuuksiin on paneuduttu rauhassa ja suuntaviivoja mietitty oman tilan puitteet huomioiden ottaen. Varis summaakin tulevaisuuden unelmansa olevan vielä avoin mahdollisuuksille eikä halua rajata sitä liikaa. "Tavoitteemme on kuitenkin kehittää toimintaa asiakkaiden tarpeiden mukaan, yhdessä suunnitellen ja yksilölliset tarpeet huomioiden."

Eila Pennanen

Kuva Miia Varis

Lammasta lautaselle, karitsaa kaikkiin keittiöihin

Ostamme sekä
teemme rahtityötä.

Tilateurastamo Kouvola

www.muhniemenlahtivaja.fi
puh.040 578 6317

Tuota laatukaritsaa!

Raamikas ja nopeakasvuinen lihalammasrotu,
sopii myös risteytyskäyttöön. Huolellinen
laiduntaja, erinomainen rehunkäyttäjä.

Lammas & vuohi

Palvelulomake netissä:
lammasyhdistys.fi/yhdistys/
jasenasiat/

KERINTÄPALVELU JA TERIEN TEROITUS

**Tunne tilasi –
varmistaa laatua**

Palvelut

- Sisäloistorjunta, papananäytteet
- Eläinlääkärin th-käynnit
- Tiineysneuvonta
- Ongelmatilanteiden selvitykset
- Laadunvarmistusohjelma

Tilaukset: lammasmaailma.fi

Lammasmaailma Oy

Metsälammentie 20, 34130 Ylinen, info@lammasmaailma.fi

Lammaslääkäri: puh. 0600 306 627 (maksullinen)

Retronik-lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- käsittelyaidat
- hoito-/karitsaportit
- eläinportit
- laidunkatokset
- uimuri juomakupit + suojakaaret
- rännityslaitteet ja stopparit
- 2-tiejakajat
- ruokintakourut muovi ja metalli

*Uutuutena karitsointikarsinat!
Kätevät kasata*

Retronik Ky

Raija 040 7022 162, Reino 050 521 0082
Katso esittelyvideo www.retronik.com
rareko105@gmail.com

OSTETAAN

karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!

Luomuhyväksyntä

puh.010 229 1021, Orimattila

www.vainionteurastamo.fi

**Uusi jäsenetu
suoramyynnitiloille:**
Yhteystiedot
suoramyynnikarttaan

Lampurin sähköiset kanavat

SLY:n verkkosivut lammasyhdistys.fi

Eläinvälityskanava lammasnetti.fi

Tietopankki lammaswiki.fi

Lammasneuvonta proagria.fi/lammas

Lammasyhdistys Facebookissa

Tiedustelut: Marjo Simpanen

marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi puh. 044 973 7000

Koneen surinaa ja tanssiaskeleita – kerintäpäivä!

Syyskuun loppupuolella Pohjois-Karjalan Tohmajärvellä oli viipinää, kun Noittaaan ja Sirolan tiloille kerääntyivät lampureita ympärille Suomen kerintäkurssille. Kaksipäiväiset kurssit pidettiin peräkkäin neljän vetäjän voimin.

Teksti Anna Silen

Kuvat Eila Pennanen

Kurssilla osanottajat perehdyttiin ensimmäisenä tarvittaviin kerintävälineisiin, painotuen kerintäkoneeseen. Teoriaosuudesta päävastuun otti iso-britannialainen *Richard Schofield*. Kurssilaisille kerrottiin erilaisten terien ja koneiden käyttöominaisuuksista, ylläpidosta ja huollosta, sekä käytiin läpi aloittelijoiden yleisimmät virheet koneiden kunnossapidon osalta. Erityyppiset villat ja ympäristön aiheuttamat haasteet kerinnässä, esimerkiksi hiekkaisen tai rasvaisen villan teriä kuluttava vaikutus, tulivat hyvin esille keskustelun edetessä. Kotiin vietäväksi jaettiin myös esitteitä, joista katsottiin yhdessä mahdollisia lisävarusteita, kuten kerintämokkasiineja.

Valoisa ja tilava kerintäpaikka

Koneisiin tutustumisen jälkeen siirryttiin kerintäpisteelle. Töiden sujuvan etenemisen helpottamiseksi ja villan laadun takaamiseksi kerintäpaikan on oltava valoisa ja riittävän tilava. Lampaat on paras saada ennen kerintää pieneen tilaan, josta ne on helppo ohjata keritsijälle. Pieni kokooma-aitaus tai mieluummin ränni mainittiin toimivina vaihtoehtoina. Kerinnän jälkeen lampailla on oltava valmiina palautusaitaus, minne ne voidaan mahdollisimman vaivattomasti ohjata. Kurssin vetäjät muistuttivat villojen lajittelemisen tärkeydestä jo kerinnän yhteydessä, sillä muuten sitä

Yhteistyöllä se sujuu – Kirsi Tiuhonen keritsee ja Markku Hakkarainen pysäyttää koneen tarvittaessa.

tulee helposti lykkätyä aina myöhemmäksi. Huonot villat on hyvä pyyhkäistä sivuun suoraan lattialta, ja vain käyttökelpoiset villat otetaan talteen.

Oikeat asennot säästävät itseä ja lammasta

Lopulta päästiin varsinaiseen kerintään. Kurssin vetäjät näyttivät, miten lammas kaadetaan alkuasentoon kääntämällä sen turpa osoittamaan häntää kohden ja kevyesti painamalla. Sitten he näyttivät rauhalliseen tahtiin englantilaisen kerintätyylin, jota kurssilla käytettäisiin. Kurssilaisen sanoin, kerintä näytti oikeastaan lähinnä tanssilta, jossa tietyt liikkeet

ja askeleet pitivät huolen siitä, että lammas tuli kauttaaltaan kerittyä, räsittämättä keritsijää. Kerinnän ergonomiasta puhuttiin paljon, ja vetäjät havainnollistivat hyvin, miten pienillä liikkeillä ja asennon muutoksilla saa säästettyä sekä itseä että eläintä hyvin tehokkaasti. Kun demo-lammas oli saatu kerittyä ja turvallisesti kokooma-aitaukseen, oli aika ottaa härkää sarvista – tai uuhia leuan alta – ja aloittaa päivän kerinnät.

Kannustava ilmapiiri rohkaisi oppimaan

Kurssin vetäjät olivat hyvin mukana neuvomassa aloittelevia keritsijöitä

Noitaa kurssilaiset seuraavat tarkasti pääopettaja Richard Schofieldin kerintänäytöstä teoriaosuuden jälkeen ennen tositoimiin ryhtymistä.

Lampaan istuttamisen niksit avautuvat Jussi Joensuulle (vas.) ja Jaakko Jussilalle (oik.) Annukka Nummisen ja Jenni-Stiina Inkisen asiantuntevassa ohjauksessa.

ensimmäisenä päivänä. Opettajien rauhallinen lähestymistapa ja hyvä yhteishenki rohkaisivat kurssilaisia. Keskustelu oli vilkasta, ja hyvin käyttyvät eläimet pitivät ilmapiirin rentona. Kolmessa pisteessä keriten työ eteni hyvää vauhtia. Jokaisen kerityn lampaan jälkeen keritsijä keräsi uuhensa villat ja meni niiden kanssa pöydälle, jossa villat lajiteltiin. Toisena päivänä kurssin vetäjät ottivat jo selkeästi vähemmän roolia kerinnöissä, ja useat kurssilaiset keritsivätkin omat lampaansa ilman suurempia kysymyksiä. Keskellä toista päivää otettiin vielä muutama esimerkkikerintä, joissa havainnollistettiin kurssilaisten tyypillisimpiä virheitä, ja miten ne heijastuivat sen päivän lihaskipuihin. Usean kurssilaisen lievän nolot ilmeet kertoivat kritiikin osuvan oikeaan paikkaan. Tekniikkaan tehtiin parannuksia, ja osanottajat huomasivat itsekkin homman helpottuvan olennaisesti.

Kurssi huipentui loppukeskusteluun, jossa annettiin palautetta puoleen ja toiseen. Yleisen keskustelun sävy oli erittäin tyytyväinen niin kurssilaisten kuin vetäjienkin puolesta. Vetäjät toivottivat kaikki tervetulleeksi jatkokurssille vuoden päästä, jos sellainen vain järjestyy. Moni ilmoitti olevansa kiinnostunut mahdollisuudesta – kunhan on hieman ensin treenannut. Kotia kohti lähdettiin innokkaissa tunnelmissa, kerintäkone-esitteitä selaillen.

Ansioitunut opettaja

Jo neljättä kertaa suomalaiset kerintäkurssilaiset pääsivät nauttimaan erittäin tasokkaasta opetuksesta. Iso-Britannian Yorkshiresta Pohjois-Karjalan Tohmajärvelle matkannut Richard Schofield on kouluttanut keritsijöitä British Wool -organisaation leivissä jo vajaat 20 vuotta. Sitä ennen hän aloitti koulutustoiminnan yrittäjänä. Schofield tuomaroiki kerintäkisoja ympäri maailmaa, seuraavaksi maailmanmestaruuskisoissa Uudessa-Seelannissa.

Kerintäkurssit ja kilpailut vievät miehen vuodesta noin kuusi viikkoa. Britannian ja Suomen lisäksi hän on opettanut kerintää Islannissa. "Islantilaiset ovat nyt mukana MM-kisoissa. Sinne Suomenkin pitää tähdätä", Schofield kehottaa.

Päätoimissaan kiviakatsoja kunnostava Schofield kasvattaa työnsä ohessa pientä katarasta swaledale- ja mule -lampaista. Opettamisesta hän kertoo nauttivansa. Suomessa vieraillessaan mies on pannut merkille lampaiden hienon ja hyvälaatuisen villan sekä ystävällisen vastaanoton tiloilla. "Meillä ei lampailla ole noin hyvää villaa", Schofield kehuu.

Terhi Torikka

Top 3 vinkit keritsijälle

1. Pidä terä kiinni lampaan ihossa
2. Aja täysiä terällisiä ja pitkiä vetoja
3. Toimi aina samalla kaavalla

Richard Schofield

Kerintäkoulutusta maailman malliin

Suomen ensimmäiset British Woolin kerintäkurssit järjestettiin vuonna 2014. Sittemmin kursseja on ollut kaksi vuodessa, keväisin ja syksyisin Pirkanmaalla ja tänä syksynä ensi kertaa myös Pohjois-Karjalassa. Kouluttaja *Richard Schofieldin* avustajat ovat myös hakeneet oppia Britanniasta.

Teksti **Annukka Numminen**
Kuvat **Jan Suttle**

British Woolin kerintäkoulutuksessa keritsijä etenee vasta-alkajasta ammattiosaajaksi ”seal”-järjestelmän mukaan. Ensimmäinen taso on sininen, jonka jälkeen tulevat pronssi, hopea ja lopulta kulta. Kukin taso pitää sisällään vaatimuksen kerittyjen lampaiden määrästä, kerinnän laadusta ja kerintään käytetystä ajasta.

Tämä järjestelmä on tunnettu myös maailmalla. Menet sitten kansainvälisiin kerintäkilpailuihin tai rahtikeritsijän töihin, lammashäntäsealissa tiedetään osaamisesta sealin kautta.

Suomessa järjestettyjen kurssien myötä myös meidän keritsijöillämme on eritasoisia sealeja, sinisistä aina kultaiseen saakka!

Arviointia.

Kerintäoppien alkulähteillä

Sain kesällä 2017 mahdollisuuden osallistua British Woolin kerintäkurssille Settlessä Pohjois-Englannissa. Tavoitteenani oli oppia kerinnäopetuksesta sekä kerintäkurssin järjestämisestä.

Kurssi pidettiin paikallisella lammastilalla ja kurssilaiset olivat nuoria miehiä ja naisia lähialueilta. Kouluttajina toimivat British Woolin konkarit Richard Schofield sekä *Bill Mason*. Kurssilla olin yksi oppilaista, mutta sain myös tilaisuuden toimia apukouluttajana.

Kulttuurishokki tautisuojauksessa

Kerintäkurssilla oli vasta-alkajia sekä jo sinisen ja pronssisen tason saavuttaneita. Kurssi eteni kuten meillä Suomessakin, teorian ja kerintäkoneen valmistelun kautta käytännön harjoitteluun. Mutta siinä missä me Suomessa asetamme teriä käsikappaleisiin puhtaassa kahvipöydässä desinfiointina päästä varpaisiin, samalla teoriaa kuunnellen, tapahtui sama rituaali Englannissa kovasti käytössä olleella kerintäalustalla. Lisäksi jokaisella kurssilaisella oli mukana oma käytössä ollut villainen koneen käsikappale sekä terät, ja jalassa kotitilan saviset saappaat.

Näistä hygieniasioista ja niiden eroista keskustellessa kouluttajat totesivat, että heillä peli on jo menetetty. Eri tilojen lampaat laiduntavat samoilla laitumilla, ja eläinten liikkuminen (huutokaupat, maatalousnäyttelyt jne.) on aivan toista kuin Suomessa.

Talenttia jo äidinmaidosta?

Britit saavat varmaankin äidinmaidosta lammashäntäsealissa ja eläinsilmää, sillä kaikki kurssilaiset olivat todella taitavia eläinten käsittelyssä, ja kerintä sujui vasta-alkajiltakin suit sait sujuvasti.

Kurssi oli mahtava kokemus ja englantilaiset emännät ja isännät erittäin vieraanvaraisia ja sydämellisiä. Toiveissa on koulututtavia vielä uudelleenkin huippuammattilaisten oppissa.

Annukka Numminen tuomaroimassa.

Seminaarin osallistujat ja villafleecet.

Villaseminaari ja Finnsheep-päivä – suomenlampaan villasta brändi

Suomenlampaan villan mahdollisuudet ovat hyvin tiedossa meillä suomenlampaan kasvattajilla. Tämä villa ei vielä ole saanut – puheista ja yrityksistä huolimatta – sellaista asemaa villamarkkinoilla, joka sille kuuluisi. Onko kenties niin, että sen arvo, joka on meidän ympärillä jokapäiväisesti ja kauan, jää meiltä huomiotta?

Teksti **Jarmo Latvanen**
Kuvat **Pasi Ahola**

Suomenlampaan villa on parhaimmillaan huipputuote. Tutkimustietoa suomenlampaan villan ominaisuuksista löytyy jo usealta vuosikymmeneltä. Kehräämöt eivät ole halunneet, osanneet tai ymmärtäneet tuotteistaa suomenlampaan villaa omana brändinä. Sen sijaan ne sekoittavat eri rotujen villat keskenään ”suomalaiseksi villaksi”.

Laadun varmistaminen ja tunnistaminen tärkeää

Jokaisen menestyneen brändin takaa löytyy sitoutuneet tuottajat ja korkea laatu. Finnsheep ry:n keskuudessa on keskusteltu villasta paljon. Tämän vuo-

den päätapahtumaksi ja Finnsheep-päivän teemaksi valittiin villaseminaari. Päivää vietettiin 11.10.2017.

Seminaarin keskeinen sisältö oli suomenlampaan villaominaisuuksien esittely. Laadukkaalla ja hyvin lajitellulla villalla voidaan saada laadukasta lankaa. Siksi laadun varmistaminen ja sen tunnistaminen ovat keskeisiä asioita myös suomenlampaan villan brändin luomisessa.

Selvää on, ettei kukaan viitsi lajitella villaa, jos kehräämöt eivät ole valmiita laadusta maksamaan. Hyvin lajiteltua suomenlampaan villaa ei kannata sotkea muiden rotujen villaan ja myydä sitä ”suomalainen villa” -nimen alla. Lampureilla on mahdollista teettää omista villoista omia lankoja ja myydä niitä omalla brändillä. Toki

useat yksittäiset tilat ovat jo näin tuotestaneetkin omat villansa.

Käsityöläisen näkökulma

Villaseminaarissa muotoilija *Sanna Vatanen* esitteli marraskuun toisella viikolla ilmestyvän käsityökirjansa ”BÄÄ! Neulo & Virkkaa suomenlampaan villasta”. Kirja saa varmasti ansaitsemaansa huomiota käsityöläisten keskuudessa. Sanna Vatanen kertoi käsityöläisen näkökulman suomenlampaan villan ainutlaatuisuudesta. Hän kertoi itse olevansa hulluuntunut kyseisen villan kudonta- ja huovutusominaisuuksista.

Hänen kirjansa taakse tulee sivu, josta löytyy yhteystietoja suomenlampaan villan etsijöille. Sivulta löytyvät

KÄÄNNÄ

Satu Kumpulainen keräsi
eniten fleece-voittoja.

Finnsheep ry:n sihteeri Tarja Kosunen-Krannila ja
puheenjohtaja Jarmo Latvanen.

myös Finnsheep ry:n yhteystiedot. Tällä hetkellä Finnsheep ry kerää facebook-sivuilleen villaa ja villatuotteita myyvien jäsentilojensa yhteystiedot.

Opas villan lajitteluun

Finnsheep ry, Lihasulan Säätiö ja Pro-Agria Etelä-Suomi tuottavat yhdessä ”Suomenlampaan laatu villaa tiloilta, Villaviuhka – lampurin työkalu” nimisen oppaan. Oppaan ulkoasu ja toteutus ovat *Tarja Kosunen-Krannilan* ja *Kaie Ahlskogin* käsialaa. Tiedot on koottu eri tutkimustuloksista, villa-arvosteluohjeista, villahankkeiden tuottamista tiedoista ja olemassa olevista luokitteluista.

Villaviuhkan avulla lampurin on helppo lajitella eri villalajit toisistaan. Tässä oppaassa käyttöluokitellaan hienovilla, käsityövilla, yleisvilla, suora villa ja turkisvilla. Eri villan käyttölaadut voidaan Villaviuhkan avulla lajitella myös villan karkeuden ja hienouden mukaan.

Viuhkaa on kätevä käyttää lajittelutyön yhteydessä. Selkeiden kuvien avulla lajittelija vertaa villaa viuhkan kuviin. Villaviuhkassa kerrotaan myös mihin käyttötarkoitukseen kyseinen

villa sopii. Viuhkan avulla voi myös arvioida jalostuseläinten villan käyttölaatua. Näin Villaviuhka on myös jalostuksen apuväline.

Villaviuhka on ainutlaatuinen ja uusi käytännön opas villan laadun parantamiseen. Tämä on iso askel eteenpäin villan laadun kehittämisessä. Yhteisten laatukriteerien avulla tiedämme, mitä meillä on ja miten voimme laatua kehittää. Brändin rakentaminen on aloitettava tilalta käsin.

Markkinoilla tilaa myös pientuottajille

Seminaarin yhteydessä keskusteltiin paljon villasta. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on odotettu, että jokin ulkopuolinen taho innostuisi suomenlampaan villasta. Kehräämöiltä on odotettu aloitteita. Jokunen vuosi sitten Novitan kanssa alkavasta yhteistyöstä puhuttiin kiihkeissäkin tunnelmissa. Pelastavaa enkeliä ei ole näkynyt, mutta muun muassa ohuen kampalangan osalta yhteistyölle ollaan hyvin avoimia.

Seminaarin keskusteluissa huomattiin, että voimme valloittaa markkinoita pienistäkin lähtökohdista käsin. Yksittäinen tila tai muutaman tilan

muodostama kokonaisuus voivat saada myytyä kannattavasti omat tuotteensa omalla tilamerkillään. Internetin ja sosiaalisen median avulla voidaan löytää merkittäviä markkinoita (ilman suuria toimijoita?) erilaisille pienillekin erikoislankaerille.

“Älä paina villaisella”-paneelikeskustelu

Seminaarin yhteydessä käydyssä “Älä paina villaisella”-paneelikeskustelussa lampurit *Satu Kumpulainen* ja *Anne Rintala* sekä tekstiilis suunnittelija *Katja Hynninen* kertoivat omia kokemuksiaan suomenlampaan villasta, sen tuotteista ja niiden markkinoinnista. Kaikkien yhteinen mielipide oli, että meillä on ainutlaatuinen tuote.

Katja suunnittelee ja kutoo kangaspuilla tuotteita suomenlampaan villasta. Hän totesi paneelissa, että tasalaatuiselle, luonnonväreiselle kampalangalle on kysyntää pienteollisuudessa. Anne puhui yhteistyöstä Myssyfarmin kanssa ja nettikaupan toiminnasta, sekä kertoi valmiudesta ostaa myös muiden tilojen villaa.

Sadun mukana tilaisuuteen oli saatu myös ”Ameriikan vahvistus”, *Amber Bishop-Kainu*, tekstiilialan lopputut-

Sanna Vatanen ja "Amerikan vahvistus" Amber Bishop-Kainu.

kinnon suorittanut yhteistyökumppani. Hän on kotimaassaan kehräysasiantuntija, ja hän arvosteli suomalaisten kehräämöiden villan pesua. Amberin kertoman mukaan suomalaisen pesutapa on liian kova, mistä seuraa se, että villa "kuolee". Tässäpä pohdittavaa suomalaisille kehräämöille. Yhdysvalloissa suomenlampaan villa on tuotteistettu, ja osalle lampureista se on merkittävin tulonlähde. Satu oli paalannut omien lampaiden villansa ja ne odottavat nyt uusia suunnitelmia.

Seminaaripäivästä uutta pohdittavaa

Seminaarin aikana järjestettiin fleecem kilpailu. Kilpailussa oli mukana monta pöydällistä villaa. Eniten voittoja keräsi Satu Kumpulainen Isokummun lammastilalta ja valkoisen villan sarjan voitti Pauliina Knuutinen Lempäälästä.

Saimme terveisiä myös Novitalta. He ovat edelleen kiinnostuneita yhteistyöstä meidän suomenlammas-

lampureiden kanssa. Heidänkään mielestä ei ole mitään estettä sille, että suomenlampaan villa olisi brändi erityislaatuisuutensa ansiosta. Maailmalta löytyy esimerkkejä rotuvillojen brändäyksestä. Haasteena he näkivät koko prosessin kehittämisen, aina tiloilta kehräämööseen ja edelleen teollisuuden käyttöön.

Seminaaripäivä oli onnistunut. Laadulla voimme luoda suomenlampaan villasta brändin ja itse tekemällä pienistäkin lähtökohdista voimme myydä tuotteemme meille kannattavalla hinnalla. He, jotka kokevat villan ja sen laadun kehittämisen omakseen, saivat varmasti uutta pohdittavaa.

"Selvää on, ettei kukaan viitsi lajitella villaa, jos kehräämöt eivät ole valmiita laadusta maksamaan."

Ylistys suomalaiselle villalle

Tuore villaopus, BÄÄ! Neulo & virkkaa suomenlampaan villasta, antaa lukijalle paitsi houkuttelevan joukon käsityöohjeita, myös oivan perustietopaketin kotimaisista alkuperäisroduista, lammastaloudesta, sekä villa- ja lankatyypeistä ja niiden valmistuksesta. Mukana on ohjeita käsivarsilla virkatusta trendipeitosta perinteiseen villasukkaan. **Terhi Torikka**

Neuleopas alkaa perusteellisesti: tutustumisella suomalaisiin lampaisiin ja niiden ainutlaatuiseen villaan. Läpi käydään myös kerintä, villan pesu ja kehruu. Villa materiaalina on kirjan tekijälle, taiteilija-muotoilija Sanna Vataselle, tuttu suosikkimateriaali jo lapsuuden neulomaan oppimisesta lähtien. Kirjaa tehdessään hän innostui erityisesti huovutuksesta ja suomenlampaan villan erinomaisesta huopumiskyvystä. Monissa ohjeista onkin mukana neuvot myös huovuttamiseen.

Idea kirjaan syntyi edellisessä kirjaprojektissa, joka keskittyi ekolankoihin. "Suomalaisessa villassa minua ihastuttaa aitous ja rehellisyys, ja toki lähiarvot. Käytän mieluummin pientuotantona tuotettua lähilankaa, jolla on uniikki persoona."

Lampurit mukaan jatko-osaan

Vatasta inspiroi suunnittelijana kolmen kotimaisen rodun villojen erilaisuus. "Siinä on paljon mahdollisuuksia", hän toteaa, ja kertoo suunnittelevansa kirjalle jo jatko-

osaa, joka painottuu vaatteisiin. Siihen hän toivoo mukaan lampureilta erilaisia villoja. "Kaikki innokkaat ilmoittautukoon", taiteilija rohkaisee lammastiloja.

"Koen, että suomalaisen villan ympäristöstä vällinen pientuotanto on etu. Kun pyritään korkeaan laatuun, villalla ja langoilla on myös kysyntää. Ja toisaalta kysyntä luo paremmat mahdollisuudet kehittää laatua."

Hän toivoo, että suomalainen käsityöharrastaja valitsee jo lähitulevaisuudessa enemmän lähivillan kuin toiselta puolen maailmaa tuodun tai polyesterisen markktilaadun. "Houkuttelevia, ajassa olevia lankoja kannattaa tehdä", Vatanen vinkkaa.

Tunnelma kutsuu tekemään

Teoksen tunnelmalliset kuvat on ottanut Sami Repo. Utuinen metsä ja laidun houkuttavat kääriytymään villapaitaan sekä nostamaan neuletyön syliin, tai toisaalta heittämään villaisen konttirepun selkään ja suuntaamaan luontoon. Kirjassa on käytetty vain kotimaisten lampaiden

luonnollista värikskaalaa, jossa sävyjä on lukematon määrä. Painotus on sisustus- ja asusteohjeissa, vaatteita on mukana muutama.

Mukavan persoonalliset ohjeet vaikuttavat selkeiltä, ja uskoisin keskinkertaisilla käsityötaitoillani onnistuvani ainakin osassa. Vatanen kuvaa ohjeiden onnistumisen tekijältä, jolla on perustaidot neulomisesta ja virkkauksesta. Helpotuksena on kertaustalista, josta voi tarkistaa, mikä olikaan puolipylväs tai piilosilmukka. Noin 30 ohjeen joukossa on runsaasti vaihtoehtoja. Muutama ohje on omaan makuun ehkä liiankin erikoinen, mutta mukana on ohjeet myös perinteisempään toteutukseen. Hieman ehkä kaipaaisin ohjeiden perään käsityölehdistä tuttua vaikeusasteluokitusta. Toisaalta sen tekeminen lienis hankalaa, koska joillekin yksi on helppoa ja toiselle taas toinen. Itsellä ensimmäisenä kokeiltavien listalla on lasten hauska "vinksinvinksin"-tyylinen neuletakki sekä huovutettu matto.

Sanna Vatanen & Sami Repo BÄÄ! Neulo & virkkaa suomenlampaan villasta, Moreeni 2017.

Virkattu kori

Huovutus antaa uuden ulottuvuuden suosittuun korivirkkaukseen. Samalla ohjeella virkkaat korin yksivärisenä tai kuviollisena joko hahtuvasta huovutettuna tai mattolangalla ilman huovutusta.

Ohje **Sanna Vatasen** kirjasta Bää! Neulo & Virkkaa suomenlampaan villasta. Moreeni 2017. Kuva **Sami Repo**.

Koko: Pohjan halkaisija 20 cm, korkeus 21 cm.

Mitat ennen huovutusta: Pohjan halkaisija 30 cm, korkeus 31 cm.

Tarvikkeet:

- Kaksi eriväristä hahtuvakiekkoa pohja- ja kuvioväriksi; koriin menee yhteensä noin 200 g hahtuvaa
- Virkkuukoukku 8 tai 9 tai käsialan mukaan
- Kahvamateriaalit (katso viimeistely)

Mallivirkkaus:

- Virkkaa kiinteitä silmukoita (ks) pyörövirkkauksena ohjeen ja ruutupiirroksen mukaan. Ruutupiirroksen kuvio on kuudella jaollinen. Kuvioraidan korkeus on 15 krs.

Tiheys: 9 ks ja 10 krs = 10 cm.

Huomioi:

- Virkkaa ennemmin hieman löyhällä kuin tiukalla käsialalla, niin kori huopuu paremmin. Varo kiristämästä virkkauksen sisällä kulkevaa hahtuvaa.
- Virkkaa ensin korin pohja koetilkuksi, ota mitat, huovuta pesukoneessa ja tarkista mitat. Virkkaa kori vasta tämän jälkeen. Voit hyödyntää koetilkun onnistuessaan pannunalusena tai patalappuna.

POHJA

Tee kuviovärillä lankalenkki sormen ympäri.

- 1. krs:** virkkaa lankalenkkiin 1 kjs, 1 ks, 1 pp ja 8 p = työssä on 10 s. Merkitse kerrosten vaihtuminen erivärisellä langalla. Virkkaa spiraalina eli siirry edelliseltä kerrokselta suoraan seuraavalle kerrokselle.

Yksivärisenä, yhdestä hahtuvakiekosta virkattuna koriohje sopii aloittelevallekin virkkaajalle tai huovuttajalle. Ohje soveltuu sellaisenaan myös Pirtin Kehrämmön mattolangalla virkattavaksi. Mattolangalla virkattua koria ei huovuteta.

Sanna Vatanen

Opiskellut tekstiilitaiteilijaksi ja -suunnittelijaksi Taideteollisessa korkeakoulussa AIEMMAT KIRJAT: Hyvä olon neuleet (Otava 2007), Neulo. Virkkaa. Kirjo. Jämsä-langasta! (WSOY 2010) ja Neulo. Virkkaa. Kirjo. Ekolangasta! (WSOY 2012)

Kaikki kirjat on kuvannut valokuvaaja Sami Repo

TYÖN PUNAINEN LANKA: ekologisuus ja yleinen ihmisten sekä ympäristön hyvinvointi. Projektilla on aina missio ja sanoma. BÄÄ:n kohdalla se on suomalaisen villan näkyvyyden ja käytön edistäminen

MUUTA: Suunnittelee neule- ja käsityömalleja myös yrityksille ja lehtiin. Näyttely 'Virkatut moottorisahat' Suomen Metsämuseo Lustossa Punkaharjulla 6.1.2018 saakka. Pitää sekä lapsille että aikuisille suunnattuja työpajoja ja tarhaa mehiläisiä metsätalalla Etelä-Karjalassa. Puhuu mm. villan tuotteistamisesta käsityöläisen näkökulmasta mielellään alan toimijoille. Yhteyttä voi ottaa myös, jos BÄÄ-kirjaan liittyvä käsityöpaja kiinnostaa: unelmaknittingfactory@gmail.com

2. krs: virkkaa jokaiseen silmukkaan 2 ks = 20 ks.

3. krs: virkkaa joka toiseen silmukkaan 2 ks, joka toiseen 1 ks = 30 ks.
4. krs: virkkaa jokaiseen silmukkaan 1 ks.

5. krs: virkkaa joka kolmanteen silmukkaan 2 ks, muihin 1 ks = 40 ks.

6. krs: virkkaa joka neljänteen silmukkaan 2 ks, muihin 1 ks = 50 ks.

7. krs: virkkaa joka viidenteen silmukkaan 2 ks, muihin 1 ks = 60 ks.

8. krs: virkkaa jokaiseen silmukkaan 1 ks.

9. krs: virkkaa joka kuudenteen silmukkaan 2 ks, muihin 1 ks = 70 ks.

10. krs: virkkaa jokaiseen silmukkaan 1 ks.

11. krs: virkkaa joka seitsemänteen silmukkaan 2 ks, muihin 1 ks = 80 ks.

12. krs: virkkaa jokaiseen silmukkaan 1 ks.

13. krs: virkkaa joka kahdeksanteen silmukkaan 2 ks, muihin 1 ks = 90 ks.

REUNA

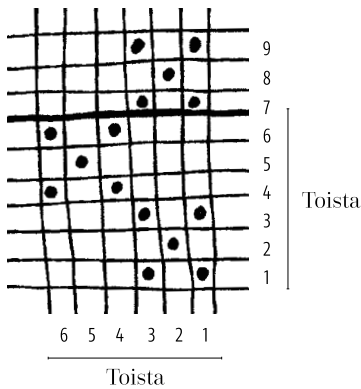
Virkkaa korin reuna ilman lisäyksiä, työssä on 90 ks. Ota työhön korin reunan pohjaväri, mutta älä katkaise kuvioväriä. Kuljeta kuvioväriä virkkauksen sisällä kuviokohtaan saakka: tämä edesauttaa reunan tasaista huopumista. Virkkaa 10 krs kiinteillä silmukoilla. Huomioi kuvioraidan aloittaminen ja värinvaihto kuvioraitaa edeltävää silmukkaa virkatessasi.

KUVIORAITA

Virkkaa kuvioraita ohjeen ja ruutupiirroksen mukaan.

Tee värinvaihto seuraavasti: Virkkaa pohjavärillä 1 s:n päähän värinvaihtokohdasta. Virkkaa viimeinen ks normaalisti, kunnes koukulla on 2 s, mutta tee langankierto koukulle kuviovärillä ja vedä se kummankin koukulla olevan pohjavärin silmukan läpi. Viimeinen, edellisellä värillä virkattu ks on nyt valmis, mutta

Virkattu kori

koukulla on valmiina seuraava väri. Jatka virkkaamista kuviovärillä seuraavaan värinvaihtokohtaan saakka, kuljeta samalla pohjaväriä mukana virkkauksen sisällä ja tee värinvaihto kuten edellä mutta päinvastaisella lankajärjestyksellä. Korin kuviossa on kohtia, jossa väri vaihtuu yhden silmukan välein – virkkaa tällöin jokainen silmukka värinvaihtosilmukkana. Huom. Värinvaihtoja ei mainita ohjeessa.

1. krs: *virkkaa 1 ks kuviovärillä, 1 ks pohjavärillä, 1 ks kuviovärillä ja 3 ks pohjavärillä*, toista *-* yhteensä 15 krt.

2. krs: *virkkaa 1 ks pohjavärillä, 1 ks kuviovärillä ja 4 ks pohjavärillä*, toista *-* yhteensä 15 krt.

3. krs: kuten 1. krs.

4. krs: *virkkaa 3 ks pohjavärillä, 1 ks kuviovärillä, 1 ks pohjavärillä ja 1 ks kuviovärillä*, toista *-* yhteensä 15 krt.

5. krs: *virkkaa 4 ks pohjavärillä, 1 ks kuviovärillä ja 1 ks pohjavärillä*, toista *-* yhteensä 15 krt.

6. krs: kuten 4. krs.

7.–12. krs: kuten 1.–6. krs.

13.–15. krs: kuten 1.–3. ja 7.–9. krs. Virkkaa vielä 5 krs pohjavärillä kuljettaen kuvioväriä yhä virkkauksen sisällä. Päättä työ tekemällä 5 piilosilmukkaa, katkaise hahtuva ja vedä silmukan läpi. Päättelä hahtuvan päät.

HUOVUTUS JA VIIMEISTELY

Huovuta kori pesukoneessa. Muotoile kori mittoihinsa ja prässä reunoja tarvittaessa höyryraudalla heti huovutuksen jälkeen. Leikkaa korin kahvaa varten kolme 65 cm:n pituista nahkanauhaa, tee vetosolmu toiseen päähän ja palmikoi nahkanauhat. Tee vetosolmu myös toiseen päähän. Tee toinen kahva samoin. Ompele kahvat tiukasti paikoilleen vetosolmujen kohdalta nahkaneulalla ja karhulangalla.

PROAGRIAN LAMMAS- JA VUOHITIIMI

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

UUSIMAA, PIRKANMAA, VARSINAIS-SUOMI, SATAKUNTA JA HÄME SEKÄ KYMENLAAKSO JA ETELÄ-KARJALA

E=Etelä-Karjala, H=Häme, K=Kymenlaakso, P=Pirkanmaa, U=Uusimaa

Tuotantoasiantuntijat

Kaie Ahlskog, p. 0400 731 811, *Marja Jalo-Ryynänen*, p. 040 572 8387

tallennukset ja todistukset: *Merja Hietamäki*, p. 050 345 5449

Talousasiantuntija

Etelä-Suomi: *Anna Turunen*, p. 040 595 7543

Investointipalvelun yhteyshenkilöt

Etelä-Suomi: *Osmo Piekkari*, p. 040 709 2471 (H), *Jarmo Keskinen*, p. 0400 461 712 (U),

Alpo Jaakkola, p. 0400 943 227 (K), *Juha Tynkkynen*, p. 0400 358 667 (E-K),

Katri Myry, p. 050 518 4611 (P)

Länsi-Suomi: *Seppo Jokiniemi*, p. 050 66 471

Nurmentuotannon asiantuntijat

Etelä-Suomi: *Asko Laapas*, p. 040 721 9991 (E, K), *Markku Puttonen*, p. 040 709 2484 (H),

Outi Haalijoki, p. 0400 363 441 (H, U), *Tuomas Granni*, p. 0400 859 339 (H),

Esko Havumäki, p. 040 742 4981 (P), *Ritva Tolppa*, p. 0400 163 753 (P),

Tuula Kokkonen, p. 040 755 5480 (E), *Kari Siitarinen*, p. 040 135 0364 (E)

Länsi-Suomi: *Anu Ellä*, p. 040 180 1260, *Jarkko Storberg*, p. 0400 849 992

ETELÄ- JA POHJOIS-SAVO, POHJOIS-KARJALA

Tuotantoasiantuntijat

Sari Heltelä, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, p. 040 593 7528,

Jarmo Piiparinen, p. 040 678 4212

Talousasiantuntijat

Etelä-Savo: *Vuokko Ahonen*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka,

Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, p. 040 524 9945

Pohjois-Savo: *Tuomo Rissanen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14,

70111 Kuopio, p. 040 563 8749

ETELÄ- JA KESKI-POHJANMAA, KESKI-SUOMI, ÖSTERBOTTENS SVENSKA LANTBRUKSSÄLLSKAP

Tuotantoasiantuntijat

Sini Sillanpää, p. 043 8250 526, *Milla Alanco-Ollqvist* p. 040 706 0558,

ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

Talousasiantuntijat

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1,

67100 Kokkola, p. 040 534 2166

Keski-Suomi: tulosanalyysi: *Irene Mäkinen*, p. 040 587 3245, Likvi ja elinkeino-

suunnitelma: *Hannu Laitinen*, p. 0400 321 907, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19,

PL 112, 40101 Jyväskylä

Österbotten: *Tor-Erik Asplund*, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap ry,

Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa, p. 050 386 5922

Etelä-Pohjanmaa: *Marjut Viitasalo*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2,

60220 Seinäjoki, p. 040 353 0227

OULU, KAINUU JA LAPPI

Tuotantoasiantuntijat

Anu Haataja, ProAgria Oulu, Kauppurienväylä 23, PL 106,

90101 Oulu, p. 043 827 2281, anu.haataja@proagria.fi (*Heini Rautiola äitiyslomalla*)

Lapin alueella UÄ-mittauksia ja tiineystarkastuksia tekee myös *Johanna Alamikkotervo*

johanna.alamikkotervo@gmail.com, Vanhalantie 17, 95300 Tervola, p. 041 459 6657.

Talousasiantuntijat

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Pappilantie 1, 85200 Alavieska,

p. 040 764 7904 (opintovapaalla)

Kainuu: *Tarja Poikela*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani,

p. 0400 386 274

Lappi: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi,

p. 0400 260 103

ÅLAND

Ålands Hushållningssällskap, 22150 Jormala, p./tel 018 329 644 tai/eller

0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Föreningen Ålandsfäret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

Maija Häggblom, maija.h@maijas.ax

Ängo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, p. 040 742 8967

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Aidan toiselta puolen – lammasaiheisia kuulumisia maailmalta

Palstalle kootaan lammас- ja vuohiaiheisia uutisia ja kuulumisia ulkomaisista lähteistä.

Koonnut Sari Kotivirta

ENGLANNISSA VAROITETAAN MAKSA-MATOTARTUNNOISTA

Sateisen kesän vuoksi maksamatotartunnan riski on kasvanut normaalia suuremmaksi Englannin pohjois- ja lounaisosissa sekä osissa Skotlantia ja Walesia. Syyskuun aikana Cheshiressä on todettu tautitapauksia, ja epäilyjä tartunnasta on muualla Englannissa, Skotlannissa ja Walesissa.

National Sheep Association, NSA 10/2017

HIGH-TECH -MAALI EHKÄISEMÄÄN LAMMASVARKAUKSIA

Lammасvarkauksien ehkäisyyn on kehitetty uusi, huipputekninen maali, Tectracer. Maali sisältää rikosteknisen koodin, joka on jäljitettävissä kotitalalle, mikäli eläin varastetaan. Brittiläinen tuote on herättänyt kiinnostusta erityisesti Uuden-Seelannin lampureiden keskuudessa. Lammас- ja karjavarkaudet ovat maassa suuri ongelma ja aiheuttavat vuositasolla 150 miljoonaa dollarin kustannukset.

Maalin jäljitettävyyssuomenetelmän on kehittänyt John Minary. Tectracer antaa joka tilalle oman, yksilöllisen, rikosteknisen koodin, joka voidaan ladata tietokantaan. Varkastapauksissa tilalliset voivat ilmoittaa tilakoodinsa poliisille, eläinhuutokauppoihin ja teurastamoihin, jotka voivat tarkistaa eläimessä olevan maalitunnisteen. Menetelmä on tällä hetkellä testikäytössä.

Newshub. 10/2017

SKOTTILAMPUREITA VAROITETAAN TARTTUVASTA KEUHKOSAIRAUEDESTA

Tutkimukset skotlantilaisissa lammasteurastamoissa ovat osoittaneet, että Jaagsiekten lampaan retrovirus (Ovine pulmonary adenocarcinoma, OPA) on vakava uhka alueen lampailla. Virus aiheuttaa karsinoomaa lampaan keuhkoihin. Livestock Health Scotland järjestön mukaan sairautta on todettu kaikkialla alueella ja on oletettavaa, että kaikki lammасrodut ovat sille alttiita. OPA-virus voi vaivata laumaa pitkään piilevänä ja se huomataan vasta, kun kuolleisuus laumassa lisääntyy.

Laboratoriotestin puuttuessa viruksen ehkäisy ja leviämisen kontrollointi on haastavaa. Keuhkojen ultraäänitutkimus on tämänhetkinen diagnostinen väline. Sen avulla voidaan huomata varhaiset muutokset keuhkoissa, ennen kuin virus pääsee leviämään. Ultraäänitutkimuksen avulla ei pystytäkään todentamaan parantumista, mutta säännöllisesti käytettynä tutkimus on oleellinen osa riskien arviointia, seurantaa ja kontrollointia.

Farming UK 10/2017

TUTKIMUSRAHOITUSTA UUDEN-SEELANNIN VILLATEOLLISUUDELLE

Uusiseelantilaiset villateollisuuden tutkimusprojektit ovat saaneet yhteensä 3 miljoonan dollarin tutkimusapurahan. Toinen hanke on villan jäljitettävyyssuomenetelmä. Se perustuu isotooppitutkimukseen ja palvelee kuluttajia, jotka kaipaavat tietoa tuotteiden alkuperästä. Toinen hanke on uudentyyppinen hengityssuojain, jonka filtereissä hyödynnetään villaa. Hankkeessa on mukana muotisuunnittelija Karen Walker.

Teollisuudenala kaipaa piristystä, sillä viimeisimmän kvartaalin mukaan Uuden-Seelannin villan vienti tippui 28 prosenttia. Wool Research Organisation of New Zealand, WRONZ, korostaa, että villan arvostusta tulisi nostaa ja sitä tulisi markkinoida 2000-luvun luonnonkuituna.

Haasteita villateollisuuden markkinointityölle asettaa muun muassa eläinsuojelujärjestö PETA:n (People for the Ethical Treatment of Animals) viimeisin kampanja: "I'd rather go naked than wear wool", mikä vastustaa villatuotteita. Kampanjan tähtenä on näyttelijä Alicia Silverstone.

Stuff.co.nz 11/2017

VÄLITYSPALVELU YHDISTÄÄ LAMPURIT JA ALAN OPISKELIJAT

Englannin kansallinen lammасjärjestö (The National Sheep Association, NSA) on avannut verkkoon kauden 2017–18 karitointilistan. Listan tavoitteena on yhdistää lampurit, jotka kaipaavat apua karitointiaikana sekä maatalous- ja eläinlääketieteen opiskelijat, jotka tarvitsevat työharjoittelujaksoa opintoihinsa.

Listalla lampureiden yhteystiedot on jaoteltu alueittain ja opiskelijat voivat olla suoraan yhteyksissä tiloihin. NSA:n viestintävastaava Hannah Parkin mukaan listan suosio on kasvanut vuosittain.

Farmers Weekly 11/2017

BRITANNIAN MYYNKIKATRAISSA MAEDI-VISNA -TARTUNNAT KASVUSSA

Britannian myynnissä olevien katraiden maedi-visna-tartunnat ovat kasvussa. Toukokuun 2016–2017 välisenä aikana maedi-visna-tartuntoja todettiin 20 prosentissa myynnissä olevista katraista.

Farmers Guardian 10/2017

Päätoimista siitospässien kasvatusta jo 30 vuotta

Takapausta, Uuden-Seelannin Pohjoissaarella sijaitsevasta kylästä, löytyy tila nimeltään One Stop Ram Shop eli vapaasti suomennettuna ”yhden pysähdyksen pässikauppa”. Tilan päätuotantosuunta on vuodesta 1987 ollut siitospässien jalostus. Rotuvalikoimassa on kahdeksan rotua.

Teksti ja kuvat **Silja Alamikkotervo**

One stop ram shopin omistaja *Robin Hilson* oli alkujaan vannoutunut perendale-rodun kasvattaja. Siitos-pässien jalostuksesta hän innostui, kun hänelle tarjoutui mahdollisuus päästä hyödyntämään Euroopasta Uuteen-Seelantiin tuotuja suomenlampaita ja texeleitä. Uusien eläinten karanteeniasema päädyttiin rakentamaan Hilsonin silloiselle tilalle. Tiiviissä yhteistyössä 43 lammastilallisen, Uuden-Seelannin maatalousministeriön ja New Zealand Sheepac Ltd.:n kanssa tuotuja rotuja ryhdyttiin harkitusti risteyttämään uusiseelantilaisten rotujen kanssa. Tilalliset antoivat risteytyskäyttöön parhaita uuhiaan, jolloin he saivat korvaukseksi karanteenin loputtua käyttöönsä uusia risteytysrotuja. Tiivis yhteistyö oli tärkeää, jotta uusia rotuja saatiin hyödynnettyä mahdollisimman hyvin.

600 pässiä vuodessa

Uusiseelantilaisiin rotuihin verrattuna suomenlampaita pidettiin sitkeinä,

Hilsonin jalostustavoitteena on 65 kg painava uuhi, joka vieroittaa pelkällä laidunruokinnalla 1,8, yhteensä 70–90 kg painavaa ja 100–110 päivän ikäistä, karitsaa.

pitkäikäisinä, hedelmällisinä ja ne omasivat hyvän toleranssin Facial Eczemaan-sairauteen (FE vahingoittaa eläimen maksaa ja näkyy yleensä valoarkuuden aiheuttamina ihotulehduksina sekä tuotoksen laskuna). Texelit taas olivat kestäviä ja hyvin lihaksikkaita. Jalostuksen perustana oli jo karanteeniasemalla ”performance recording”, jonka avulla erilaisia risteytysuhteilla olevia rotuja oli helppo vertailla keskenään. Uusia risteytysrotuja esiteltiin aktiivisesti ihmisille muun muassa avointen ovien päivissä. Karanteenin päätyttyä tehokkain tapa saada levitettyä uusien rotujen geenejä mahdollisimman monelle tilalle, oli myydä päsejä. Tästä Hilsonin toiminta saikin vähitellen alkunsa.

Nykyään One Stop Ram Shopin pässivalikoima on vakiintunut kahdeksaan eri rotuun ja stabiloituun ris-

teykseen. Enimmillään valikoimassa oli 16 rodun päsejä. Puhtaita rotuja ovat suomenlammas, dorper ja texel. Stabiloituja risteyksiä taas finn-texel, texel-suffolk, perendale-texel, 3/8suomenlammas-3/8texel-1/4perendale/romney sekä 1/4suomenlammas-1/4texel-1/2perendale/romney. Tällä hetkellä tilalla myydään vuodessa noin 600 siitospässiä ja lisäksi yleensä useita kymmeniä härnäripäsejä.

Emillä tiukka karsinta

Uuhia Hilsonilla on yhteensä 2 000, joista noin 800 on hänen omalla vajaan 200 hehtaarin kokoisella tilallaan. Loput uuhista ovat yhteensä seitsemällä eri tilalla ympäri maata. Tämä siksi, että Hilson haluaa nähdä miten hänen lammastyypinsä pärjää erilaisissa ympäristöissä ja ilmastossa. Uuhet

KÄÄNNÄ

tiineystarkastetaan aina ennen karitsointia, ja jaotellaan tulosten perusteella karitsointiryhmiin eri laitumille.

Tiineystarkastuksessa tyhjäksi todetut uuhet menevät suoraan poistoon. Uuhia karsitaan pois myös vieroitusaikaan. Uuhet, joiden kaikki karitsat ovat kuolleet ennen vieroitusta, päätyvät yleensä myös poistoon, ellei esimerkiksi todella huono sää ole aiheuttanut paljon karitsakuolemia. Vieroituksen jälkeen uuhilta tarkastetaan jalat, hampaat, utare ja yleiskunto. Mikäli jossain niistä on puutteita, päätyy eläin yleensä poistoon. Runsaalla karsimisella siitospässien emiksi valikoituvat vain parhaimmat uuhet. Hyvä uuhi osaa etsiä laitumelta suojaosan paikan karitsointia varten, ja saa pidettyä karitsansa hengissä, vaikka sää olisikin huono. Jalostuksessa pyritään parempaan selviytymisprosenttiin (kuinka hyvin karitsat pysyvät hengissä syntymästä parin viikon iässä tapahtuvaan korvamerkintään), ja halutaan saada tuotettua mahdollisimman paljon karitsakiloja hehtaaria kohden. Hilsonin omat uuhet astutaan aina hyvärakenteisilla ja korkeimmat indeksit omaavilla pässillä.

Korvamerkit värikoodeittain

Uudessa-Seelannissa karitsoinnit ajoittuvat pääasiassa keväaseen, eli elokuukaudelle. Nykyään Hilsonin uuhet karitsoivat pääasiassa ensimmäistä kertaa vasta kahden vuoden iässä. Kaikki karitsat saavat kaksi merkkiä. Toiseen korvaan laitetaan merkki, jossa on karitsan juokseva numero ja syntymävuosi. Toiseen taas tulee elektroninen merkki. Eri rotujen numerot alkavat eri tuhansilla ja jokaisella rodulla on myös oma korvamerkin väri. Esimerkiksi vuonna 2016 syntyneen finn-texel -karitsan numero voisi olla 9457/16 ja korvamerkin väri rodun mukaan keltainen. Karitsoista tallennetaan korvamerkinnän yhteydessä vanhemmat, rotu, sukupuoli ja syntynyt/elossa korvamerkinnässä -luku. Kaikki punnitukset, karitsointien merkkeämiset ynnä muut tehdään Tru-testin laitteilla, joista data on jälkikäteen helppo siirtää tietokoneelle Exceliin tarkempaa tarkastelua varten.

Jalostuksen perustana Hilsonilla on "performance recording", joka

Siitospässeiksi halutaan vain parhaita yksilöitä, joten esimerkiksi huonot jalat, viallinen purenta, laskeutumattomat kivekset, pienetkin värivirheet tai runsas ripulisuus aiheuttavat karsinnan.

Härnäripässit leikataan tilalla ja eniten niitä myydään käyttöön ensikkouuhille. Suosituimpia härnäreitä ovat suomenlampaat ja niiden risteytykset, sillä niiden koetaan olevan pässienä aktiivisempia kuin liharotuiset.

Pässivaraukset tehdään etukäteen puhelimitse, sähköpostilla tai postitse lähetettävällä tilauskortilla. Ostotilanteessa jokaiselle varataan tunti aikaa. Tässä on meneillään dorper-pässien valinta.

aloitettiin alun perin jo karanteeni-
asemalla. Sitä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä SIL:n (Sheep Improvement Ltd.) kanssa. SIL tuottaa muun muassa

indeksejä lampaanjalostuksen avuksi Uudessa-Seelannissa ja se tekee yhteistyötä maan pässikasvattajien kanssa tarjoten näille koko ajan uusinta

geneettistä informaatiota. Tällä tavoin maan lampaiden jalostusta saadaan vietyä koko ajan aktiivisesti eteenpäin.

Karitsojen karsinta alkaa vieroituksesta

Myyntiin valittavien pössien karsinta alkaa jo vieroitusvaiheessa (100–110 päivän iässä). Alkukarsinta tehdään tulosten perusteella: jatkoon valitaan hyvän vieroituspainon saaneet pössikaritsat, jotka ovat mieluiten syntyneet monikkoina. Tämän jälkeen karitsoita karsitaan muun muassa rakenteen ja ulkonäön perusteella. Toisilla tiloilla syntyneistä pössikaritsoista valitaan vieroituksessa samalla tavalla parhaat, jotka siirtyvät Hilsonin tilalle uuden vuoden tienoilla. Kaikilta syntyneiltä karitsoilta otetaan vieroituspaino, mutta myöhemmissä punnituksissa käydään läpi vain jäljellä olevat pössikaritsat. Uudistukseen valituilta uuhikaritsoilta ei myöskään oteta vieroituspainon lisäksi muita painoja. Pois karsiutuneet karitsat myydään joko teurastamolle tai huutokaupoissa.

Vieroituksesta eteenpäin pössikaritsoita laidunnetaan isoissa laumoissa, jotta heikommät yksilöt erottuvat selkeästi ja ne voidaan karsia pois. Hilsonin tilan sijainti Hawke's Bayssa, Pohjoissaaren itärannikon tuntumassa lisää myös eläimiin kohdistuvaa painetta. Alue kärsii kesällä useita kuukausia pahasta kuivuudesta. Lisäksi alue on otollinen loisille, Facial Eczema -sairaudelle ja salmonellalle. Toisaalta Hilson kokee tämän olevan jalostuksen kannalta hyvä mahdollisuus. Mikäli lampaat selviävät Hilsonin tilan olosuhteista, ne pärjäävät pääasiassa hyvin myös kaikkialla muualla maassa.

Pössikaritsat punnitaan vielä kahdeksan kuukauden ja vuoden iässä, minkä jälkeen niille lasketaan SIL:n indeksi. Indeksien painotus on pitkälti kasvattajan itsensä päätettävissä, ja Hilson on valinnut tärkeimmiksi asioiksi hedelmällisyyden, kasvunopeuden ja selviytymisen. Eläinlääkäri käy myös tarkastamassa kaikkien pössien kivekset ennen kuin niitä aletaan myydä. Hilson jaottelee pössit indeksin perusteella neljään eri hintaluokkaan. Parhaimman indeksin omaavat pössit myydään korkeampaan hintaan kuin

matalamman indeksin omaavat. Hintaluokka merkitään pössien korvamerkkeihin kiinnitettävillä erivärisillä nippusiteillä. Korkein hintaluokka on 740 euroa (1 200 NZD), seuraava 620 euroa (1 000 NZD), kolmas 500 euroa (800 NZD) ja matalin 370 euroa (600 NZD). Ostajat ilmoittavat aina pössivarausta tehdessään rodun lisäksi myös haluamansa hintaluokan, josta he haluavat valita pössinsä.

Hektinen myyntikausi

Kiireisin myyntikausi on marraskuusta joulukuun, joten pössit ovat myyntihetkellä jo selkeästi yli vuoden ikäisiä. Myyntejä jatketaan joulutauon

lalliset eivät pääasiassa merkkää lampaitaan muuten kuin maksimissaan syntymävuoden kertovalla korvamerkillä tai lovella. Tästä syystä he ostavatkin käyttämänsä siitospössit aina tilan ulkopuolelta varmistaakseen sukusiitosasteen pysymisen matalana. Eri tarkoituksiin halutaan erirotuisia pässejä. Myös oman tilan lammasrodun muuttaminen onnistuu helpoiten ostamalla uuden rodun pässejä ja jättämällä aina niiden jälkeläisiä uudistuseläimiksi. Kaikilla Hilsonin myymillä roduilla onkin oma käyttö-tarkoituksensa.

Dorper-pössin karitsat ovat yleensä hiukan pienempiä ja siten karitsoin-

Kiireisimpinä aikoina eläimiä lähti tilalta rekalla lähes joka päivä. Tässä tarkistetaan aamulla viiden aikaan papereita pässeistä, jotka olivat lähdössä kohti Eteläsaarta.

jälkeen vielä tammi-helmikuussakin, mutta huomattavasti rauhallisemmalla tempolla. Ensimmäinen ostaja saapuu yleensä aamulla yhdeksältä, ja myynti jatkuu usein pitkälle iltapäivään. Pieni osa kauempana asuvista pössinostajista pyytää Hilsonia valitsemaan heille pössit, jotka sitten toimitetaan perille tilalle eläinrekan kyydissä. Valitessaan ostajat voivat käyttää hyväkseen mitattua dataa: vieroituspainoa sekä 8- ja 12-kuukauden painoja, SIL:n indeksiä ja syntynyt/elossa korvamerkinä -lukua.

Eri roduille omat käyttö-tarkoituksensa

Uudessa-Seelannissa iso osa uuhista on erilaisia risteytyksiä. Tavalliset ti-

nit ovat helpompia nuorille uuhille. Texel-suffolkkeja käytetään lähinnä terminaali-pässeinä siksi, että karitsat kasvavat kyllä nopeasti teuraspainoon, mutta värillisen villan takia niitä ei haluta jättää uudistuseläimiksi. Perendale-texel valitaan usein maternaalipässiksi, kun tilalla halutaan parantaa lihaksikkuutta, mutta sikiävyyyteen ollaan jo tyytyväisiä. Suomenlampaan ja texelin erisuhteisia risteytyksiä käytetään yleensä nimenomaan maternaalipässeinä. Niiden avulla saadaan muun muassa nostettua sikiävyyttä ja parannettua lihaksikkuutta. Katraassa käytetyt suomenlampaan geenit myös parantavat Facial Eczema -toleranssia. Puhdasta texeliä käytetään

KÄÄNNÄ

yleensä pääasiassa terminaalipässinä sen hyvän lihaksikkuuden takia. Puhdasta suomenlammasta Hilson myy hyvin vähän, mutta jotkut haluavat välillä kokeilla parantaa katraansa siikiävyyttä risteyttämällä uuhia suoraan puhtaiden suomenlampaiden kanssa risteytyksen sijaan.

One Stop Ram Shopissa myydyistä roduista selkeästi suosituin on texel-suffolk. Seuraavaksi suosituimmaksi roduksi on viime vuosina noussut finn-texel. Aiemmin 1/4finn-texelit ja 3/8finn-texelit ovat olleet finn-texeleitä suosituimpia, sillä tilalliset ovat Hilsonin mukaan olleet hiukan epäluuloisia käyttämään pässejä, joissa ei ole risteytettynä yhtään uusiseelantilaista rotua. Vähitellen finn-texel on kuitenkin kasvattanut suosiotaan yhä enemmän, kun ihmiset ovat olleet tyytyväisiä suomenlampaan ja texelin risteytysten tuomaan lisätuottoon. Loppupeleissä tavoitteena kun kuitenkin on aina "to put more money in farmer's pockets" (tuottaa lisää rahaa lampurin taskuun), mistä Hilson aina muistuttaa.

www.onestopramshop.co.nz/

Kirjoittaja opiskelee Helsingin yliopistolla maataloustieteitä, ja suoritti opintoihin kuuluvan maatalousharjoittelun Hilsonin tilalla. Reilun 30 miljoonan lampaan kotimaa, uskomaton luonto ja rempeät ihmiset tempaisivat mukaansa, ja reissu venähtikin suunnitellusta neljästä kuukaudesta lopulta vuoden mittaiseksi.

Suuren maailman menoa ihmettelemässä

Kauniin vihreät hillit, jylhät vuoret ja lampaita laiduntamassa joka puolella. Nämä olivat ensimmäisiä asioita, joihin kiinnitin huomiota Uudessa-Seelannissa. Olin todellakin saapunut keskelle sadunomaisia maisemia, joita olin siihen saakka vain ihaillut Taru Sormusten Herrasta -elokuvista. Alkuun minulle, elämäni suomalaisella lammastilalla kasvaneelle ja tiukkoihin hyvinvointisäädöksiin tottuneelle, Uuden-Seelannin lammastalous tuntui kuitenkin kuin Villiltä Länneltä. Maataloustukien maksaminen lopetettiin maassa vuonna 1984, ja tämän jälkeen tärkeään asemaan ovat nousseet tilojen mahdollisimman hyvä tehokkuus ja tuottavuus. Elämistä pyritään kyllä pitämään hyvää huolta, sillä hyvinvoiva eläin tuottaa paremmin, mutta eläinmäärien ollessa isoja, ei hoito ole enää kovin yksilöllistä. Halutaan pääasiassa pyrkiä "easy care" -lammastyyppiin, jolloin ihmisen tarvitsee avustaa esimerkiksi karitointiaikaan mahdollisimman vähän.

Uusi-seelantilaiset ovat onnistuneet brändäämään tuottamaansa lampaanlihan ihailevan hyvin. Ympärivuotinen laidunnus on maalle suuri etu markkinoidessa lampaanlihaa ulkomaille. Ensimmäisenä mieleen tulevat puhtaat valkoiset karitsat kirjaamassa kauniin vihreällä laitumella. Totuus ei kuitenkaan aina ole niin ruusuinen. Jatkuva laidunnus vaatii yllättävän paljon taitoa ja suunnitelmallisuutta. Eri tuotosvaiheessa oleville eläimille tarvitaan erilaisia laitumia. Niukka ruohon kasvuun kesän kuivalla kaudella ja talven kylmissä kaatosateissa on varauduttava jo hyvissä ajoin etukäteen säästämällä osaa laitumista. Jatkuvan laidunkieron takia laitumet eivät myöskään koskaan saa levätä, jolloin loiset pääsevät helposti kehittymään ongelmaksi asti. Maan ilmasto on myös erittäin otollinen karpästäntoukkien aiheuttamille ongelmille.

Kaikkiaan reissu oli minulle hyvin avartava. Opin paljon uusia asioita, ja pääsin jopa opettelemaan kauan haaveilemaani kerintää kansainvälisellä tyylillä. Harjoittelutilani tilanhoitaja oli aiemmin työskennellyt pitkään keritsijänä, ja kulutti ystävällisesti monen monituista iltapäivää opastaen minua kerinnän saloihin. Pääsin myös vierailulle läheiselle lammasteurastamolle. Siellä riittikin ihmettelemistä, sillä sesonkikaudella kyseisessä teurastamossa teurastetaan, leikataan ja pakataan päivässä keskimäärin 13 000 karitsaa. Valmiit tuotteet pakataan juniin heti teurastamon vieressä, ja kuskataan sen jälkeen satamiin, mistä liha jatkaa matkaansa laivan kyydissä ympäri maapalloa. Maan tilalliset tuntuivat pääasiassa olevan hyvin yrittäjähenkisiä, ja tavoitteena yleensä olikin tilan mahdollisimman hyvä tehokkuus ja sillä tavalla korkeamman tuoton saaminen.

Silja Alamikkotervo

Uudellamaalla ja Kymenlaaksossa kerhotoiminta vankalla pohjalla

Molemmat esittelyvuorossa olevat kerhot toimivat vakiintuneella jäsenmäärällä ja hyväksi koetulla konseptilla.

Eila Pennanen

Uudenmaan Lammaskerhon (Nylands Fårfarmare) toimintaan on perustamisvuodesta 1981 lähtien kuulunut olennaisina osina vuotuiset kokoontumiset ja yhteisesti järjestetty myyntitapahtuma. Jouluatorian ja rennon jutustelun merkeissä vietetyn pikkujoulun lisäksi Uudenmaan lampurit ovat kokoontuneet viime vuosina myös muun muassa susiasioiden ja villan värjäyksen merkeissä, kertoo sihteeri *Mikko Idlax*.

Kerhon tiedotekirje postitetaan kolmesta neljään kertaan vuodessa ja Suomen Lammasyhdistyksen kokouksiin on lähetetty kerhon edustajat. Viime vuosien erityisen aktiivisista jäsenistä kerho haluaa mainita *Sebastian Nurmen* ja *Eliisa Kivekkään* ja aiemmilta vuosilta jo edesmenneen *Pauli Salosen*.

Kerhon tehtävä informaation välittäjänä ja markkinoinnin edistäjänä säilyy tulevaisuudessakin tärkeänä lampureiden keskinäisten sekä lampureiden ja viranomaisten välisten suhteiden hoidon ohella. Konkreettisista huolenaiheista susikannan lisääntyminen alueen länsiosissa on

asia, jota seurataan ja jonka tiimoilta kerho kokoontuu tarvittaessa pohtimaan ratkaisumalleja.

Villa lammastalouden haaste

Kerhon toiminta-alueella on kaksi kehräämöä; Eliisa Kivekkään Tammissaarella ja Mikko Idlaxin Pernajassa. Idlax toivoo villatuotannon kehittämistä ja Suomen Lammasyhdistyksen panosta asian eteenpäin viemiseksi. Konkreettisina toimintamuotoina sihteeri mainitsee villa-alan koulutuksen ja villatuotteiden kehittämisen, esimerkiksi eristevillat, kasvualustat, kankaat ja huopapohjaiset eristys- tai sisustuslevyt. Tavoitteena markkinoiden ja hinnan löytäminen kaikelle Suomessa tuotetulle villalle sekä villan keruun kehittäminen ja villapesuloiden perustaminen.

Villa-asian eteenpäin viemiseen Idlax toivoo useamman sektorin mukaan tuloa ja yhteistyötä – työskarkaa riittää useallekin toimijalle.

Lampaanhoito-opas tuli tarpeeseen, mistä kertoo kirjasesta jo seuraavana vuonna otettu toinen painos.

Alkuperäiset tavoitteet kerhotoinnin pohjana Kymenlaaksossa

Kymenlaaksossa oli jo ennen virallisen kerhon perustamista aktiivista yhteisöllistä toimintaa, joka kumpusi kansalaisopiston lammaskurssin aikana esille tulleesta koulutustarpeesta. Kymenlaakson Lampurit perustettiin 1993 kokoamaan alueen lammastilat toimimaan yhdessä lammastalouden kehittämiseksi.

Toiminnan tavoite on säilynyt samana – eläinaineksen parantaminen, ruokinnan ja hoidon parantaminen sekä lammastuotteiden asiakkaiden tavoittaminen ja markkinoinnin kehittäminen. Villa ja sen hyödyntäminen on noussut voimakkaammin esille kerhon agendassa viime vuosina, kertoo kerhon sihteeri *Marja Jalo-Ryynänen*.

Toimintamuotoina ovat olleet kurssit, retket ja erilaisiin tapahtumiin osallistuminen. Muun muassa maatilatoreilla on myyty lihaa ja lammaskaalia, ja onpa yhdistyksen historian aikana kerhon toimialueella ollut kahdesti maatalousnäyttelykin. Vuonna 1996 yhdistys julkaisi yhdessä Karjaportin kanssa Lampaanhoito-oppaan tuottajille ja Lammassuokaohjekirjasen kuluttajille.

Kerhon toiminnan kantavana voimana on ollut perustajajäsen ja pitkän linjan lampuri *Eva Immanen*. Immanen on siirtymässä eläkkeelle ja haluaa tähdentää aloittaville lampureille tuotanto- ja markkinointimuodon valinnan tärkeyttä ja lammastilan kehittämistä valitulla toimintapohjalla.

Kuvat: Uudenmaan ja Kymenlaakson lammaskerhot

Lokakuun alkupuolella järjestetyille Kirkkonummen Lammasmakkinnoille on saatu myyntiin kattava valikoima paikallisten lammastilojen tuotteita. Ihastusta herättävinä vetonauloina on perinteisesti ollut myös muutamia lampaita.

Lihakilien teurastukset kasvussa

Tämän vuoden lokakuuhun mennessä Suomessa oli teurastettu enemmän vuohia kuin koko viime vuonna. Tuotettu lihamäärä on silti vielä alle kymmenesosa koko potentiaalista, ilmeni Vuohitreffeillä Tampereella.

Teksti **Jonna Ukkola**
Agrologi AMK, Seminologi
Kuva **Susanna Kujala**

Suomen Vuohiyhdistyksen järjestämät lihantuotantoaiheiset Vuohitreffit keräsivät Yrjö Wigren Oy:n tiloihin runsaasti vuohenmaidontuottajia, teurastamojen edustajia ja lihakilien kasvattamisesta kiinnostuneita. Teurastamoista mukana olivat Lallin Lammas, Liha Hietanen sekä Vainion Teurastamo.

Vuohitreffien aluksi Yrjö Wigrenin toimitusjohtaja *Keijo Vataja* esiteli Wigrenin historiaa, lihan jatkojalostusta sekä tuotteita. Tuottajien on mahdollista teettää yrityksessä rahtina meetwurstia. Yhteen erään kannattaa

varata noin 103 kiloa lihaa. Valmistus kestää noin 4–5 viikkoa. Valmiin tuotteen pitkäkö säilyvyys tasaa riskiä jälleenmyynnissä tuoretuotteeseen verrattuna. Kiinnostuneiden kannattaa ottaa yhteyttä Yrjö Wigren Oy:n Lihaosaston *Kari Koivistoon*.

Maailman syödyn punainen liha

Euroopan vuohenlihantuotantoon perehdyttiin Euroopan Komission tilastojen avulla. Yleisesti katsottuna vuohenliha on punaisesta lihasta syödyintä maailmassa. EU:ssa vuohenlihaa kuluu jäsenmaista eniten Kreikassa, Espanjassa ja Ranskassa. Suurinta tuotanto ja kulutus on Kreikassa (44 % Unionin tuotannosta ja kulutuksesta). Komissio ei kuitenkaan erottele vuohen ja lampaan lihaa kaikissa tilastoissa. Tuonti- ja hintatiedot koskevat yleisesti pienmärehtijöiden lihaa. Eniten pienmärehtijöiden lihaa viedään Uudesta-Seelannista, Australiasta sekä Euroopan Unionista. Unionista lihan vienti kohdistuu Sveitsiin, Israeliin ja Libyaan. Vuonna 2017 tuonti Unionin

alueelle on kuitenkin laskenut hie-
man, jolloin vienti näytti piristyneen. Mielenkiintoista oli myös, että vuohien teurastus Iso-Britanniassa ja Belgiassa on lisääntynyt merkittävästi vuoteen 2016 verrattuna. Omavaraisuusaste pienmärehtijöiden lihassa EU:ssa on 88 prosenttia, ja sen katsotaan pysyvän samana myös vuoden 2017 jälkeen. Näin ollen lihaa tuodaan jatkossakin Unioniin huomattavia määriä.

Suomessa tuotettu 3 600 kiloa

Suomessa vuohia on teurastettu Luken tilastojen mukaan vuonna 2017 lokakuuhun mennessä 286 kpl, joista lihaa on kertynyt noin 3 600 kiloa keskiruhopainon ollessa 14,45 kiloa. Olemme tänä vuonna jo ohittaneet vuoden 2016 teurastusmäärät, mikä on positiivinen asia, vaikka vuohien teurastaminen on vielä melko vähäistä. Nykyinen kilinlihantuotannon potentiaali olisi laskennallisesti noin 43 000 kiloa vuosittain, jos kaikki ylimääräiset kuttu- ja pukkikilit saataisiin jatkokasvatukseen. Kilille makse-

”Teurastamoja kiinnostaa nousevan alan tarjoamat työt.”

taan teuraskilin laatupalkkiota, jonka saavat enintään 12 kuukauden ikäiset eläimet, joiden ruhopaino teurastuksessa on vähintään 10 kiloa ja ruho kelpaa elintarvikkeeksi.

Kili tarvitsee hyvät lähtökohdat

Tuotannon laajentamiseen liittyy useita haasteita. Maidontuottajien puolelta todettiin, ettei maidontuotantotiloilla ole kapasiteettia kasvattaa lihakilijä. Resurssipula tulee vastaan niin työnäärässä kuin tilan tarpeessa. Lihakilien alkukasvatukseen on kuitenkin panostettava huolella, jotta kaikki mahdollinen kasvupotentiaali voidaan saada irti jatkokasvatuksessa. Kilit tulisivat saada lähtemään maitotiloilta mielellään 1–2 viikon iässä. Kuttu tarvitsee kiliä ensimmäisten viikkojen aikana, jotta maidontuotanto lähtee hyvin käyntiin, ja kili saa tarvitsemansa ternimaidot kaikista varmin emältä.

Lihantuottajien näkökulmasta haasteita aiheuttaa ennen kaikkea kilin pitkäikäisy maitojuotto (noin 2–3 kk). Positiivista kilin kohdalla on, että maitojuottoon voidaan käyttää vasikalle tarkoitettua lehmän maidon korviketta, mikä on melko edullista muihin korvikkeisiin verrattuna. Kilejä saattaa tulla yhdeltä tilalta samanaikaisesti useita, jos kuttujen vohlinta on ajoitettu samaan. Näin yhteistyötilat voivat suunnitella kuljetuksia yhdessä, niin että useammat eläimet siirtyisivät kerralla samaan paikkaan. Yhtenä ongelmakohtana mainittiin nykyisten maitotilojen hajanaisuus, mikä aiheuttaa pitkiä kuljetusmatkoja ja kuluja. Muutenkin lihakilien kasvattamisessa eniten huolehtaa kustannustehokkuus ja kannattavuus.

Isompi ruho, parempi kannattavuus

Teurastamojen edustajilta saatiin positiivisia signaaleja. Heitä kiinnostaa nousevan alan tarjoamat työt. Myös menekki on jo taattu, eli kaikki eläimet mitä teurastetaan, saadaan myy-

tyä eteenpäin. Hyvän ruhon määritelmästä kaikki olivat yhtä mieltä: mitä isompi, sitä parempi niin tuottajalle kuin teurastamolle. Siksi kasvattajien kannattaisi pyrkiä noin 12–15 kilon ruhopainoihin. Ruhopaino on noin puolet elopainosta.

Lemmikkirehujen jatkojalostukseen kelpaisivat kaikki loput ruhojen osat. Koirien ja kissojen erikoisruokavalioihin vuohien teurastuksesta tulevat sivuvirrat voisivat sopia erinomaisesti. Suomessa koirille ruokaa tuottava Dagsmark Petfood Oy on hyvin kiinnostunut vuohenlihan tuotannon sivutuotteista.

Kasvattajia tarvitaan

Kilinlihan tuottamiseksi ja markkinointiseksi tarvitaan kasvattajia, jotta on mitä myydä. Vuohenliha on erittäin maukasta ja hyvälaatuista. Lihakilin kasvatuksen kannattavuuteen voidaan vaikuttaa hyvällä hoidolla, oikealla ruokinnalla sekä eläinten päiväkasvuja seuraamalla. Kasvatusajan on oltava tehokas, jotta kilit saataisiin määrääjässä teuraspainoisiksi ja eteenpäin. Lisäapua on tulossa keinosiemennyksen suunnalta, sillä HH Embryo Oy on tuonut maahan niin lypsyrotuisten kuin liharotuisten pukien keinosiemennysannoksia. Liharoturisteytyksiä käytetään nauta- ja lammaspuolella yleisesti lihaeläinten kasvatuksen tehokkuuden parantamiseksi.

Hankkeesta apua vuohitalouteen

Yleisesti toivottiin neuvonnan olevan enemmän mukana vuohitilojen kehittämisessä. ProAgria Etelä-Pohjanmaa on käynnistelemässä hanketta vuohitalouden kehittämiseksi. Hankkeen olisi tarkoitus alkaa vuoden 2018 alkupuolella.

Suuret kiitokset tilaisuudessa mukana olleille keskustelijoille ja erityisesti teurastamoille ja jatkojalostuksesta kiinnostuneille,

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu

23.04.1979

Postiosoite

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)
www.suomenvuohiyhdistys.fi

HALLITUS

Puheenjohtaja

Riitta Saloniemi, Laitila
040 557 3544, rj.saloniemi@lailanet.fi

Varapuheenjohtaja

Marita Ollila, Ilmajoki
050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Sihteeri ja rahastonhoitaja

Susanna Kujala, Panielia
050 3391834
susanna.kujala1@gmail.com

Jäsensihteeri, tuotteet ja netti

Marita Ollila, Ilmajoki
050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Muut hallituksen jäsenet

Markus Koivisto, Kihniö
050 463 5354, koiviston.tila@hotmail.com
Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa
040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi
Miina Huittinen, Punkalaidun
050 554 1110, miina_huittinen.yahoo.co.uk
Jaakko Niemi, Kurikka
044 564 8522, jaska@vatajanranta.net
Erkki Väisänen, Keikyä, MTK:n edustaja
0400 722 027, ervaian@gmail.com

Varajäsenet

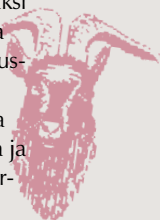
Nils Grotenfelt
Jani Sivunen
Mirva Hakamaa
Anna-Kaisa Niemi
Jonna Ukkola

Jäsenmaksu vuodelle 2017: 20 €
FI77 5144 0820 0108 70

Laitakaa viestikenttään:

”jäsenmaksu 2017 ja omat tietosi”
(nimi, osoite, s.posti, puhno) muista laittaa sähköpostia jäsensihteerille jossa ilmoitat jäsenyytesi ja omat tietosi;
marita.ollila@netikka.fi

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdistysnä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettuutta. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harastajat ja ammattilaiset.

Vuohien kujeet ja viisaudet

Vuohet, nuo viisaat kanssakuljamme, järjestävät tämän tästä jos jonkinlaista ihmettelyn aihetta.

Marja Hyttiä
Kalanti

Muistelen *Aida*-nimistä kuttua. Olen ihan varma, että hän osasi laskea kolmeen-toista. Että mistäkö sen tiedän? No siitä päättelen, että kun hänen edellään lypsin 12 kuttua, ja kun se kahdestoista alkoi tulla valmiiksi, rupes Aida sarvillaan kopistelevaan sitä ovea, jonka takana oli hänen yksiönsä, että nyt on mun vuoro. Aidalla ei ollut mitään näköyhteyttä navetan puolelle, missä lypsin, mutta kuuloyhteys oli, tottahan se kuuluu seinän avoimesta ikkunasta, mitä siellä toisella puolella tapahtuu. Tämä toistui niin usein, että ymmärsin viimein kiinnittää siihen huomioni. Hyvä Aida.

Netti-vuohi ollessaan kiimassa, nousi hän aina lypsyyhlylle takaperin. Se oli merkillistä. Noustessaan hän jäi suoraan katsomaan siitä sitä ikkuna-aukkoa, jonka takana silloin asusti pukka ja siten pääsi heti pussailemaan. Olisi ollut helpompaa nousta hyllylle ja kääntyä toisinpäin, mutta hänellä oli omat teoriat asiasta. Hauska tapaus.

Entäs Lolan tapaus. Lola on ainoa, joka osasi käyttää apuvälinettä itsensä krapsuttamiseen. Hän ottaa vaikka heinäkorren tai isonkin risun poikittain suuhunsa ja senkun kääntelee päätä puolelta toiselle. Ikäänkuin hidastetussa elokuvassa hän pysähtyy johonkin paikkaan se tikku suussa ja näin on apu löytynyt raaputteluun. Tästä olen saanut kuvia, useista eri tikkulaaduista. Kerran näin myös hyvin lyhyen, ikäänkuin tupakan Lolan suussa ja kun se ei ylettynyt kuin toiselle puolelle, niin hänpä huuliaan mutrustellen vaihtoi tupakan toiselle poskelle, ikäänkuin vanhat tupakkamiehet, jatkaen raputteluja, vaihdellen 'tupakkaansa' näin puolelta toiselle. Se oli aivan uskomaton näky.

Syksyllä, kun heinät olivat jo kar-

keampia, Lola kaivoi ensimmäiseksi heinistänsä koiranputken varren ja jatkoi sen kanssa tätä taitoaan. Lolan tyttäret *Hannali* ja *Kerttuli* ovat molemmat myös oppineet tämän taidon, mutta eivät he ole sillä kerskuneet, sen verran tekivät, että sain valokuvat. Hauska perintö äidiltä.

Sitten Vivica. Hän oli taitava vuohi avaamaan ovia. Työ tehtiin suulla. Ovenkahvat ovat Lapinsalpoja, eli samanlaiset molemmiin puolin. Se kävi kyllä niin näppärästi, vaikka ovi aukesi käytävälle päin, Vivi asteli vain oven eteen, otti kahvan suuhunsa ja peruutti askeleen, kas siinä, ovi on auki. Tämä kävi niin nopeasti, että en kerinnyt useinkaan perässä kun laiturumelta tultiin sisälle. Vivi nääs tiesi, että karjakeittiössä on aina jotain hyvää. Se ovi johti juuri karjakeittiöön.

Kerran meinasin, että tuo täytyis saada videolle ja näyttää kymppiutisten perässä. No tuumasta toimeen, lainasin videolaitteen, joka siihen aikaan oli iso, olkapäällä pidettävä, ja sähköllä toimiva. Mehän ruvettiin hommiin Vivin kans. Vieläkin naurattaa, kun muistelen sitä videoimista. Siinä koneessa oli tosi lyhyt johto ja töpseli oli 'sikalan' katossa, noin puolivälissä sitä käytävää. No mun piti tietenkin avata ovi ulos, että Rouva pääsee sisälle, mutta ennenkuin minä olin saanut töpselin seinään Vivi oli jo karjakeittiössä. Ois tarvinnut olla joku toinen apuna, mutta silloin ei ollut ketään. Otettiin uusiks monta kertaa ja sillalailla että Vivi olikin jo käytävällä valmiina, mutta kun en silti kerinnyt videoimaan, koetin jalan kanssa potkaista sen avatun oven kiinni monta kertaa, mutta johto oli liian lyhyt, ei tullut mitään. Meinas siinä jo hermot mennä kummaltakin, ja mietin että siitä olis tarvinnut video ottaa kun minä yritin ottaa videota. Sitä ei kyllä olis voinu näyttää enää televisiossa. Lopulta sain kuin sainkin sen nauhalle, mutta kun katsoin sitä nauhaa telkkarin ruudusta, oli se ovi, minkä kuttu aina avoi, niin jyrstetty kaikki maalit isolta alalta pois, että mun piti ruveta maalaamaan sitä ovea ja ottaa kaikki uusiks. Näin tein, mutta

maalin kuivuttua oli mulla apulainen tässä hommassa. Tätä ei olla näytetty uutisissa. Nyt olisi paljon helpompi ottaa video, kun on hiukka erilaiset vehkeet käytettävissä.

Jane-vuohi muuten avasi tuon saman oven jalallaan. Ei se ollut kuin kaksi kraapaisua, niin ovi aukesi, joten nämä asiat piti saada kuriin ja näin ollen karjakeittiön ja sikalan väliseen oveen laitettiin haka. Tähän hakaan liittyy minun kaikkein surullisin tarina vuohista.

Oli kirjansidontatiistai. Kävin hoitamassa kuttuni ennenkuin läksin opistolle. Tänä päivänä en ymmärrä kuinka siinä voi käydä, niinkuin siinä kävi. Minulla oli siihen aikaan navetta tupaten täynnä kuttuja, joten kaksi joutui olemaan sikalan käytävällä. *Veeruska* sarvellisena oli kiinni ja Jane nupona irti. Kaikki oli tähän asti sujunut aivan hyvin, kunnes sinä tiistaina kun tulin illalla kotiin, oltuani kurssilla kolme tuntia. Olin halvauksen saada, kun menin illalla navettaan, sikalan ovi auki, kaksi kuttua *Venus* (2v) ja *Vilja* (7 kk), joiden osake oli portin takana, olivat täyttä päätä syömässä melassisäkillä, leipiä oli sikin sokin muovipusseissa pitkin lattiaa. Siis täysi kaaos. KATASTROFI. Eka ajatus, miten tämä on mahdollista, ja voiko tästä selvitä. Nopeasti sain heidät omaan osakkeeseensa ja silloin jo aavistin, mitä tuleman pitää. Olin jostain syystä jättänyt portin lukitsematta sekä myöskin karjakeittiön haan pois päältä, enkä ikinä ole ymmärtänyt -miksi? Kiire minulla ei ollut kurssille, mikä oli tämän tarkoitus? Rupesin heti hoitamaan, minkä osasin, eli öljyä suupielestä minkä sain menemään ja panta kaulaan ja kävelemään. Kumpikaan ei ollut puhaltunut, mutta rupesi jo näkymään merkit siitä, että ei taida olla mitään tehtävissä. Peli on menetetty. *Venus* halusi vaan maata eikä liikkua, pieni *Vilja* oli vähän virkeämpi. Niin siinä sitten kävi, että *Venus* oli luovutettava taivaanvuoheksi, ja *Vilja* seurasi äitiään. Siihen samaan kadotukseen joutui sitten 4 pukkia, heissä ei ollut kyllä mitään vikaa.

Tämän kaiken tapahtuneen synti-pukki olen minä itse. Eli Jane oli avan-
nut ensin karjakeittiön oven ja siitä
innostuneena Vilja oli puskenut port-
tiaan, että hänkin haluaa sinne ja kun
portti aukesikin, ei kun ajamaan Jane
pois sieltä (Janellahan ei ollut sarvia)
kun taas molemmilla karkulaisilla oli.
Eli tästä syystä selvisi Jane hengissä
sekä Veeruska joka oli kiinni käytä-
vällä. Veeruska oli Venuksen äiti. Syy,
miksi kaikki kävi niin nopeaan, oli se,
että melassi turpoaa aika paljon ja he
söivät sitä kuivana ja minähän juotin
öljyä, joka kai turvotti sitä sillä pie-
nissä suolissa ja Viljan sisukset olivat
kans ihan tukkeessa samasta syystä.

Tästä asiasta en pääse yli, syytök-
siä itseäni kohtaan, miksi ovet jäivät
lukotta. Vastausta ei tule. Asialle ei
voi mitään. Sen vaan piti tapahtua.

Eläimen värimaailma. Olen sa-
tavarma, että vuohet tuntevat värit.
On nähkääs niin, että kun tulee juo-
misen tarjoilun aika, ei se välttämättä
kelpaa sen värisestä ämpäristä, mistä
tarjoan, vaan kun vaihdan sen saman
veden toisenväriseen ämpäriin, niin
jopas käy, paitsi Vivicalle vaihdoin
vielä kerran eriväriseen, ennen kuin
kelpasi. No pukkiaherralle kelpasi ai-
noastaan teräsämpäristä.

Jäähyväistenvälittäminen. Naina-
vuohi oli kipeä jaloistaan. Jalat ki-
peytyivät päivä päivältä ja lopuksi
se meni siihen ettei hän enää pääs-

syt makaamaan ja sieltä ylös, mutta
virkunen muuten ja lypsi paljon. Vii-
meistä edellisenä päivänä jätin Nai-
nalle kaikki ovet auki navetasta, että
hän pääsee ulos jos haluaa, oli kaunis
kesäpäivä. Naina tuli navetan ovelle
ja ihmeekseni tuli ulos saakka. Niillä
tosi kipeillä jaloilla hän lähti kiertä-
mään navettaa, päätyen laitumen reu-
nalle, missä näki kaikki muut. Hänen
piti käydä jättämässä jäähyväiset ka-
vereille. Se oli uskomaton hetki, siinä
ei kyyneliä säästetty. Aikansa katsel-
tuaan laitumelle, hän hyvin tyynesti
käveli vielä pukin aitauksen reunal-
le, ja kun asiat siinä tuli Alpo-Pässin
kanssa soviteltua, hän lähti köpötte-
lemään navettaan takaisin.

Näitä hyvästijättöjä olen saanut mo-
nesti todistaa, se jos mikä, panee ajat-
telemaan tätä eläimen sielunelämää.

Affu kävi kertomassa myös rakkaus-
tensa Alpo-Pässille juuri ennen lop-
puaan, ja viimeisenä aamunaan hän
halusi välttämättä mennä ulos, vaikka
kaikki muut olivat sisällä. Minä pääs-
tin, ja kun hän pääsi laitumelle, hän
pysähtyi ja vain katseli ympärilleen,
siinä ei kans tarvinnut arvailla, mistä
oli kyse. Tuli sitten sisälle ja siitä pik-
kuhiljaa haihtui pois. Affu eli oikeas-
ti Afrodite oli 16 vuotta ja 3 viikkoa
vanha, toistaiseksi vanhin kuttu mi-
nulla. Olen tosi herkkä näille asioille,
koska haluaisin auttaa, mutta voimani
ei riitä, vaikka kuinka sitä yläkerrasta

pyydän kädet ristissä.

Myös Ilona jätti jäähyväiset. Vii-
meisenä päivänä hän halus ulos pi-
han kautta. Päästin, ja hän lähti kier-
tämään laidunta ulkopuolelta. Kier-
rettiin koko aitaus ja sitten hän meni
sisälle lähteäkseen vihreämmille laitu-
mille. Tuli valtava ukkosen ilma juuri
silloin. Oikein sydäimestä sattuu, kun
näitä kirjoitan, olen ne niin vahvasti
elänyt. Monta muutakin tapausta on
ollut, mutta olkoon tämä tässä, jos
vaikka joskus muistelen lisää.

Kylähiidessä on tosi lämmin päivä
+13,3 astetta ja kutut olivat iltpäivällä
ulkona, on lokakuun 28. päivä 2014,
vielä saavat vihreää syödäkseen.

Näitä muisteli Kili-Marja Kalannissa.

TÄLLÄ PAIMENTEN PAKINAT -palstalla
julkaistaan silloin tällöin lukijoiden lähet-
tämää tekstejä/mielipiteitä. Julkaisemisti-
heys määrittyy lehden muun sisällön ja
käytettävissä olevan sivutilan mukaan.

Tekstejä voi tarjota julkaistavaksi lähet-
tämällä ne joko sähköpostilla terhi.torikka@gmail.com tai kirjepostitse. Toimituk-
sen osoite on Terhi Torikka, Kuutostie 470
59130 Koitsanlahti. Lähetettävien kirjoj-
tusten tulee olla asiallisia ja hyvällä suo-
men- tai ruotsinkielellä kirjoitettuja. Toi-
mitus pidättää oikeuden valita julkaista-
vat tekstit sekä tarvittaessa käsitellä niiden
pituutta ja kieliasua. Paimenten pakinat
-palstan teksteistä ei makseta juttupalk-
kioita.

LAMMAS- JA VUOHIKERHOT

1. Etelä-Karjalan Lammaskerho r.y., pj. Jani Ruokonen, puh. 050 440 8417, ruokonen.jani@gmail.com, Joutsenontie 823, 54230 Nuijamaa. Siht. Maaret Berg-Tynkkynen, puh. 040 546 1954, suurtupa@gmail.com
2. Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y., siht. ja rahastonhoit. Suvi Viander, puh. 045 808 2600, suviande@gmail.com
4. Keski-Pohjanmaan Lammaskerho, siht. Leila Niemelä, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja, puh. 040 570 1599
5. Keski-Suomen Lampurit, siht. Sirpa Tyrväinen, Koivuniementie 90, 51260 Tahkomäki, puh. 0500 544 084
6. Kymenlaakson Lampurit, www.facebook.com/Kymenlaaksonlampuritry, pj. Matti Purho, matti.purho@koivukorpi.fi, puh. 040 065 3345, siht. Marja Jalo-Ryynänen, marja.jalo-ryynanen@proagria.fi, puh. 040 572 8387
7. Lapin Lampurit r.y., siht. Petri Leinonen, Mälikierintie 9, 95520 Tornio, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi
8. Pirkanmaan Lammaskerho, pj. Ira Hellsten, ira.hellsten@kurjentila.fi, puh. 041 528 9672
9. Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho, siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56 92220 Piehinki, puh. 040 558 5421
10. Pohjois-Karjalan Lampurit, siht. Eila Pennanen, puh. 050 361 4144 pk.lampurit@gmail.com, www.pohjoiskarjalanlampurit.blogspot.fi, www.facebook.com/PohjoisKarjalanLampurit
11. Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team, siht. Niina Lohva, Kulvemäentie 164, 74230 Salahmi, niina.lohva@kiuruvesi.fi
12. Satakunnan Lammaskerho, siht. Hanna-Leena Juhola, Taipaleentie 73, 27150 Eurajoki, puh. 044 3124 272, www.satakunnanlammaskerho.nettisivu.org
13. Skärgårdens Fårklubb, siht. Bianca Norrman, Sommarö, 21660 Nagu, puh. 02 465 5181
14. Suur-Savon Lampurit r.y., pj. Kirsi Vertainen, Levänomaisentie 648, 51820 Hatsola, puh. 040-590 6959
15. Uudenmaan Lampurit r.y. – Nylands Fårfarmare r.f., siht. Mikko Idlax, idlaxgard@gmail.com
16. Varsinais-Suomen Lammaskerho, siht. Terhi Oinonen, Hanhijointie 6, 21540 Preitilä, puh. 0400 881956, terhi.oinonen@kolumbus.fi
17. Ålands Fåravelsförening r.f, siht. Cecilia Persson, 22240 Hammarland, tel. 045 7523 0723
18. Österbottens svenska fårörening r.f., siht. Josefín Norrback, josefinnorrback@hotmail.com
19. Suomen Vuohiyhdistys r.y., siht. Marita Ollila, Saarenpääntie 32, 61350 Huissi puh. 050 339 040, marita.ollila@netikka.fi

Itäeurooppalaisten makujen myötä uuteen vuoteen

Uuden vuoden juhlintaan sopivat Vorschmack-lihapullat lisukkeineen.

Eila Pennanen

Uuden vuoden seisovan pöydän kruunaavat Vorschmack-paistoksen makuja mukailevat lihapullat, suolakurkut, smetana, hunaja, lämmin ja ruokaisa juuessalaatti sekä siemenleipä vuohenjuuston kera. Jälkiruokakahvilla aterian pyöristää makea valkosuklainen Rocky Road-pala.

Joulun mausteisten juomien jälkeen uuden vuoden aattoillan alkumuomaksi sopii pehmeä munatoti. Munatoti eli eggnog on erityisen suosittu Pohjois-Amerikassa ja Kanadassa ja sitä nautitaan perinteisesti kiitospäivästä joulun. Munatotin juuret juontavat keskiajan Englantiin, jossa maidosta ja viinistä tai ale-oluesta valmistettua lämmitettyä posset-juomaa nautittiin koleina talvipäivinä.

Vorschmack on itäeurooppalaista alkuperää oleva anjovis-jauhelihapaisos. Alkuperästään huolimatta paistos on kuitenkin saanut saksalai-

sen nimen, joka tarkoittaa suomeksi esimakua. Suomessa Vorschmack liitetään marsalkka *Mannerheimiin*. Legendan mukaan Mannerheim toi reseptin Savoy-ravintolaan Varsovan upseerikerholta.

Vorschmach-lihapullat

800 g	lampaan tai karitsan jauhe- lihaa
50 g	anjovisfileitä
2	sipulia
4 tl	valkosipulia murskattuna
2 tl	sitruunan mehua
2 rkl	worcestershires-kastiketta
6 rkl	tomaattipyreetä
2	kananmunaa
1 dl	korppujauhoja
1 tl	mustapippuria
1 tl	suolaa
	voita tai öljyä paistamiseen

Silppua sipuli ja anjovisfileet, sekoita hyvin kulhossa valkosipulimurskan, sitruunan mehun, worcestershires-kastikkeen ja tomaattipyreen kanssa. Lisää seokseen jauheliha ja kananmunat, sekoita. Lisää lopuksi korppujauho ja mausteet, alusta tasaiseksi. Muotoile öljyisin käsin pienehköjä lihapullia ja paista uunissa 175°C 15 minuuttia. Paista lopuksi pulliin pannulla kaunis väri ja rapsakka pinta. Tarjoile suolakurkkujen, hunajan ja smetan kanssa. Suolakurkut toimivat hunajan ja smetan kanssa paremmin kuin imelät maustekurkut.

Lämmin juuressalaatti

6	isoa porkkanaa
200 g	kukkakaalia
200 g	parsaa
200 g	vihreitä papuja
	pieni purjo
200 g	kirsikkatomaatteja
	kiinteitä salaatinlehtiä
4	keitettyä kananmunaa
	öljyä paistamiseen ja
	salaatin päälle
	sitruunan mehua
	mustapippuria
	(siemeniä)

Pilko porkkana, kukka- ja parsakaali, keitä edelliset kypsymisjärjestyksessä sekä vihreät pavut niukassa vedessä tai höyrytä. Pyörittele purjoon väriä paistinpannalla ja lisää lopuksi puolitetut tomaatit. Asettele salaatinlehdet laakealle vadille, lisää päälle kasvikset sekä öljyä ja sitruunanmehua kastikkeeksi. Pinnalle mustapippuria myllystä ja halutessasi esimerkiksi paahdettuja auringonkukan siemeniä. Koristele keitetyillä kananmunan puolikkailla.

Helppo siemenleipä

3 dl	sämpyläjauhoja
4–5 dl	speltti- tai vehnäjäuhoja
1 pss	kuivahiivaa
1 dl	siemeniä ja pähkinöitä
	maun mukaan +
	vähän leivän pinnalle
1 tl	suolaa
0,5 dl	öljyä
3 dl	vettä

Sekoita kuivat aineet, lisää öljy ja lämmin vesi. Kohota taikina lämpimässä kaksinkertaiseksi. Alusta taikinaa hetki ja lisää tarvittaessa hieman jauhoja. Muotoile pötkösi ja laita vuokaan, anna kohota vielä hetki. Suihkuta leivän pinnalle vettä ja lisää pinnalle siemensekoitusta. Paista 200°C 25 minuuttia.

Talvinen Rocky Road

100 g	pähkinöitä, esim. pistaasi- ja saksanpähkinöitä
5	marenkia
5	piparia
200 g	valkosuklaata
	hopeapalloja

Rouhi pähkinät pienemmiksi, pilko marengit ja piparit pieniksi paloiksi. Sulata suklaa vesihauteessa ja sekoita pähkinät, marengit ja piparit sekaan. Vuoraa pienehkö vuoka leivinpaperilla ja levitä seos vuokaan. Koristele hopeapalloilla. Laita kylmään jäähmettymään muutamiksi tunneiksi. Leikkaa sopiviksi paloiksi.

Munatoti

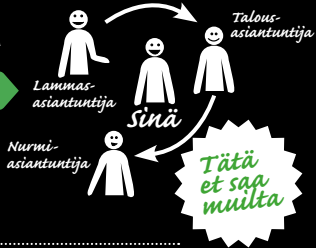
6 dl	maitoa
2dl	kermaa
3	kananmunaa
3 rkl	sokeria
1 tl	vaniljasokeria
2 dl	rommia, konjakkia tai viskiä
	muskottipähkinää

Lämmitä maito ja kerma höyryävän kuumaksi. Vatkaa munat ja sokeri vaahdoksi, lisää kuuma kermamaito joukkoon ja lopuksi alkoholi. Kaada toti lasiin ja ripottele pinnalle jauhettua muskottipähkinää.

LAMMAS

- NÄE JA YMMÄRRÄ
- SITOUDE JA TOTEUTA
- SAA AIKAAN TULOKSIA

TAVOITE

Säilörehu
kaiken A ja O
Laatu
Määrä
Täydennysrehut
kannattavasti

- ✓ Hyödynnä 7 000 €
- ✓ Nyt myös talouspalveluja

NEUVO 2020
VARMUUTTA!
RATKAISUJA!
TULEVAISUUTTA!

Nurmet kuntoon

- maan kasvukunto
- perustamisen kylvö-
jälki ja kasvuston
tiheys
- ravinteiden tasapaino
- nurmiseos

HYVINVOINTI HALTUUN

Luomuako?

- lisätuloja
- sopii lampaalle

Seuraa meitä somessa

www.proagria.fi/lammasasiantuntijat
www.proagria.fi/Neuvo2020asiantuntijat

Suomen Lammasyhdistys

ja

lehden toimitus

kiittävät kuluneesta vuodesta ja
toivottavat jäsenilleen ja
Lammas & vuohi -lehden lukijoille

Hyvää Joulua

ja

Onnellista Uutta Vuotta!

